T.C

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇALIŞMA EKONOMİSİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MAKEDONYA'DAN TÜRKİYE'YE BEYİN GÖÇÜ

İNCİLAY ŞABANİ

2501101286

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. UMUT OMAY

İSTANBUL 2013

T.C. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER
1982 ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : **İNCİLAY ŞABANİ** Numarası : **2501101286**

Anabilim/Bilim Dalı : **ÇALIŞMA EKONOMİSİ** Danışman : **DOÇ. DR. UMUT OMAY**

Tez Savunma Tarihi : **17.09.2013** Tez Savunma Saati : **10:00**

Tez Başlığı : **"MAKEDONYA'DAN TÜRKİYE'YE BEYİN GÖÇÜ "**

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin **36. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜ'NE** OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. MELTEM GÜNGÖR DELEN		Kabul
2- DOÇ. DR. UMUT OMAY		Kabul
3- YRD. DOÇ. DR. KADİR YILDIRIM		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. LEVENT ŞAHİN		
2-YRD. DOÇ. DR. Ş. KAMİL AKAR		

ÖZ

MAKEDONYA'DAN TÜRKİYE'YE BEYİN GÖÇÜ

İncilay ŞABANİ

Beyin göçünün çok yönlü ve oldukça karmaşık bir konu olduğu bilinmektedir. Birçok bilim adamı ve araştırmacı tarafından farklı tanımlar ortaya konulmuştur. Fakat genel anlamıyla beyin göçü iyi eğitim görmüş yetenekli kişilerin kendi ülkelerinden daha gelişmiş bir ülkeye gidip oradaki işgücüne katılmasıdır. Diğer anlamıyla beyin göçü eğitim-öğretimi için başka ülkeye gitmiş bir kişinin gittiği ülkede kalmaya devam etmesi ve çalışmaya başlamasıdır.

Tarihten bugüne kadar küreselleşen dünya ile birlikte önemi de artan beyin göçü II. Dünya savaşından sonra hızlanmış ve 1960'larda tartışılmaya başlanmıştır.

Yüksek gelir düzeyleri, iş yeri güvenliği, mesleki gelişme fırsatlarının sunulması, bilim ve teknoloji imkânlarının daha fazla olması beyin göçünün oluşmasındaki en büyük etkenlerdir.

Bir ülkenin gelişmesi işgücü piyasasının talebine cevap verecek niteliklerde işgücüne sahip olmasına bağlanmaktadır. Gelişmiş ülkeler ihtiyaç duyduğu bu insan gücünü başka ülkelerden temin edebilmek için çeşitli politikalar geliştirmiş ve kalkınmalarını bu şekilde sağlamışlardır. Fakat göç veren ülkeler, kaybedilen bu yüksek nitelikli işgücünden derinden etkilenmekte ve kalkınmaları daha zor bir hal almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Makedonya, Türkiye, Beyin Göçü, Bilim Adamı, Eğitim.

ABSTRACT

THE BRAIN DRAIN FROM MACEDONIA TO TURKEY

İncilay ŞABANİ

Brain drain is known to be a multi-purpose and a quite complex issue. Therefore a lot of scientists and researchers have come up with different definitions. However, the most common conception of it as we know is the migration of talented and well educated people from their own country to a more developed country. In other words we can say that Brain Drain is the process of migration to another country mostly for educational purposes then following with residency and working career.

Brain Drain, gaining importance as an outcome of the everyday globalizing world, started to be reviewed and discussed after the World War II, specifically 1960.

One of the most primary reasons causing the Brain Drain could be listed as follows: high-income, workplace safety, professional development opportunities and also science – technology facilities.

The development of a country is proportionally related to a manpower qualified enough to fulfill the labor market demands. Developed countries, in order to recover, have worked up on different strategies and policies in order to procure the necessary manpower from other countries.

Such countries which have faced migrations of this kind, especially developing countries because of the high quality manpower loss have been negatively affected which has made the recovery process even more difficult.

Key Words: Macedonia, Turkey, Brain Drain, Scientist, Education

ÖNSÖZ

Küreselleşen dünyada yüksek nitelikli insan gücüne ihtiyaç olduğundan beyin göçünün hızı gittikçe artmıştır. Beyin göçü, gelişmeye çalışan toplumlar için büyük önem taşımaktadır. Beyin göçü sebebiyle bazı toplumlar gelişmek için gerekli insan kaynağından yoksun kalmaktadırlar.

Diğer açıdan beyin göçüne konu olan kişilerin iki farklı grupta toplandığı görülmektedir. Birinci grupta eğitim öğretim görmüş, kendi ülkesinden daha gelişmiş bir ülkeye giden meslek adamları, ikinci grup ise başta amacı sadece eğitim öğretim iken daha sonra ülkenin şartlarını beğenip çalışmaya kalmaya karar veren bireylerdir. Şunu belirtelim ki; Makedonya'dan Türkiye'ye olan beyin göçü ikinci grup dâhilinde değerlendirilecektir. Çünkü Makedonya'dan Türkiye'ye olan beyin göçü öğrencilikle başlayan beyin göçüdür.

Türkiye Cumhuriyeti, ekonomi, eğitim, bilim, teknoloji gibi konularda Makedonya Cumhuriyet'inden daha ileride olduğundan, yani Türkiye, Makedonya'ya göre çok daha gelişmiş bir ülke olduğu varsayıldığından Türkiye'de eğitim görmek, Makedonya vatandaşlarının hep ilgisini çekmiştir. Ancak eğitimini tamamlayan öğrenciler kazandığı tecrübe ve becerileri, Makedonya'ya dönerek Makedonya için kullanmak yerine, Türkiye'de kalarak beyin göçünün ortaya çıkmasına sebep olmuşlardır.

Makedonya'dan Türkiye'ye başlangıçta eğitim-öğretim amaçlı gidip, daha sonra kalmaya ve Türkiye'de çalışmaya karar veren bireyler üzerine yapılan bu çalışmada, Makedonya'da özel istatistiki veriler olmaması, konunun oldukça ciddi ve önemli olmasına rağmen bu konuda şimdiye kadar hiçbir çalışma yapılmaması, Makedonya'da bu konu ile ilgili kayıt tutulan kurumların olmaması ve dolaylı yollardan elde etmeye çalıştığımız bilgi ve veriler için bazı kurumların ilgisiz davranması araştırma yapılırken karşılaşılan en temel zorluklardır.

Bu zorluklardan dolayı bu tip çalışmalar uzun, yorucu ve sabır gerektiren çalışmalardır. Çalışmam sırasında yanımda yer alan, her şekilde katkıları ve desteklerini esirgemeyenlerin bu tezin ortaya çıkmasındaki katkıları büyüktür.

Bu uzun soluklu çalışmada, bıkmadan, usanmadan sabırla bütün sorularıma cevap veren, beni dikkatlice dinleyen, fikirleriyle yöneten, her zaman motivasyonumu yüksek tutmaya çalışan, bu çalışmada büyük katkıları olan danışmanım, değerli hocam Doç. Dr. Umut OMAY'a çok teşekkür ediyorum.

Analiz bölümüm ve SPSS konusunda bana en büyük desteği veren, yoğun zamanlarında bile zamanını bana ayıran değerli hocam Doç. Dr. Meltem GÜNGÖR DELEN'e teşekkürü bir borç bilirim.

Kaynak konusunda yardımlarını esirgemeyen Yard. Doç. Dr. Kadir YILDIRIM'a ve Yıldırım AĞANOĞLU' ya teşekkür ediyorum.

Ayrıca çalışmamda yardımları büyük olan Araştırma Görevlisi Samet YAŞAR'a teşekkür ediyorum.

Anket çalışması için, araştırmaya konu olanlara ulaşabilmeme yardımcı olan, bilgilerini paylaşan, çalışmamda desteklerini esirgemeyen Balkan Akademi genel koordinatörü ve Balkan Ülkeleri Sosyal Araştırmalar Merkezi (BÜLSAM) başkan yardımcısı Hasan METİN'e teşekkürlerimi sunarım.

Yine çalışmama gösterdikleri ilgi ve hassasiyetten dolayı, Rumeli Balkan Federasyonu genel başkanı Ayhan BÖLÜKBAŞI'na, Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği çalışanlarına, Genç Balkan Cemiyeti yönetim kuruluna teşekkür ediyorum.

Makedonya Cumhuriyeti ile gereken her türlü bilgileri benimle paylaşan, gerekli kuruluşlara ulaşabilmemde yardımcı olan, çalışmama yön veren, desteklerini esirgemeyen değerli amcam, Makedonya Devlet Bakanı, Hadi NEZİR'e teşekkür ediyorum.

Ayrıca çalışma döneminde ilgisini hiç esirgemeyen, sürekli beni motive eden, önemli tavsiyelerde bulunan, İstanbul Valisinin eşi, Sayın Gül MUTLU hanımefendiye şükranlarımı sunarım.

En büyük teşekkürüm, eğitim-öğretimim boyunca beni bir an olsun yalnız bırakmayan, dertlerimle dertlenen, mutluluklarımı paylaşan, hastalığımda, sağlığımda her an yanımda olan, tecrübeleri ve bilgi birikimlerini benimle paylaşan, hayatlarını örnek aldığım, değerli fikirleriyle beni yönlendiren, cesaret ve motivasyon desteği aldığım ve ailemden uzak olduğum bu eğitim sürecinde ailemin

yokluğunu hissettirmeyen manevi babam Yusuf AKSU ve manevi annem Nesrin AKSU'YA çok teşekkür ediyorum.

Benim bu günlere gelmemde en büyük destekleri, katkıları olan, bana sabrı öğreten, sevinçlerimi, hüzünlerimi paylaşan, üniversite eğitimim boyunca uzak olmama rağmen bana sürekli moral veren, daima yanımda hissettiğim kıymetli BABAMA, ANNEME, ABLAM ve KARDEŞLERİME minnettarım. Teşekkür ediyorum.

İncilay ŞABANİ

İstanbul 2013

İÇİNDEKİLER

ÖZ iii

ABSRACT iv

ÖNSÖZ v

İÇİNDEKİLER viii

TABLOLAR LİSTESİ xiii

GRAFİKLER LİSTESİ xvi

KISALTMALAR LİSTESİ xvii

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

BEYİN GÖÇÜ OLGUSU

1.1. BEYİN GÖÇÜ KAVRAMI 5

1.2. BEYİN GÖÇÜNÜN TARİHSEL GELİŞİMİ 7

1.3. BEYİN GÖÇÜNÜN NEDENLERİ 11

1.4. BEYİN GÖÇÜNÜN ÇEŞİTLERİ 14

1.5. BEYİN GÖÇÜNÜN SEBEPLERİNE GÖRE YAKLAŞIMLAR 16

1.5.1. Merkez- Çevre Yaklaşımı 17

1.5.2. Cazibe Kutuplar Merkezi 17

1.5.3. Arz-Talep Dengesizliği Yaklaşımı 18

1.5.4. İtici Çekici Güçler Yaklaşımı 19

1.5.5. Uluslararası Bağımlılık Yaklaşımı 20

1.6. BEYİN GÖÇÜ İLE ÇEŞİTLİ POLİTİK VE UYGULAMALAR 21

1.6.1. Beyin Göçünü Artırıcı Politikalar 21

1.6.2. Beyin Göçünü Azaltıcı Politikalar 23

1.7. BEYİN GÖÇÜNÜN SONUÇLARI 24
1.7.1. Beyin Göçünü Gönderen Ülkeler Açısından Sonuçları 24
1.7.2. Beyin Göçünü Alıcı Ülkeler Açısından Etkileri 25
1.7.3. Beyin Göçünün Küresel Sonuçları 26

İKİNCİ BÖLÜM

MAKEDONYA HAKKINDA GENEL BİLGİLER VE MAKEDONYA - TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

2.1. MAKEDONYA'NIN TARİHÇESİ 27
2.1.1. Osmanlı Öncesi Makedonya 27
2.1.2. Osmanlı Döneminde Makedonya 28
2.1.3. Osmanlı Sonrası Makedonya 30
2.1.3.1. Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı ve Yugoslavya Dönemi 30
2.2. MAKEDONYA'NIN BAĞIMSIZLIĞINI İLAN ETMESİ 35
2.3.BAĞIMSIZLIĞINI İLAN ETTİKTEN SONRA MAKEDONYA CUMHURİYETİ 36
2.3.1. Coğrafi Yapısı 37
2.3.2. Demografik Yapısı 37
2.3.3. Sosyo Kültürel Yapı 40
2.3.4. Makedonya'nın Ekonomik Durumu 41
2.3.5. Makedonya'nın Siyasi Durumu 46
2.4. MAKEDONYA SORUNU 47
2.5. MAKEDONYA- TÜRKİYE İLİŞKİLERİ 49
2.5.1. Makedonya- Türkiye Arasında Eğitim ve Kültürel İlişkileri 50
2.5.2. Makedonya -Türkiye Arasındaki Ekonomik İlişkiler 52

2.5.3. Makedonya Ekonomisinin 2012 İlerleme Raporunda Türkiye ve AB ile Karşılaştırılması 55

2.5.4. Son Yıllarda Makedonya'nın Türkiye ile Dış Ticareti 57

2.6. MAKEDONYA'DAKİ TÜRKLER 58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MAKEDONYA'DAN TÜRKİYE'YE EĞİTİM- ÖĞRETİM AMAÇLI GELMİŞ ARDINDAN TÜRKİYE'DE KALMA KARARI ALMIŞ MAKEDONYA VATANDAŞLARINA İLİŞKİN ALAN ARAŞTIRMASI

3.1. METODOLOJİ 61

3.1.1. Araştırmanın Konusu 61

3.1.2. Araştırmanın Amaç ve Önemi 61

3.1.3. Araştırmanın Hipotezleri 63

3.1.4. Araştırmanın Yöntemi 65

3.1.4.1. Evren ve Örneklem Seçimi 65

3.1.4.2. Veri Toplama Teknikleri 65

3.1.4.2.1. Anket Formunun Hazırlanması 66

3.1.4.2.2. Anket Uygulaması ve Analizi 67

3.2. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ 68

3.2.1. Demografik Bilgiler 68

3.2.1.1. Cinsiyet, Yaş, Medeni Durum, Doğuştaki ve Şimdiki Uyruk 68

3.2.1.2. Eş Uyruğu ve Eş Eğitim Düzeyi 70

3.2.2. Eğitim ve Kariyer Bilgileri 71

3.2.2.1. Orta Öğretim 71

3.2.2.2. Lisans 73

3.2.2.3. Yüksek Lisans 75

3.2.3. Türkiye'de Çalışma Hayatı ile İlgili Bilgiler 81

3.2.3.1. Türkiye'de Çalışma Kararı Almanın Temel Nedenleri 81

3.2.3.2. Türkiye'de Çalışma Kararıyla İlgili Aile Desteği ve Çalışmaya Başlamadan Önce Makedonya'ya Geri Dönme Konusunda Düşünceler 83

3.2.3.3. Türkiye'de Çalışma Kararlarını Almalarında Etkili Olan Çekici Faktörler 84

3.2.3.3.1. Ekonomik ve Mesleki Faktörler 85

3.2.3.3.2. Sosyal ve Kültürel Faktörler 86

3.2.3.3.3. Kişisel, Eğitim ve Ailevi Faktörler 87

3.2.3.4. Makedonya'dan Bireyleri Türkiye'de Çalışmaya İten Faktörler 88

3.2.3.4.1. Ekonomik ve Mesleki Faktörler 88

3.2.3.4.2. Sosyal ve Kültürel Faktörler 90

3.2.3.4.3. Kişisel, Eğitim ve Ailevi Faktörler 91

3.2.3.4.4. Bilim ve Teknoloji ile İlgili Faktörler 92

3.2.3.5. Türkiye'de Çalışmanın Zorlukları ve Yardımcı Olan Faktörleri 94

3.2.3.6. Makedonya'ya Dönme ve Orda Çalışma Konularındaki Düşünceler-Eğilimler 96

3.2.3.7. Türkiye'de Çalışmaya Başlamadan Önce Şu anda Makedonya'ya Dönme ve Emekli Olduktan Sonra Makedonya'ya Dönme Düşüncelerinin Karşılaştırılması 98

3.2.3.8. Türkiye'de Çalışmalarının Makedonya'ya Düşünülen Katkıları.. 100

3.4.3.9. Gelecek ile İlgili Düşünce ve Tavsiyeler 101

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 104

KAYNAKÇA 110

EKLER 120

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 : Beyin Göçü Nedenleri 12

Tablo 2.1 : Yugoslavya'dan Türkiye'ye 1952-1995 Yıllarında Göç Eden Aile ve Nüfus Sayısı 32

Tablo 2.2 : Nüfus Sayımlarına Göre Makedonya'nın Etnik Yapısı 38

Tablo 2.3 : Makedonya'nın Nüfusu ve Nüfus Yapısı 39

Tablo 2.4 : Makedonya'da Cinsiyetlerde Yaş Dağılımına Göre Nüfus Yapısı 39

Tablo 2.5 : Nüfus Sayısına Göre En Büyük On Şehir 40

Tablo 2.6 : Makedonya'nın Temel Ekonomik Verileri 44

Tablo 2.7 : Makedonya'nın Yıllara Göre Dış Ticaret Değerleri 45

Tablo 2.8 : Makedonya'nın Başlıca Ülkelerle Dış Ticareti 46

Tablo 2.9 : Makedonya'nın Türkiye ile Dış Ticareti ..... .57

Tablo 3.1 : Cinsiyet 68

Tablo 3.2 : Yaş 68

Tablo 3.3 : Medeni Durum 69

Tablo 3.4 : Doğuştaki ve Şimdiki Uyruk 69

Tablo 3.5 : Doğdukları Şehir 70

Tablo 3.6 : Eş Uyruğu 71

Tablo 3.7 : Eş Eğitim Düzeyi 71

Tablo 3.8 : Orta- Öğretim Okul 72

Tablo 3.9 : Orta-Öğretim Şehir 72

Tablo 3.10 : Orta Öğretim Dili 73

Tablo 3.11 : Lisans Eğitimi Yapılan Üniversiteler 73

Tablo 3.12 : Lisans Alanı 74

Tablo 3.13 : Lisans Dili 75

Tablo 3.14: Yüksek Lisans Yapılan Üniversiteler 75

Tablo 3.15: Yüksek Lisans Yapılan Alan 76

Tablo 3.16: Yüksek Lisans Yapılan Dil 76

Tablo 3.17: Eğitim-Öğretiminizi Türkiye'de Yapma Nedenleriniz 77

Tablo 3.18 : Öğrenim Masrafları 78

Tablo 3.19 : Eğitim Aldıkları Üniversiteyi Seçme Nedenleriniz 79

Tablo 3.20 : Türkiye'de Eğitim Beklentilerinizin Karşılaması 79

Tablo 3.21 : Türkiye'de Eğitim Görmenin Pişmanlığı 80

Tablo 3.22 : Öğretim sırasında Karşılaşılan Zorluklar 80

Tablo 3.23: Türkiye'de Eğitim Alma Memnuniyetliliği 81

Tablo 3.24: Türkiye'de Çalışmanın Nedenleri 82

Tablo 3.25 : Türkiye'de Çalışmanın Aile Desteği 83

Tablo 3.26 : Türkiye'de Çalışmaya Başlamadan Önce Makedonya'ya Dönme Düşünceleri 84

Tablo 3.27: Türkiye'de Çalışmalarında Türkiye ile İlgili Çekici Ekonomik ve Mesleki Faktörler 85

Tablo 3.28: Türkiye'de Çalışmalarında Türkiye ile İlgili Çeken Sosyal ve Kültürel Faktörler 86

Tablo 3.29: Türkiye'de Çalışmalarında Türkiye ile İlgili Çeken Kişisel,Eğitim ve Ailevi Faktörler 87

Tablo 3.30: Türkiye'de Çalışmalarınızda Karar Vermenizde Makedonya'dan Sizi İten Ekonomik ve Mesleki Faktörler 89

Tablo 3.31: Türkiye'de Çalışmaya Karar Vermelerinde Makedonya'dan İten Sosyal ve Kültürel Faktörler 90

Tablo 3.32: Türkiye'de Çalışmalarında Makedonya'dan İten Kişisel, Eğitim ve Ailevi Faktörler 91

Tablo 3.33: Türkiye'de Çalışma Kararı Almalarında Makedonya'dan İten Bilim ve Teknolojik Faktörler 92

Tablo 3.34 : Türkiye'de Çalışırken Karşılaşılan Zorluklar 94

Tablo 3.35: Türkiye'de Çalışmanızda Yardımcı Olan Faktörler 95

Tablo 3.36: Şu Anda Makedonya'ya Dönüp Orda Çalışma Düşünceleri 96

Tablo 3.37: Emekli Olduktan Sonra Makedonya'ya Dönme Konusundaki Düşünceleri 97

Tablo 3.38: Şu Anda Makedonya'ya Dönüp Orda Çalışmayı Düşüncesi ile Emekli Olduktan Sonra Makedonya'ya Dönme Düşüncelerinin Karşılaştırılması 98

Tablo 3.39:Türkiye'de Çalışmaya Başlamadan Önce Makedonya'ya Dönme Düşüncesi ile Şu Anda Makedonya'ya Dönme Düşüncelerinin Karşılaştırılması 99

Tablo 3.40 : Türkiye'deki Çalışmalarında Makedonya'ya Olan Katkıları 100

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Reel Ekonomik Büyüme-Bir Önceki Yıla Göre Yüzde Değişim..... 56

Grafik 2: İşsizlik Oranları 56

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e : Adı Geçen Eser

AB : Avrupa Birliği

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

AK : Avrupa Konseyi

AR-GE : Araştırma Geliştirme

BM : Birleşmiş Milletler

CARDS : Community Assistance For Reconstruction Development and Stability in the Balkans (Batı Balkanlarda Yeniden Yapılanma, Kalkınma ve İstikrara Yönelik Topluluk Yardımı)

DEİK : Dış İlişkiler Ekonomik Kurulu

DTM : Dünya Ticaret Merkezi

DTÖ : Dünya Ticaret Örgütü

EBRD : European Bank For Reconstruction and Development (Avrupa İmar Kalkınma Bankası)

GSYİH : Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

IMF : International Monetory Found (Uluslararası Para Fonu)

İKV : İktisadi Kalkınma Vakfı

İ.Ü : İstanbul Üniversitesi

İ.T.Ü : İstanbul Teknik Üniversitesi

MÖ : Milattan Önce

MS : Milattan Sonra

NATO : North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Örgütü)

ODTÜ : Orta Doğu Teknik Üniversitesi

PHARE : Poland and Hungary Assistance For Restructuring Their Economies (Polonya ve Macaristan Ekonomilerini Yapılandırmak İçin Yardım)

SHS : Sırp Hırvat Sloven Krallığı

SSCB : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

STK : Sivil Toplum Kuruluşları

TCS : Türkiye Cumhuriyeti Sınavı

TİKA : Türk İşbirliği ve Kordinasyon Ajansı Başkanlığı

TİM : Türkiye İhracatçılar Merkezi

TOBB : Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

TÜFE : Tüketici Fiyat Endeksi

GİRİŞ

Beyin Göçü her ne kadar küreselleşen dünyayla birlikte önemi artmış olsa da aslında bilim tarihi kadar eski bir olgudur. Beyin Göçü genel anlamıyla, gelişmemiş bir ülkeden ya da gelişmekte olan bir ülkeden eğitim öğretim ya da çalışma amacıyla gelişmiş ülkelere giden yüksek nitelikli insan gücünün gittiği ülkede kalmasıdır. Önceden geçici süreliğine çalışma amacıyla bir başka ülkeye gitmek, emeğin küreselleşmesi olarak değerlendirilirken, günümüzde eğitim öğretim amaçlı giden öğrenciler için beyin göçü kavramı kullanılmaktadır. Çünkü beyin göçünün potansiyelini günümüz dünyasında büyük ölçüde öğrenciler oluşturmaktadır. Kendi yaşadığı ülkeden daha gelişmiş bir ülkeye eğitim öğretim amacı için giden öğrenciler, gittikleri ülkelerde yerleşip beyin göçüne adım atmış olmaktadırlar.

Aslında Beyin göçünün, II. Dünya Savaşından günümüze kadar yaşanılan tüm değişimlerle -en önemlisi de hızlı bir teknolojik gelişmelerle- önem kazanmış olduğu görülmektedir. Gelişmiş ülkeler, kendilerini yenilemiş ve kalkınmaları için gerekli önlemleri almışlardır. Teknolojinin ve bilimin gelişmesiyle, yapılan projelerin geliştirilmesine ve bu projelerin uygulanması için yüksek nitelikli işgücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaçla beraber, beyin göçü hızlı bir şekilde yayılmaya başlamış ve yaratıcı girişimci kişiler göç etmeye başlamıştır.

İhtisaslaşmanın arttığı ve çalışanlarda sürekli artan bir sosyal hareketliğin görüldüğü günümüzde insan kaynaklarının gelişmişliği sosyal gelişmenin göstergesi olarak görülmektedir. İnsan kaynaklarında artış olmasına rağmen uzmanlaşmış kişilere talep artarken, aynı zamanda istihdam imkânları da artmış bulunmaktadır. Gelişmiş ülkeler bilgi ve kabiliyeti geniş, girişimci gücü yüksek olan yüksek vasıflı işgücüne her zaman ihtiyaç duyduğu için, bu işgücünü ülkesine çekmekten hiç vazgeçmemişlerdir. Gelişmiş ülkeler, aynı zamanda fiziki sermayeden daha çok beşeri sermayeye önem vermişlerdir ve beşeri sermayenin geliştirilmesi için gerekli yatırımı yapmaya her zaman hazır bulunmuşlardır.

Küreselleşen dünyada ekonomik yapı değişirken, yapılan işlerin niteliği ve işgücünün özellikleri sürekli değişmektedir. Uluslararası rekabette sürdürebilir kalkınma için insan kaynağı niteliği son derece önem arz etmektedir. Büyük yatırımlar yapılarak insan gücünün eğitilmesi sonucunda elde edilen güçten fayda

sağlanması planlanmayı gerektirmektedir. Eğitilmiş insan gücünün kalkınmaya katkıda bulunabilmesi için etkili bir istihdam planlanması gerekmektedir. Gelişmiş ülkeler, tutarlı bir istihdam planlaması uygulayıp, kendine ait yüksek nitelikli insan gücünü ülkesine tutmayı başarmıştır. Bunun yanında kendi ülkelerine dışarıdan yüksek nitelikli insan gücünü teşvik etme politikaları da üretmişlerdir. Bu sebeple Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler yurtdışında yetişmiş kaliteli insan gücünü ülkesine döndürmenin ve göçü önlemenin yollarını aramalıdır.

Gelişmiş ülkelerin, son derece önem taşıyan nitelikli insan gücünü kendilerine çekmeleri, göç veren ülke ile göç alan ülke arasındaki uçurumu artırmakta ve göç veren ülkelerin de kalkınma çabalarını sekteye uğratmaktadır. Görüldüğü gibi beyin göçü gelişmiş ülkeler için olumlu sonuçlar doğururken, gelişmekte olan ülkeler için son derece olumsuz etkiler doğurmaktadır.

1960'lı yıllarda beyin göçünün yayılması öncellikle doktorlar ardından mühendisler, ondan sonra bilim adamlarıyla devam etmiştir. Beyin göçünü en fazla alan ülkelerin başında ABD, Kanada, Avustralya, Almanya ve Fransa gelmektedir. Beyin göçünü en çok veren ülkelerin başında ise Hindistan, Çin, Filipinler, Fas, Tunus, İran ve Mısır gelmektedir.

Beyin göçünde sadece göç veren ülkenin şartları değil, göç alan ülkenin de şartları etkili olmaktadır. Beyin göçü veren ülkenin itici tarafları ile beyin göçünü alan ülkenin çekici tarafları beyin göçünün oluşmasında aynı etkiye sahiptir.

Kurtuluş'a göre beyin göçüne girenleri iki gruba ayırabiliriz; biri meslek adamları; bu gruba girenler, eğitim öğrenimlerini tamamlamış meslek sahibi mühendis, doktor vs kişilerin gelişmekte olan ya da gelişmemiş ülkeden gelişmiş bir ülkeye gidip oranın işgücüne katılmasıdır [1]. Diğer grup ise başlangıçta eğitim öğretim için gelişmiş bir ülkeye gitmiş, ancak daha sonra gittiği ülkenin şartlarını fırsatlarını beğenip orada kalmaya ve çalışmaya karar vermesidir. Beyin göçünün çoğunu öğrenciler oluşturmaktadır. Fakat Literatürde daha çok birinci grup olan meslek adamlarının göçüne daha çok önem verilmiş, uluslararası öğrencilerin göçü hep ikinci planda kalmıştır.

[1] Berrak Kurtuluş, **Amerika Birleşik Devletleri'ne Türk Beyin Göçü,** İstanbul, Alfa Yayınları, 1999, s. 12.

Makedonya gibi 2.077.328 milyonluk bir nüfusa sahip, azınlıklar olarak Arnavutların ve Türklerin yaşadığı az gelişmiş ve gelişmekte olan bir ülkenin beyin göçü sorunu olduğu görülmektedir. Makedonya Cumhuriyeti, gençlerin gelişmiş ülkelere gidip kaliteli bir eğitim öğretimden geçtikten sonra ülkelerine dönüp bilgi, tecrübe ve birikimlerini Makedonya'nın kalkınması için kullanmalarını hedeflemektedir. Fakat maalesef Makedonya gençlerinin birçoğu gittikleri ülkelerin sundukları fırsatları değerlendirip orada kalmayı tercih etmişlerdir.

Bu çalışmada, Makedonya'dan Türkiye'ye olan beyin göçü hareketinin boyutları ve bu göç olgusunun Makedonya üzerindeki etkilerinin nasıl gerçekleştiğinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Çalışma başlıca üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde beyin göçünü tam anlamıyla kavramak açısından Literatürde yer alan beyin göçü tanımlarına, beyin göçünün tarihsel sürecine, beyin göçünün çeşitli boyutlarına, beyin göçüne sebep olan etkenler ve beyin göçünü önleyici politikalara yer verilmiştir.

İkinci bölümde ise, Makedonya Cumhuriyeti ve tarihi hakkında genel bilgiler verilecek ve bağımsızlığını kazandıktan sonra Makedonya'nın durumu ve Makedonya ile Türkiye arasındaki ikili ilişkiler ele alınacaktır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, Makedonya'dan Türkiye'ye başta eğitim öğretim amaçlı gidip eğitimleri bittikten sonra Türkiye'de çalışmaya ve kalmaya karar veren Makedonya vatandaşlarına ilişkin alan araştırması yer alacaktır. Alan araştırması Türkiye'de lisans, yüksek lisans ya da ihtisas için gelmiş, ardından Türkiye'de çalışmaya başlamış Makedonya vatandaşları üzerinde yürütülecektir. Bu alan çalışması, Makedonya'dan Türkiye'ye eğitim öğretim amacı için gelmiş, ardından çalışmaya başlamış Makedonya vatandaşları üzerine Makedonya'da yapılan ilk çalışma olması bakımından, Türkiye'ye çeken ve Makedonya'dan iten sebepleri ortaya koyması bakımından, Makedonya'dan Türkiye'ye olan beyin göçünü geri döndürmek ve bu dönen kişilerden yararlanmak için gerekli önlemlerin saptanması açısından önem taşımaktadır. Burada çalışma genel olarak Makedonyalı Türk vatandaşları üzerinden yürütülmüştür. Çünkü Türkiye'ye eğitim öğretim görmek için gelenlerin hepsi Makedonyalı Türk olmamakla beraber geneli Makedonyalı Türkler tercih etmektedirler. Alan araştırmasının yer alacağı bu bölümde araştırmanın

konusu, amaç ve önlemi, hipotezler, yöntem; evren ve örneklem seçim, veri toplama teknikleri ve Metodolojiye yer verilecektir. Elde edilen bulgular değerlendirilip çeşitli öneriler ortaya konacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM
BEYİN GÖÇÜ OLGUSU

1.1. BEYİN GÖÇÜ KAVRAMI

Beyin göçü kavramını birçok araştırmacı, yazar, bilim adamı ve araştırma toplulukları değişik şekillerde ortaya koymuşlardır. Fakat genel anlamda beyin göçü, iyi eğitim görmüş insan gücünün, ülkesinden daha iyi çalışma şartları sunan başka ülkelere gitmeleri, aynı zamanda eğitimini tamamlamak için gidip geri dönmemeleri durumudur.

" Beyin Göçü kavramı Fransa'da "Drainer de cerveux" Almanya'da "Brain Drain" İngiltere'de "Brain Drain", olarak kullanılmış ve 1960'lı yıllarda Literatürde yer almıştır " [2]. Aynı zamanda Literatürde, yüksek vasıflı, kabiliyetli, yetenekli, nitelikli, vasıflı emek ve profesyonellerin göçü olarak ifade edilen beyin göçü; yüksek öğrenimli, mesleğinde uzmanlaşmış, üstün zekâ ve kabiliyete sahip işgücünün ülkesinden ayrılıp başka ülkelere çalışma amacıyla gidip oraya yerleşmelerini ifade etmektedir.

Beyin göçü ile ilgili çok sayıda araştırma ve çalışma yapılmakta ve farklı tanımlar ortaya konmaktadır.

Bhagwati, Beyin göçünü gelişmekte olan ülkelerin sahip oldukları yüksek düzeyde yetişmiş bilim ya da meslek adamlarının gelişmek ya da çalışmak için ülkelerinden ayrılmaları olarak değerlendirmektedir [3].

Beyin göçüyle alakalı olarak Zhang; genellikle eğitilmiş, vasıflı bireylerin, yüksek düzey insan gücünün dışarıya göç etmesini beyin göçü olarak tanımlamaktadır [4].

---

[2] Rhode Barbara, "East-West Migration, Brain Drain" , **Mapping The Available Knowledge And Recommendations For A European Research Programme Brussels,** October 1991, s. 30. Aktaran: Hüseyin Nevzat Uyaroğlu, "Türkiye'den Beyin Göçü" , **İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,** Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2013, s. 47.

[3] Jagdish Bhagwati, "International Migration And İnvestment" , The Brain Drain İnternational Resource Flow Acconty Compsation Taxation and Related Propasals Black Well, Oxford, 1985 s.301.

[4] X. Zhang, "Residental Preferences: A Brain Drain Study o Chinese Students in the Unites States", Unpublished Ph. D. Thesis**,** Harward University, Department of Sociology, Cambridge, 1992, s. 6. Aktaran; Muhittin Sağırlı; "Eğitim ve İnsan Kaynağı Yönünden Türk Beyin Göçü: Geri Dönen Türk

Birleşmiş Milletlere göre, yüksek vasıflı insanların gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru yaptığı ve sadece endüstrileşmiş ülkelerin ev sahibi olarak faydalandığı tek yönlü hareket olarak ifade etmektedir [5].

Gürkaynak'a göre Beyin göçü; Yüksek öğrenim görmüş veya mesleğinde ilerlemiş, yaratma ve araştırma arzusu gelişmiş elemanların gelişmiş ülkelere çalışmak için ya da yerleşmek için göç etmeleridir [6].

Beyin göçü konusundaki bir görüşe göre, gelişmiş ülkelerin ihtiyacı olan yüksek düzeyde yetişmiş bilim adamlarının hiçbir maliyet veya yatırım yapmaksızın hazır olarak bulmaları beyin göçünün sağladığı büyük avantaj olarak değerlendirilmektedir [7].

Bir başka yaklaşımda, " Beyin Göçü; fakir ülkelerden zengin ülkelere verimli ve üretken kaynakların gerçek transferidir. Teknoloji; bilgi ve sermaye donatımının bileşimi olduğuna göre vasıflı insanların göçü açıkça bir teknoloji transferidir. Bu transfer az gelişmiş veya fakir ülkelerden gelişmiş veya zengin ülkelere doğru meydana gelir" [8].

Amerikalı senatör W.F. Mandal'e göre beyin göçü ise dünyanın en yoksul ülkelerinin dünyanın en zengin ülkesinin yardımına koşmasıdır [9].

Erkal ise Beyin göçünü, yüksek nitelikli insan gücünün ülkesinin sosyal ve ekonomik kalkınması kültürü ve menfaatleri karşısında pasifleştirme süreci olarak değerlendirmektedir.

Aslanoğlu beyin göçünü, insanlık açısından değerlendirmiştir. Aslanoğlu, beyin göçünü "beyin zararı" olarak değerlendiriyor. Yüksek vasıflı bilim adamlarının kendi ülkelerinde sınırlı imkânlarla yeteri kadar araştırma yapamadıklarından gittikleri ülkelerde daha iyi şartlar altında yapacakları araştırmalar ile ortaya çıkacak

---

Akademisyenler Üzerine Alan Araştırması", **İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü,** Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2006, s.63.

[5] Jean Baptise Meyer, Merey Brown, "Scientific Diasporas: A New Approach to the Brain Drain", **Paper Prepared for the UNESCO-ICSU world Conference on Science,** Budapest, June 1999, s. 2.

[6] Hikmet Gürkaynak, "Beyin Göçü ve Sömürgecilik", **Yeni Gazete,** 18 Ekim 1970, s. 2., ve Doğan Atılgan, "Beyin Göçü", **Türkiye Kütüphaneciler Derneği,** C. 35, S. 3, 1986, s. 27.

[7] Turhan Oğuzkan, "Yurt Dışında Çalışan Doktoralı Türkler; Türkiye'den Başka Ülkelere Yüksek Seviyede Eleman Göçü Üzerinde Bir Araştırma" ODTÜ, Fen ve Edebiyat Fakültesi Yayını, No. 23, Ankara, Başnur Matbaası, 1971, s. 2.

[8] Şakir Berber, " Beşeri Sermaye Kaybı Olarak Beyin Göçü ve Türkiye", **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1998, s. 34.

[9] Harun Karadeniz, **Eğitim Üretim İçindir**, İstanbul, Gözlem Yayınları, Ekim 1979, s. 35.

olumlu sonuçlarla hem bulundukları ülkeye hem de bütün insanlığa yararlı olacaklarını savunmaktadır [10].

Bir başka tanım ise, beyin göçüne konu olan nitelikli işgücünü 5 meslek grubu olarak ayırmaktadır, bunlar; üst düzey müdür ve yöneticiler, mühendis ve teknisyenler, bilim adamları, müteşebbisler ve öğrencilerden oluşmaktadır [11].

Beyin göçü sadece az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere değil, aynı zamanda gelişmiş ülkelerden başka gelişmiş Ülkelere de gerçekleşebilir. Örneğin, İngiltere bir taraftan dışarıdan göç alırken diğer taraftan ABD ve Kanada'ya bilim adamları ve tıp doktorları göndermektedir. Fakat gelişmiş ülkeden gelişmiş ülkeye olan beyin göçü, gelişmekte olan ülkeden gelişmiş olan ülkeye olan göç kadar büyük bir etki yaratmaz. Bu göç " beşeri sermayenin milletlerarası dolaşımı" olarak değerlendirilmektedir [12].

Britanica ansiklopedisinde ise beyin göçü 'Eğitimli ve ya profesyonel kişilerin daha iyi ekonomik sektör ve alanlarında daha iyi yaşama koşulları olan ülkelere ayrılmaları diye nitelendirilmektedir [13].

1.2. BEYİN GÖÇÜNÜN TARİHSEL GELİŞİMİ

MÖ 300'lü yıllarda İskenderiye bilim merkezi haline gelmiş, buraya bilim adamları getirtilip, Eski Yunan'da beyin göçü gerçekleşmiştir. İskenderiye Kütüphanesi yöneticileri arasında Aristoteles'in öğrencisi Demostrios ve fizikçi Straton vardı. Bunun yanında Antik Çağın en büyük ve en önemli kütüphanesi de burada kurulmuştur. Bu merkezde ders zorunluluğu olmaksızın sadece araştırma yapılırdı. Böylece bu merkez dünyanın her tarafından gelen bilim adamları ve araştırmacıların akınına uğramıştır [14].

---

[10] Hayrullah Aslanoğlu, "Beyin Gücü Kaybı" **İnsan ve Kainat Dergisi**, C.2, S.18, Şubat 1987, s.40-43.
[11] OECD, **Trends in International Migration,** Continuous Reporting System on Migration Annual Report 1996, Organisation for Economic Co-operation and Development, Paris, 1997, s.21.
[12] Mustafa Erkal**, Sosyoloji**, İstanbul, Der Yayınları, 2006, s.302.
[13] Ayhan Gençler, "Beyin Göçüyle Sömürgeciliğe Devam", MÜSİAD**, Çerçeve Dergisi**, 2004, S. 32, (Çevrimiçi), http://iibf.trakya.edu.tr/calismaekonomisi/ayhangencler.htm , 20 Kasım 2011.
[14] Kurtuluş, **a.g.e.,** s. 2.

MS. 500'lü yıllarda bilim, sanat ve düşünce merkezi İran'ın özellikle doğu kısmı olmuştur. Burada Bizans'tan kaçan Nesturiler tarafından bir üniversite kurulmuştur [15]. Bu merkez özellikle Hıristiyan bilim adamlarının cazibe yeri olmuş. 8. ve 9. yüzyıllara gelindiğinde Şam ve Bağdat ilim merkezi olmuş ve böylelikle ortaçağda eğitim faaliyetlerini sürdüren kilise ve Manastır okullarının yerini 15.yüzyıla kadar üniversiteler almıştır. Avrupa'da giderek üniversitelerin sayıları artmış ve böylelikle Avrupa eğitim ve bilim amaçlı göçlerin merkezi haline gelmiştir. Diğer taraftan İstanbul fetih ile beraber, İslam âleminden bilim adamlarının göç ettiği bir ilim merkezi olmuştur.18.yüzyılın ortalarında batılı bilim adamları da Türkiye'ye göç etmiş, fakat günümüzde de olduğu gibi yoğun göç talebi ABD'ye olmuştur.

Tarihsel süreç içerisinde Beyin göçü sürekli varken buna karşın aslında beyin göçü kavramının ilk olarak Britanya Krallık Bilim Akademisi tarafından 1950'li yıllarda ABD ve Kanada'ya göç eden bilim adamlarını tanımlamak amacıyla kullanıldığı ileri sürülmektedir [16].

Beyin göçü ilk olarak 1960'lı yıllarda hızlı bir şekilde yayılmaya başladı. Bu göç ilk olarak doktorlarla başlayıp ardından mühendislerle devam etmiştir. [17]. ABD açısından bunun sebebi ise 1965'te yürürlüğe giren "İçe Göç" kanunuyla gelenlerin vatanına ve milletine bakılmaksızın sadece sahip oldukları vasıf seviyeleriyle önem kazanmasıdır [18]. 1970'li yıllarda Batı Avrupa için ekonomide süren altın çağ 1973'teki petrol kriziyle sona ermiş ve 1977'ye kadar kamu sektörü hariç tüm sektörlerde daralma ve işsizlik oranları artmıştır. Daha sonra 1994'te Avrupa'da yaşanan şiddetli istihdam krizi Batı Avrupa'nın göç kapısının kapanmasına neden olmuştur. Ancak yüksek vasıflılar bu durumun istisnasıdır. Batı Avrupa'nın içe-göç istatistiklerine göre meslek sahibi ve yönetici seviyesindeki elemanların oranı 1978'de % 59 iken, 1988'de % 67'dir [19].

---

[15] Bernard Lewis, **Tarihte Araplar**,Çev. Hakkı Dursun Yıldız, İstanbul, İÜ Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1979, s. 168.
[16] Hasan Gürak, **Ekonomik Büyüme ve Küresel Ekonomi**, Ekin Yayınevi, 2006, s.270.
[17] Hakan Çetintaş, " Küreselleşme ve Beyin Göçü", **II. Bilgi Ekonomileri Kongresi,** Derbent Kocaeli, 17-18 Mayıs, ,2003, (Çevrimiçi), http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=229 , 11 Ocak 2012.
[18] Seyla Meltem Sağbaş,"Beyin Göçünün Ekonomik ve Sosyal Etkileri", **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,** İstanbul, Kasım 2009, s. 37.
[19] Kurtuluş, **a.g.e., s.** 10–13.

Batılı ülkeler o dönemde sömürge ülkelerinin işgücü ve kaynaklarıyla gelişmelerini tamamlarken şimdi ise beyin göçünü gelişmekte olan ülkelerden temin ederek gelişimlerini sağlamaktadırlar. Bu özelliğiyle beyin göçü siyasi amaçların ve hedeflerin sonucudur [20]. Çünkü batılı ülkeler için önemli olan beşeri sermayedir.

Amerikan göçmen politikası belli bir süreden sonra nitelikli eleman kabulü politikasına geçmiştir. 1990 yılında ise içe göç kanununda yüksek vasıflı elemanlara ayrıcalıklar tanınmış ve beş ayrı kategoriye bölünmüştür.

Bunlar; bilim, sanat, eğitim, iş idaresi ve atletizmde olağanüstü kabiliyet göstermiş kişiler, mümtaz profesör, araştırmacılar, çok uluslu şirketlerin üst yöneticileri ve idarecileridir [21]. Bu üç kategori beyin göçüne konu olan nitelikli kişilerden oluşmaktadır [22].

Beyin göçü kapsamında diğer değerlendirilmesi gereken, öğrencilerin yer değiştirmesidir. Göçmen öğrencilerin yönü başlarda Avrupa iken yavaş yavaş ABD'ye kaymıştır. Öğrenciler kendi ülkelerinde yaşayacakları iş kaygısından ve ABD'nin sağladığı iyi çalışma imkânlarından dolayı çoğu öğrenci kendi ülkesine dönmek istememektedir. Özellikle yüksek lisans ve doktora öğrencilerinde bu sorun görülmektedir [23].

Bir diğer beyin göçü uygulaması ülkeler arasında karşılıklı fayda elde etmek ve bilgi edinme amaçlı öğrencilerin yer değiştirmesidir. Karşılıklı değişim olduğu için bu harekete beyin değişimi de denilmektedir. Bu hareket farklı ülkelerin insanlarının birbirlerini tanımasında çok etkili olmaktadır.

İkinci Dünya Savaşından sonra ekonomi siyasi en önemlisi de teknolojideki ilerlemeler beyin göçüne hız kazandırmıştır. Böylece ülkeler kalkınma hamlelerini artırmış ve iletişim kurma imkânları artmıştır. Bu gelişmeleri destekleyecek projelerin gelişmesinde etkili olacak yüksek vasıflı elemanlara ihtiyaç doğrultusunda bilim adamlarına talep de artmıştır. Diğer taraftan iletişimin artması dünyanın küçülmesi beyin göçünün engellerini ve belirsizliklerini ortadan kaldırmıştır [24].

---

[20] Sağırlı, **a.g.e.,** s.63.
[21] Kurtuluş,**Amerika Birleşik Devletleri'ne……, a.g.e.,** s. 13–14.
[22] Sağbaş, **a.g.e.,** s.38.
[23] Ahmet Cansız, "Son Yıllarda Beyin Göçünün Türk Yüksek Öğretimi Üzerindeki Etkileri", (Çevrimiçi) http://www.emo.org.tr/ekler/0353558f3ae8b91_ek.pdf, 5 Mayıs 2011.
[24] Kurtuluş, "Beyin Göçü: Geçmişte, Günümüzde ve Gelecekte", **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası,** C. 46, 1988, s. 176.

Yukarıda bahsedildiği gibi beyin göçünün tarihi çok eskilere dayanmakta, fakat araştırılmasına ve tartışılmasına ilgi duyulması, ciddiye alınması 1960'lı yıllarda meydana gelen bazı değişimlerle beraber olmuştur. Bu değişimleri şöyle sırlayabiliriz;

1. 20.Yüzyılın başlarında var olan vasıflı bilim adamlarının ülkeler arası göçlerinin hissedilir şekilde artmaya başlaması: Geçen yüzyılın sonu ile bu yüzyılın başlarında Avrupa'dan özellikle Amerikan kıtasına uzanan kitlesel göç hareketleri olmuştur. Tahminlere göre 1846-1924 yılları arasında uluslararası işgücü çerçevesinde Amerika'ya İngilizler başta olmak üzere Hollandalı, İskandinav, Kanadalılar, Slavlar, Romenler ve İtalyanların oluşturduğu 50 milyondan fazla kişi göç etmiştir. Amerika beyin göçüne oldukça geç katıldığı için okur-yazarı bile olmayan vasıfsız göç oranı %36'dır [25].

2. Eğitimin insan gücüne bir yatırım şekli olduğu düşüncesinin benimsenmesi. Günümüzün iktisatçıları ve eğitimcileri eğitimin ekonomik değeri üzerine araştırmalar yapmaktadırlar. Bugünün dünyasında hemen hemen her bölge kalkınma sürecindedir. Konforlu ve rahat bir hayata kavuşmak için sabırsızlanan bireyler özellikle eğitim faaliyetlerinin ürünü olan yüksek vasıflı insan gücünün taşıdığı ekonomik değeri iyi bilmektedirler. Bundan dolayı yurtdışına bilim adamlarının göçüne ve yurtdışı eğitim öğretime daha farklı ve duyarlı bakmaktadırlar [26].

3. Bilimin sürekli ilerlemesi ve ülkeler arasındaki mevcut mesafenin zamanla artması ihtimalinin ciddi bir endişe konusu olmasıdır. Bilime ilişkin bulgular ülkeler arasındaki teknolojik mesafe ile bu mesafenin doğurduğu problemler konusundaki endişeleri artırıcı niteliktedir. Teknolojinin ilerlemesinde katkı bulunacak yüksek vasıflı bilim adamlarına çok sayıda sahip olan ülkeler ile az sayıda sahip olan ülkeler arasındaki mesafe artarak sürecektir [27].

Sonuç olarak 20.yüzyılın sonuna doğru meydana gelen gelişmeler gerek iletişimde gerek teknolojideki gelişim, beyin göçünü etkilemiştir. Artan iletişim ve bilişim olanakları, toplumun yapısını değiştirmiştir. Sovyetler Birliğinin çöküşü,

---

[25] Kurtuluş, Amerika Birleşik Devletlerine ….., **a.g.e.,** s.6. ve Oğuzkan, Yurt Dışında Çalışan…, **a.g.e.,** s.3.
[26] Sağırlı, **a.g.e.,**s. 68.
[27] **A.g.e.**

kapitalizmin yeniden yapılanmasına sebep olmuştur. Böylece Sovyetler birliğinden ayrılan bilim adamlarına sunulan çalışma olanaklarıyla beyin göçüne geçilmiştir [28].

1.3. BEYİN GÖÇÜNÜN NEDENLERİ

Gelişmiş ülkelere olan göç akımları 1970'li yıllarından sonra vasıfsız işçilerin yerine vasıflı kişiler ve üniversiteli öğrencileri gerçekleştirmiştir [29].

Beyin göçünün birçok nedenleri arasında en önemli bir kaç ana sebebi vardır. Bunlar; düşük gelir, gelecek endişesi, iş bulamama, meslek darlığıdır. Bunların yanında bilimsel çalışmalara yeterli kaynağın ayrılamaması, fikir üretiminin ve buluşun yeteri kadar desteklenmemesi gibi sebeplerde vardır. Özellikle fen bilimlerinde yüksek lisans ve doktora çalışmasını tamamlayan öğrencilerin ülkelerine dönmemelerinin sebebi bulundukları ülkelerde maddi imkânların daha iyi olması bunların başında gelmektedir. Ülke'lerine dönen öğrencilerin ise eğitim ve birikimlerini doğru yerlerde kullanamamaları ve hakettikleri yerde olamamalarından dolayı bilimsel çalışmalarına önem verilmemektedir [30].

Beyin göçünün en temel sebebi dünya ekonomisinin ikili bir yapıya sahip olmasıdır. Bir yandan endüstrileşmiş yüksek teknolojiye sahip gelişmiş ülkeler, diğer taraftan sermaye yetersizliği çeken tarım sektörünün yoğun olduğu ve kalkınma sürecinin yeni başladığı gelişmekte olan ülkeler. Bu ikili yapı bireyleri göçe zorlamıştır. Bireyleri beyin göçüne zorlayan nedenler bir model ile açıklanmıştır. Bu modelde göç alan ülkenin çekici ve göç veren ülkenin itici faktörlerini kısaca şöyle sıralayabilir. [31].

---

[28]Kurtuluş, Beyin Göçü; Geçmişte, Günümüzde …, **a.g.e.,** s. 181.

[29] (Çevrimiçi),http://www.tepav.org.tr/upload/files/haber/1316789701 8.Turkiye___de_Tersine_Beyin_Gocu_Gecmise_ve_Gunumuze_Bakis.pdf 14 Şubat 2012.

[30]Ahm et Cansız, "Son Yıllarda Beyin Göçünün Türk Yüksek Öğretimi Üzerindeki Etkiler", Atatürk Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Elektrik Elektronik Mühendisliği Bölümü, Erzurum, (Çevrimiçi) http://www.emo.org.tr/ekler/0353558f3ae8b91_ek.pdf , 11 Ocak 2012.

[31]Gönül Babataş, "**Beyin Göçü ve Türkiye'nin Sosyo – Ekonomisinin Beyin Göçüne Etkisi"** Marmara Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, Haziran 2007, s 263- 267. (Çevrimiçi) http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=9&vtadi=TPRY%2CTTIP%2CTMUH%2CTSOS&ano=76076_4c69e33fa7b0100e446ffeb3250befa0 , Erişim Tarihi:12.03.2011.

Tablo 1.1. Beyin Göçü Nedenleri

İTİCİ FAKTÖRLER	ÇEKİCİ FAKTÖRLER
- İşsizlik, - Düşük ücret politikası, - Ekonomik istikrasızlık ve gelecek endişesi, - Politik dengesizlikler, - Düşünce ve bilimsel özgürlüklerin kısıtlanması, - Bürokrasi, - Eğitimde fırsat eşitsizliklerin olması - Plansız insan yetiştirilmesi, - Yabancı dilde eğitim yapılmasının kişilerde yurtdışında yaşayabilmelerinde büyük avantaj sağlaması, - Nitelikli elemanların istihdam edilememesi,	- Daha iyi yaşam standardı, - Daha yüksek maaş ve ücret, - İyi araştırma olanakları, - Daha iyi yaşam koşulları, - Eğitim için daha iyi fırsatlar, - Teknolojik seviyenin iyi olması, - Nitelikli elemanın ihtiyacı, - Nufüs artışının düşüklüğü, - Daha iyi bir gelir dağılımı,

Kaynak: Hakan Çetintaş, Salih Barışık, "Küreselleşme ve Beyin Göçü" , **II. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı**, KOÜ İİBF yayınları, Beta yayıncılık, Kocaeli, 2003 , (Çevrimiçi), http://www.hitportal.net/kuresellesme-ve-beyin-gocu-t1577.html?s=d92d45eee72ecba56abf6890beb90279&t=1577). 21 Ocak 2012.

Yüksek vasıflı insanların kendi ülkelerinden başka bir ülkede okumayı ve yaşamayı tercih etmelerinde çeşitli sebepler bulunmaktadır. Her ülkenin durumuna göre etkenler farklı özellikler göstermekle beraber şunlar şöyle sıralanabilir;

1. Politik-Siyasal problemler; Politik baskılardan dolayı atamalar yapılırken ayrımcılık gösterilmesi, insan hakları gibi genel sebeplerden dolayı göç veren ülke itici bir hal alır. Ülkedeki yazarların sivil toplum kuruluşlarında üye olmalarının kısıtlanması aynı zamanda akademik atamaların güvenlik kontrolü altında gerçekleşmesi, Kısaca etnik farklılıkların bulunması, siyasal istikrasızlıklar, düşünce özgürlüklerin kısıtlanması gibi sebepler ortaya çıkmaktadır [32].
2. Ekonomik problemler; Beyin göçünü etkileyen en önemli problemler ekonomik problemlerdir. Bunlar; Düşük ücret politikaları, vergi oranlarının

[32] Babataş, **a.g.e.,** s. 5.

yüksek olması, ekonomik istikrasızlık, gelecek endişesi, kötü çalışma koşulları ve sosyal hakların düşük olması sebepleridir [33].

3. Psiko-Sosyal problemler; Çalışma ve yaşam şartlarının iyi olmaması, işsizlik oranlarının çok yüksek olması, yeni mezun olan öğrencilerin doğrudan işsizlik problemi ile karşılaşması psiko-sosyal problemlerdir.
4. Eğitimsel problemler; Öğrencilerin eğitim için gittikleri ülkede kendi ülkelerinden daha iyi şartların olması ülkelerine geri dönmemelerinin en temel sebebidir. Kısaca kendi ülkelerinde eğitime verilen önemin düşük olması, eğitimde fırsat eşitliğinin olmaması gibi problemlerdir.
5. Bilim ve Teknoloji politikalarında ki yanlışlıklar ve işsizlik; Bu tür yanlışlıklar ülke dışına beyin göçünü arttıran diğer bir sebep olarak gösterilmektedir. Bunlar AR-GE' ye önem vermeme, bilgi ve teknolojiye önem vermeme, AR -GE alt yapı ve teşvik eksikliği, AR -GE yatırım yardımı ve vergi indirim azlığı. Bunun yanında işsizlik sorunu beyin göçüne en fazla etkili olan problemdir. Kısaca; iş bulamama, üniversite mezunlarının çoğunun kendi alanında çalışamaması, iş bulmada büyük sıkıntı çekmeleri temel problemlerdir [34].

   Diğer taraftan beyin göçünü arttıran faktörleri özetle şöyle sıralayabiliriz;

   - Talep edilen insan gücü ile bazı alanlarda yetiştirilen insan gücünü arasındaki dengesizlik.
   - Belirli düzeyde vasıf gerektiren işlerde gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arsındaki ücret farklılıkları.
   - Maddi tatminsizliğin yanında manevi tatminsizlik.
   - Gelişmekte olan ülkelerde istihdam imkanlarının sınırlı olması , bundan dolayı eğitim ve istihdam ilişkilerinde düzensizlik olması.
   - Araştırma geliştirme politikasının eksikliğinden dolayı araştırma geliştirme imkanlarının sınırlı olması ve bunun yanında aynı zamanda ilim zihniyetinin tam manasıyla algılanamaması.
   - Siyasi ve ekonomik istikrasızlığın yol açtığı güvensizlik ortamı
   - Ülkelerin kötü yönetilmesi ve dış ülkelere karşı milli duyguların zedelenmesi.

[33] Muammer Kaya," Beyin Göçü Erozyonu", (Çevrimiçi), www.genbilim.com , 20 Şubat 2012.
[34] Babataş, **a.g.e.,** s. 1.

- Küreselleşmenin etkisiyle yabancılık(millilik) şuurunun kaybedilmesi, diğer taraftan da yüksek öğretimde yabancı dilde eğitimin insanların toplumla yabancılaşmasına sebebiyet vermesi ve gelişmiş ülkelerin cazip gösterilmesi için yapılan kültürel baskı.
- Gelişmiş ülkelerin teknolojik gelişmelerin ve bütün yenilenmelerin merkezi olması.
- Eğitim ve kültür politikalarının gençlere ve aydınlara milli idealleri benimsetmede yetersiz kalması.
- Eğitim sisteminin ve bazı eğitim kuruluşların gelişmiş ülkeler için pazar olabilme özelliği.
- Yurtdışına burslu okumak üzere kendi hesabına öğrenci gönderilmesi.
- Mesleğe ve ihtisasa gerektiği saygı ve önemin gösterilmemesi.
- Siyasi tercihler.
- Kamu kuruluşlarında öğretim görevlileri kadrolarına girişte yaşanılan engeller [35].

Başlıca nedenler olmakla beraber bunlar ülkeden ülkeye farklılık gösterebilir.

1.4. BEYİN GÖÇÜNÜN ÇEŞİTLERİ

Beyin göçü türleri, bir ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına göre teşekkül etmektedir. Fakat Literatürde gördüğümüz gibi beyin göçü gelişmekte olan bir ülkeden gelişmiş bir ülkeye olarak genelleştirildiğinden dolayı beyin göçü daha çok bu yönde incelenmiştir. Ülkelerin gelişmişlik yönünden beyin göçü dört şekilde olabilmektedir.

1. Gelişmekte Olan Bir Ülkeden Gelişmiş Bir Ülkeye Beyin Göçü

Bildiğimiz gibi beyin göçünden en çok gelişmekte olan ülkeler etkilenmektedir[36]. Bu ülkelerin Yetişmiş yüksek vasıflı işgücü, bilim adamları yavaş yavaş gelişmiş ülkelere gittikleri için kalkınmaları daha da zorlaşmaktadır.

---

[35] Erkal, "Beyin Göçü", Cavit Orhan Tütengile Armağan**, Sosyoloji Konferansları**, İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını, S. 469, İstanbul, 1980, s. 303- 304.
[36] Ali Arayıcı, "Beyin Göçü" **Öğretmen Dünyası,** 8 Ekim 1987, S. 94, s. 25-27.

Beyin göçüyle beraber gelişmekte olan bir ülkenin yüksek seviyedeki insan gücünün zayıfladığı görülse de, diğer taraftan ülkenin işsizlik sorununa bir nevi çözüm olarak görülebilmektedir [37].

Göç hareketinin genişliğini tam olarak belirlemek oldukça zordur. Bu zorluğun temel sebebi göçün dinamik bir süreç olmasından kaynaklanmaktadır. Bir diğer önemli sebebi ise yabancı ülkede kararsızlık içinde uzun bir çalışma döneminden sonra çoğu zaman o ülkede kalma kararı ile noktalanması. Bunun yanında birey eğitimini de gittiği ülkede yapmışsa öğrenim dönemi de bu süreye eklenmektedir.(Ki bu çalışmada beyin göçü eğitim öğretim ya da çalışmak için Makedonya'dan Türkiye'ye gelmiş ardından yerleşme kararı almış insan gücü çerçevesinde incelenecektir.).Ülkelerin göçle ilgili kullandıkları farklı kriterler ve sistemler göçten doğan net kaybın bulunmasını oldukça zorlaştırmıştır. Bütün yetersizliklere rağmen genel olarak baktığımızda beyin göçünün büyük boyutlara ulaştığını rahatlıkla görebiliyoruz [38].

2. Gelişmiş Bir Ülkeden Diğer Gelişmiş Bir Ülkeye Beyin Göçü

Gelişmiş bir ülkeden, başka gelişmiş bir ülkeye gerçekleşen göçtür. Örneğin: İngiltere, Almanya, İtalya, Fransa gibi ülkelerdeki yetişmiş elemanlar daha cazip ve çekici buldukları için A.B.D ve Kanada gibi ülkelere gidip yerleşebilmektedir [39].

3. Gelişmiş Ülkeden Az Gelişmiş Ülkeye Beyin Göçü

Az gelişmiş ülkeler kalkınma ve sanayileşmeleri için gelişmiş ülkelerden yüksek vasıflı elemanlar talep ederler. Çünkü kendi ülkelerinde yeterli sayıda yüksek vasıflı eleman bulunmamaktadır. Gelişmiş ülkelerden yüksek vasıflı elemanları büyük maliyetlere katlanarak getirmeye çalışmaktadırlar. Gelişmiş ülke açısından bakarsak bu durum onların lehine olarak görülmektedir. Ülkelerinde olan istihdam fazlası elemanları istihdam edilmektedir. Sonuçta bu yüksek vasıflı elemanlar belli bir süre sonra kendi ülkelerine geri dönmüş olacaktır. Bu açıdan baktığımızda bunu beyin göçü olarak değil "Beşeri Sermayenin Milletler Arası Dolaşımı" olarak değerlendirmek gerekir [40].

---

[37] Uyaroğlu, **a.g.e.,** s. 68-69.
[38] **A.g.e.,**
[39] Zeki Kuşçu, **Yurt Dışına Beyin Göçü,** Sosyal Planlama Dairesi, Ankara, 1979 s. 29.
[40] Erkal, Sosyoloji,**Toplum Bilimi,** İstanbul, 1983, s.244.

4. Gelişmekte Olan Bir Ülkeden Az Gelişmiş Bir Ülkeye Beyin Göçü

Bu gruba örnek vermek gerekirse; Libya, S. Arabistan, Kuveyt gibi az gelişmiş ülkeler petrolden sağladıkları büyük gelirlerle cazip şartlar sunarak gelişmekte olan ülkelerden yetişmiş elemanlar çekmeye çalışmaktadırlar. Fakat bu durum gelişmekte olan ülke açısından iyi bir durum olarak değerlendirilemez. Bu gibi ülkeler tam kalkınma aşamasında oldukları için ve bu yüksek vasıflı elemanlar kendi kalkınmaları açısından büyük önem arz ettiği için bu beyin göçünü engellemek için çalışmalar yapmaları gerekmektedir [41].

Sonuç olarak bakıldığında genellikle beyin göçü alan ülkeler gelişmiş ülkelerdir. En çok dikkat çeken beyin göçü ise gelişmekte olan bir ülkeden gelişmiş bir ülkeye olan beyin göçüdür. Çünkü gelişmekte olan bir ülke gelişme imkânlarına sahip olan bir ülkedir. Bu durumda yapılan beyin göçü ülkenin gelişme eğilimini sarsar. Var olan kaynaklarını optimal bir şekilde kullanmaya çalışan bu ülkelerin bu gibi göçlerle gelişmeleri bir nevi engellenmiş olmaktadır [42].

1.5. BEYİN GÖÇÜNÜN SEBEPLERİNE GÖRE YAKLAŞIMLAR

Bireylerin doğup büyüdükleri yerleri terk etmeleri ve başka ülkeye yerleşme kararı almaları zor bir süreçtir. Başta okuma ya da çalışma amacı ile gidip, gittikleri ülkenin şartlarını beğenerek daha sonra tamamen yerleşme kararı almaktadırlar.

Bazı düşünürler, dış göçün bazı bireyler açısından ekonomik durumu iyileştirmek için rasyonel hesaplara bağlı gönüllü bir tercih olduğunu ve işgücünün mekânsal değişimiyle üretim faktörlerinin etkin kullanıldığını öne sürmektedir. Bu yaklaşım bireyin yeterli bilgiye sahip olduğunu ve her hareketin kendisine ne götürüp ne getireceğinin hesabını yapabileceğini ileri sürmektedir [43]. Bunun sonucunda hem göç veren ülkenin, hem göç alan ülkenin, hem de göçmenlerin bu durumdan karlı çıkacağı ileri sürülmektedir.

Ülkeler arası vasıflı insan göçünün hangi sebeplere bağlı olarak başladığını ve devam ettiği temel teorik yaklaşımlarla açıklanmaya çalışılacaktır. Bu yaklaşımlar

[41] Kuşçu, **a.g.e.,** s.30.
[42] Erkal, Sosyoloji, **Toplum….. , a.g.e.,** s.244.
[43] Mehmet Fikret Gezgin, "İsgücü Göçü ve Avusturya'daki Türk isçileri", İstanbul İÜ. İktisat Fakültesi Yayınları, S.546, , 1994, s.228-231.

şunlardır; Merkez-Çevre, Cazibe Kutuplar Merkezi, Arz-Talep Dengesizliği, İtici-Çekici Güçler ve Uluslararası Bağımlılık Yaklaşımı olarak bilinmektedir. Bu yaklaşımlar kısaca şu şekilde açıklanabilir.

1.5.1. Merkez – Çevre Yaklaşımı

Beyin Göçünün en önemli sebeplerinin başında ülkelerin siyasi, sosyal ve ekonomik dengesizlikleri gelmektedir. Bu doğrultuda göç hareketi merkez ülkeden çevre ülkeye doğru olmaktadır. Elit mesleklerin sahipleri göç etmeleriyle beraber uluslararası dengesizlerin oluşmasına yol açarlar. Endüstrileşmiş ülkeler bu tip meslek sahiplerine daha cazip daha yüksek ücret, iş imkânları, sosyal statüler ve genel yaşam koşulları sunmaktadır. Gelişmiş ülkelerin zengin olmaları yanında aynı zamanda teknolojik birikime de sahip oldukları bilinmektedir. Bu sebeple yüksek vasıflı işgücünün bu gelişmiş ülkelere toplanması kaçınılmazdır. Latin Amerikalı doktorların ABD ye göçü örneğini vermek mümkündür.

Merkez – Çevre yaklaşımı beyin göçü sebeplerini açıklamada eksik kalmıştır. Çünkü çevre ülkeler yanında merkez ülkelerde beyin göçü vermektedir. Örneğin İngiltere gelişmiş(merkez) bir ülke olarak en çok beyin göçü alan bir ülke olmasının yanında en çok beyin göçü veren bir ülkelerdendir. Bu durum bazı Latin Amerika ülkeleri içinde söz konusudur [44].

1.5.2. Cazibe Kutuplar Merkezi

Bu yaklaşıma göre her dönemde dünyanın bazı bölgeleri cazibeler merkezi olmaktadır. İç Göçlerde söz konusu olan büyük sanayi merkezi olan kentlerin kırsal kesimdeki yüksek vasıflı işgücünü kendine çekmesi durumunun benzeri ülkeler arasında da gerçekleşmektedir. Bu cazibe merkezi ülkelerin başında ABD, İngiltere, Kanada ve Avustralya gibi ülkeler gelmektedir. Özellikle ABD; İleri ekonomiye sahip olması, çalışma şartları ile maddi kolaylıklar sunması, hem özel hem kamu sektöründe yoğun şekilde hem araştırma hem geliştirme faaliyetlerine yer verilmesi

[44] Sağırlı, **a.g.e.,** s. 55.

ve bunların yanında yabancıyı kabul eden benimseyen politik bir yaklaşım ve tutumu sebebiyle dünyanın her yerindeki yüksek vasıflı işgücü için bir cazibe merkezi konumunda olmaktadır [45].

1.5.3. Arz-Talep Dengesizliği Yaklaşımı

Bu yaklaşım teknolojiye sahip sanayileşmiş ülkelerdeki ekonomik büyüme için yüksek vasıflı insan gücüne olan talep ve arz arasındaki dengesizliği açıklamaktadır. Gelişmiş ülkelerde ekonomik büyüme yüksek vasıflı insan gücü talebi gerektirirken, az gelişmiş ülkelerde maddi imkânlar zayıf olduğu için yüksek vasıflı işgücünde arz fazlası oluşmakta ve böylece ülkeler arasında dengesizlik ortaya çıkmaktadır. Bu arz talep farkına "Sürekli-darlık" adı verilmektedir[46]. Başta ABD olmak üzere bütün gelişmiş ülkeler dünyanın en yoksul ülkelerine kadar çekici etkisini göstermektedir. Bu darlığın büyüklüğünü etkileyen faktörler, talep artışındaki hız ile arz-talep esnekliğidir. Gelişmiş birçok ülkede yüksek vasıflı insan gücüne olan talebin arttığı ve sürekli artmaya devam edeceği görülmektedir.

Gelişmiş ülkelerde yüksek nitelikli iş gücüne olan talep eğitim sistemi kapasitesinden daha hızlı bir şekilde artmaktadır. Dolayısıyla bu ülkelerde vasıflı göçmenler için iyi imkânlar sunulmaktadır. Bu duruma en iyi örnek yine ABD'dir.

Gelişmekte olan ülkelerde düşük ekonomik büyüme nedeniyle eğitimli insanların istihdam kapasitesi eğitim kapasitesinden düşüktür. Dolayısıyla istihdam edilemeyen yüksek vasıflı insan gücünün göç etmesi doğaldır. Bunun yanında aynı zamanda ülkenin kalkınması için gerekli eleman yetiştirilmemesi ve plansız eğitim politikaları bir diğer problemdir. Dışa açık bir ekonomik sistemde aşırı arz problemi dış göçle çözülebilir ve bu durum aynı zamanda ülkedeki işsizlik sorununu azaltıcı etki yaratabilir. Aşırı talep de içe göçle dengelenebilir. Böylece yüksek nitelikli mühendis ve bilim adamlarına olan talep için pozitif ve negatif göç dengesi kurabilir. Fakat arz ve talep dengesinin sağlandığı durumlarda bile uluslararası göçün türünü ve düzeyini belirleyen bazı etkenler vardır. Bunlardan en önemlisi gelişmekte olan ülkelerden yüksek vasıflı eleman göçünü destekleyen yasal düzenlemeler, göç alan

[45] Oğuzkan, **a.g.e.**, s. 29.
[46] A**.g.e**.

ülke ile olan ortak dil ve kültür bağlarıdır. Beyin göçünün önemli bir kısmına neden olan hem göç alan hem göç veren ülkeler arasındaki arz talep dengesizliği önemli bir faktördür. Çünkü beyin göçü ile, bir ülkenin eğitim sistemiyle yetiştirdiği profesyoneller ile bunların istihdam edilebilmelerine yönelik iç talep arasında dengesizlik oluşmaktadır. Bundan dolayı hem nitel hem nicel olarak arzda gerçekleşecek her artış aynı zamanda dışarıya göç oranına da etki etmektedir [47].

1.5.4. İtici – Çekici Güçler Yaklaşımı

Bu yaklaşım yüksek vasıflı insanların göç etmelerine sebep olan iki faktörün toplamını ifade etmektedir. Bunlardan biri göç edilen ülke için çekici güçleri ifade ederken ikincisi göç veren ülkedeki itici güçleri ifade etmektedir. İtici ve çekici güçler ekonomik, sosyal, siyasi ve ailevi meseleleri ihtiva etmektedir. Bireylerin bir ülkeden başka bir ülkeye göç etmesi, kendi ülkesinin ekonomik, sosyal, siyasi şartlarına önemli ölçüde bağlıdır. Gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere göçte itici ve çekici güçlerin etkisinin mutlak, ülke içerisindeki göçte ise bu etkinin nisbi olduğu söylenebilir. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için en etkili itici güçler; işsizlik, ücretlerin az olması, ekonomik ve siyasi istikrasızlıklardır. Buna karşın gelişmiş ülkeler için çekici faktörler ise; yüksek ücretler, ekonomik istikrar, mesleki alanlarda iyi çalışma şartları ve sosyal imkânlardır [48].

İtici ve çekici güçler, tasadüfi ve maksatlı olarak da gruplandırılmaktadır. Politik rejimin değişmesi sonucu yüksek eğitim görmüş bilim adamlarının ülkelerinden terke zorlanmaları "Tesadüfi bir itici güç" olarak değerlendirilmektedir. Malezya'daki Çinliler, Kenya'daki Asyalılar bu duruma örnektir. Bunun yanında ülkelerin yüksek vasıflı elemanlara yüksek maaş ve iyi iş imkânları sunup kendi ülkelerine çekmeye çalışmaları "Maksatlı bir çekici güç" olarak değerlendirilmektedir [49]. Bunun en büyük örneği ABD'dir. P.D Chorafas, Amerika için yaptığı araştırmada bu ülkenin kendisinin yetiştiremeyeceği kadar bilim adamı ve insan gücüne ihtiyacı olduğunu belirtiyor. Fakat ABD bundan endişe

[47] Sağırlı**, a.g.e.,** s.50-51.
[48] **A.g.e.,** s. 52.
[49] Oğuzkan**, a.g.e.,** s. 25, 32-33.

duymamaktadır, çünkü ihtiyaç duyulduğunda bu beyinlerin bir araya gelebileceğini ileri sürmektedir. Bunun yanında önemli bir etkende, ABD'nin özgürlükler ve fırsatlar ülkesi olduğuna dair bir inanç az gelişmiş ülkelerdeki insanların zihnine çeşitli araçlarla yerleştirilmektedir. ABD'de yüksek vasıflı bireylere olan ihtiyaç geniş reklam kampanyalarıyla duyurulmakta ve başka ülkelerden öğrenci çekmek için çeşitli kampanyalar yürütülmektedir. Bir diğer önemli etkende az gelişmiş ülkelerde bulunan gelişmiş ülkelere ait kurum ve kuruluşlardır. Bu kurumlar gelişmiş ülkeler tarafından beyin göçü kampanyalarında bir araç olarak kullanılmaktadır [50].

Yüksek vasıflı işgücünün göçü tesadüfi faktörlere de bağlanmaktadır. Gelişmiş ülkelerin gelişmekte olan ülkelerden çekici güç olarak yüksek gelir ve iyi iş imkânları olduğunu söylemiştik. Gelişmiş ülkelerin en önemli çekici güçleri az gelişmiş ülkelerdeki itici güçlere tekabül etmektedir [51].

1.5.5. Uluslararası Bağımlılık Yaklaşımı

Bu yaklaşım beyin göçünü zayıf ekonomilerin güçlü olanların çıkar ve öncelliklerine bağımlı oldukları uluslararası düzenle birlikte değerlendirmektedir. Bağımlılık yaklaşımı beyin göçünün kapitalist sistemde merkez olarak tanımlanan ülkelerin çevre ülkelerdeki artık değer ve kaynakları kendi ülkeleri lehine kullanmalarının doğal bir sonucu olduğunu ve beyin göçünün de bu uluslararası düzen bağlamında değerlendirilmesi gerektiğini söylemektedir.

Beyin göçünün az gelişmiş ülkelerde iyi eğitim almış yüksek nitelikli insan gücünün ekonomik ve siyasal dengesizliklerin sonucunda gelişmekte ola ülkelere göç etmelerini tanımlayan yaklaşımlarla bağdaşan bağımlılık yaklaşımında ek olarak: bir çok ülkenin ekonomik sebeplerle başta olmak üzere birçok sebeple gelişmiş ülkelere bağımlı olduğu vurgusu vardır. Mesela Çin, gelişmekte olan bir ülke gibi ticaretini sürdürmek için gelişmiş ülkelere bağımlıdır [52].

[50] Sağırlı, **a.g.e.,** s. 53.
[51] Oğuzkan, **a.g.e.,** s. 26.
[52] Sağbaş, **a.g.e.,** s. 50.

1.6. BEYİN GÖÇÜ İLE ÇEŞİTLİ POLİTİK VE UYGULAMALAR

Dünyada devletler beyin göçü olgusu ve problemine karşı üç yaklaşım içindedirler ve bu problemlere karşı çeşitli yaklaşımlar geliştirmektedirler.
İlk yaklaşım "aktif düzenleme" dir. Buna daha çok gelişmekte olan ülkeler ihtiyaç duymaktadır. Gelişmekte olan ülkeler uluslararası vasıflı işgücü göçüne yönelik hukuki düzenlemeler yapmaktadırlar. Bu düzenlemelerin genellikle temel özelliği göçmenleri geri döndürmeyi hedef almaktadır. İkinci yaklaşım ise müdahalede bulunmana prensibidir. Bu yaklaşıma göre göçü engelleyen ya da kısıtlayan faaliyetlere izin verilmemelidir. Çünkü Bu tip uygulamalar temel hak ve özgürlükleri kısıtlayan uygulamalardır. Devletlerin uluslar arası beyin göçünü durdurması imkânsızdır. Bu yaklaşımı daha çok beyin göçü alan gelişmiş ülkeler desteklemektedir. Çünkü beyin göçüne karşı müdahalesiz olunan durumlardan en çok karlı çıkan ülkeler beyin göçü alan gelişmiş ülkelerdir. Üçüncü yaklaşım ise "geleceğe yönelik" yaklaşımdır. Bu yaklaşım entelektüel göçle ilgilidir. Bu yaklaşıma göre Entelektüel göçün uluslararası düzeyde düzenlenmesi ve göç eden bireylerin kendi ülkelerindeki çıkarları göz önünde bulundurulması esas alınmalıdır.

Bu yaklaşıma göre devlet normları ile uyumlu ve göçmenlerin haklarını geriletmeyen uluslararası hukuki düzenlemeler yapılmalıdır. Böyle bir düzenleme ile ancak entellektüel göç ve güvenliğe dair olan problemler çözülebilir [53].

1.6.1. Beyin Göçünü Artırıcı Politikalar

Bu politikaları daha çok göçten olumlu şekilde etkilenen, yoğun bir şekilde beyin göçü almış ve almaya devam eden gelişmiş ülkeler uygulamaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin nitelikli elemanlarını kaybetmemeleri adına hiçbir eylemde bulunmamaları, itici faktörleri için tedbir almamaları gelişmekte olan ülkelerin beyin göçünü artırıcı politikalarının etkisini daha çok arttırmaktadır. Vasıflı insan gücüne sunulan iyi iş imkânları, konforlu yaşam şartları ve iyi gelecek gibi çekici faktörler beyin göçünü artırıcı politikaları olarak ortaya çıkmaktadır.

[53] Sağırlı, **a.g.e.,** s. 106 – 107.

Başta ABD olmak üzere Kanada, Avustralya ve İngiltere 1960'lı yıllarda yasalarını değiştirerek ırk ayrımını temel almak yerine yüksek vasıfları temel almışlardır. Bu durum diğer ülkelere örnek olmuş ve dünya çapında uluslararası vasıflı işgücü hareketliliği artmıştır. ABD'nin 1990'lı yılında gerçekleştirdiği Göç Reformu yasasında ilk sırada bilim ve mühendislik alanlarında gerekli olan işgücü gelmektedir. Bunun sebebi, enformasyon teknolojilerinde yaşanan vasıflı insan gücü açığı problemini çözmektir [54].

Birçok Asya ülkesinde hükümetler diğer gelişmekte olan ülkelere olan insan göçünü artırıcı politikaları uygulamaya başlamışlardır. Bu ülkeler bir yandan kendi göçmenlerini geri çekmeye çalışırken diğer yandan ülkelerinde fazla yüksek vasıflı insan gücünün göç etmesini teşvik etmektedir.

Avrupa'nın nüfusunun yapısı yaşlı olduğundan dolayı yüksek nitelikli genç nüfusa olan ihtiyaç artmaktadır. Telekomünikasyon sağlık gibi sektörlerde açığın olması AB ülkelerinin yüksek nitelikli işçi göçüne yönelik politikalarını değiştirmesine yol açmıştır. Birçok Avrupa ülkesi yüksek nitelikli insan göçü almak için değişik yollara başvurmaktadır. Mesela Almanya bilgi teknoloji sektöründe duyduğu yüksek nitelikli eleman için 20.000 e yakın göçmen vizesi vermeyi planladığı pilot projeyi uygulama kararı almıştır. 1993 yılında Fransa Yüksek vasıflı göçmenler için esnek kanunlar çıkartmıştır. İngiltere ise bilgi teknolojisinde, e-ticarette iş deneyimi olan sermayedarlara göç için hemen başvurabilme imkânı tanımıştır. İngiliz üniversitelerinden mezun olan AB vatandaşlarına iş bulabilmek şartıyla yerleşme izni verilmiştir. Yine Danimarka bazı uzmanları değerlendirmeden geçirdikten sonra onlara oturma izni veriyor ve ilk üç yıl vergi indirimlerinden yararlanma hakkı sağlıyor. İrlanda ise herhangi bir İrlanda firmasında çalışmak isteyen her kişiye İrlanda konsolosluğunun istediği kriterleri taşımak koşuluyla oturma izni vermektedir. Hollanda ise yabancı yüksek nitelikli işgücünü ilk on yıl için %30 vergi indirimine tutmaktadır [55].

[54] Sağırlı, **a.g.e.,** s. 108.
[55] **A.g.e.,** s. 113.

1.6.2. Beyin Göçünü Azaltıcı Politikalar

Beyin göçünü azaltıcı politikalar kısıtlayıcı ve özendirici diye iki şekilde uygulanmaktadır. Kısıtlayıcı politikalar, yüksek vasıflı elemanların başka ülkelere göç etmemeleri için kişilerle konuşup onları ikna edecek şekilde çözümler üretmek, yeni mezun olanlardan mecburi hizmet beklemek ve yurtdışına giden öğrencilerin belli bir süre sonunda ülkelerine geri dönmeleri sağlamak şeklindedir. Bunun yanında beyin göçünü önlemek için ve beyin göçünün kaynak ülkelere verdiği zararı önlemek için kaynak ülkenin istihdam planlaması yapması önemlidir. Çünkü ihtiyaç dışı istihdam beyin göçünü tetikleyen en büyük sebepler arasındadır. Kaynak ülkelerin ikinci önlemleri ise sosyal ve ekonomik gelişme yaratarak yüksek vasıflı elemanları ülkede tutmak ve böylece itici faktörleri çekici hale getirmek. Bir başka önlem, yurtdışında okuyan, yetişen, eğitim ve iş deneyimi olan bireylerin kendi ülkelerine geri dönüş yapmaları için onlara elverişli koşullar sağlamaktır. Diğer taraftan bilgi ve teknoloji transferi sağlanması ve iş bağlantılarının kurulmasında önem taşıyan uzman ağları da bir önlem politikasını oluşturmaktadır. Diasporada yaşayan ülkenin uzmanlarının kendi aralarında kuracakları ağlar aracılığıyla bilgi ve deneyimlerini kendi ülkelerine aktarmaları ülkeleri için faydalı olacaktır. 1970 yılında beyin göçü vergisi gündeme gelmiş fakat uygulamaya geçirilememiştir. Bu verginin amacı göç alan ülkenin kaynak ülkeye belli bir miktar vergi ödeyerek göçmenler için yapılan yatırımların bir kısmını karşılamaktı [56].

Sonuç olarak özendirici politikalar çerçevesinde gelişmekte olan ülkelerin vasıflı elemanlarını kendi ülkelerinde tutmak için, dışarıya gelişmiş ülkelere göçlerini engellemek için veya gelişmekte olan ülkelere yetişmesi için gönderdikleri elemanları ülkelerine geri dönmelerini sağlamak için bazı tedbirler alınmaktadır. Bu tedbirlerden en önemlisi ücret tedbiridir [57].

---

[56] Sağbaş, **a.g.e.,** s. 56.

[57] Numan Kurtulmuş, " Gelişmekte Olan Ülkeler Açısından Stratejik İnsan Sermayesi Kaybı: Beyin Göçü", **Sosyal Siyaset Konferansları**, 37-38. Kitap, İstanbul, İ.Ü. Yayınları, S.3662, 1992, s.211-212.

1.7. BEYİN GÖÇÜNÜN SONUÇLARI

Genel olarak beyin göçünün sonuçlarının daha çok ekonomik etkileri ve sonuçları üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Beyin göçü tam olarak belirlenemediği için maliyetleri ve faydaları da tam olarak belirlenememektedir. Fakat yapılan birçok araştırmaya bakıldığında beyin göçü alan ülkenin başta küçük kazanımlar elde ettiği ardından bu küçük kazanımların uzun vadede büyük kazanımlara dönüştüğü görülmektedir. Gelişmiş ülkelerdeki spesifik gruplar olan lisans, lisans üstü öğrencileri, bilgi teknolojileri öğretmenleri, profesörler üzerinde yapılan araştırmalara göre gelişmiş ülkelerin beyin göçünden karlı çıktığı ortaya konmaktadır. Beyin göçü veren ülke açısından ise ekonomik büyümenin yavaşlaması, yoksulluğun ve eşitsizliğin artması gibi sonuçlar doğuran beyin göçü olgusu halen ciddiyetini koruyan bir meseledir [58].

1.7.1. Beyin Göçünü Gönderen Ülkeler Açısından Sonuçları

Beyin göçünün ülkeler arasındaki dolaşımı tam olarak belirlenemediğinden maliyetleri ve faydalarını da tam olarak belirlenememektedir. Ancak yapılan birçok araştırmada ekonomik etkilerin daha fazla olmakla beraber gönderen ülke açısından olumlu ve olumsuz etkileri şöyle sıralanabilir [59];

Olumlu etkileri ;

- Bilgi akışı ve bilgi işbirliği, yurtdışında eğitim alıp ülkesine dönenler yabancı araştırma kurumları ile bağı kuvvetlendirir ve böylece iki ülke arasında bilgi akışı ve işbirliği sağlar.
- Diaspora ile iletişimi geliştirerek ortak girişimler ve para transferi sağlar.
- Teknolojide ihracat fırsatları sağlar.
- Küresel çapta iletişimi geliştirir ve sağlar.
- Ülke ekonomisindeki nitelik arayışını sağlayıp arttırabilir.

---

[58] Sağbaş, **a.g.e.,**s.50.

[59] Dominuque Guellec, Mario Cervantes , " Interantional Mobility Skilled Workers; From Statistical Analysis to Policy Formulation" , **International Mobility Highly Skilled**, Paris; OECD Proceedings, 2002, s. 84, (Çevrimiçi), http://pesona.mmu.edu.my/~chtan/Seminar/9202011E.pdf, 12 Mart 2012. , ve Sağırlı,. **a.g.e.,** s. 126-127.

- Daha yüksek beceriler arayan kişileri teşvik eder, ülke insanın daha yüksek vasıflar edinme isteğini artırır.
- Vasıfların ihraç edilmesi riskini azaltır, kişisel eğitim yatırımlarından umulan geri dönüşü arttırır.

Olumsuz etkileri ;

- Yüksek nitelikli işgücünün ve öğrencilerin yokluğuna bağlı olarak üretken kapasitenin kaybına neden olur.
- Eğitime öğretime ayrılmış kamu kaynaklarının çok düşük oranda geri dönüşüne neden olabilir.

1.7.2. Beyin Göçünün Alıcı Ülkeler Açısından Sonuçları

Beyin göçünün alıcı ülkeler açısından ekonomik, sosyal, kültürel alanlarda önemli etkileri olduğu görülmektedir. Bu etkiler kısa dönemde az olsada uzun dönemde değerlendirildiğine etkilerin çok fazla olduğu görülmektedir. Ülkere göre farklılık göstermekle beraber alıcı ülkeler açısından genel olarak olumlu ve olumsuz etkileri şu şekilde sıralanabilir;

Olumlu etkileri;

- İlave yüksek vasıflı işgücünün var olmasına bağlı olarak AR-GE ve ekonomik aktivitelerin artmasını sağlar.
- Gönderici ülkelerle bilgi akışını sağlar.
- Yüksek gelişme sahalarında girişimciliği artırır.
- Göçmenler kültürel çeşitlilik farklılık getirir ve yaratıcılığın artmasına neden olur.
- Küçük programların devam edebilmesi ve lisans lisansüstü programlara kayıtların artmasını sağlar.
- İşgücü eksikliği olan yüksek gelişme gösteren sektörlerde ücret modernizasyonu sağlar.
- Göçmen girişimciler şirket ve iş yaratıcılığını teşvik eder ve destekler, iş ve istihdam olanakları sağlar.
- Göçmenler diğer göçmenlerle bağlantı kurarak yeni işgücüne ulaşılmasını sağlarlar.

Olumsuz etkileri;

- Belirli bazı sahalarda daha yüksek beceriler elde etmek için yerel işgücü üzerinde caydırma etkisi yapar.
- Yabancı rakiplere veya dost olmayan ülkelere teknoloji transferlerine neden olabilir.

1.7.3. Beyin Göçünün Küresel Sonuçları

Beyin göçünün küresel sonuçlarına bakıldığında beyin göçünün uluslararası araştırma ve teknoloji birimlerin kurulmasına, aynı zamanda uluslararası bilgi akışının çok daha iyi gerçekleşmesine katkı sağladığı görülmektedir. İşgücü için daha iyi istihdam olanaklarının yaratılması da küresel bir sonuçtur. Kısıtlı olan insan sermayesinin uluslararası rekabeti insan sermayesine olan yatırımlara da pozitif etki yapmaktadır.

Gelişmekte olan ülkeler beyin göçünün küresel etkisiyle beraber bazı zararlar gördüğü gibi bazı faydalarda elde etmektedir. Göç veren ülkeye işçi dövizi transferi göç veren ülke açısından ekonomik anlamda olumlu bir gelişmedir. Göç eden İşgücünün kendi ülkelerine gönderdikleri işçi gelirleriyle gelişmekte olan ülkeler ithal ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Göç veren ülke açısından bir diğer olumlu taraf ise istihdamın da yarattığı rahatlama ile göç eden insanların geldikleri ülke lehine lobi faaliyetleri yürütmeleridir. Yürütülen lobi faaliyetleri göç veren ülkenin bazı siyasal kazanımlar elde etmesinde önemli rol oynamaktadır [60].

[60] Gürak, **a.g.e.,** s. 256.

İKİNCİ BÖLÜM
MAKEDONYA HAKKINDA GENEL BİLGİLER VE MAKEDONYA TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

Makedonya'dan Türkiye'ye beyin göçünün nedenlerinin daha açık bir biçimde anlaşılabilmesi için tezin bu bölümüne Makedonya hakkında bazı bilgiler vererek ve Makedonya -Türkiye İlişkileri üzerine bilgiler vermek uygun olacaktır.

2.1. MAKEDONYA'NIN TARİHÇESİ

Makedonya tarihi boyunca bir çok medeniyetten hâkimiyeti altında kaldığından tarihini anlatırken dönem dönem ayırmakta fayda vardır. Başta Osmanlı öncesi Makedonya'dan Osmanlı döneminde Makedonya Yugoslavya döneminde Makedonya ve şimdiki Bağımsız Makedonya Cumhuriyeti olarak dönemlere ayırarak anlatmaya çalışılacaktır.

2.1.1. Osmanlı Öncesi Makedonya

Tarihte eskiçağda Makedonya ismi verilen bölge, Güneyde Therme körfezi, batıda Hllomon nehri ile kuzeyde Axlos nehri, doğuda ise Axios vadisinden Strymon nehrine kadar uzanan bölgeyi ve Strymo'nun doğusundaki Phlippi ovasını kapsamaktadır [61].

M.Ö. 724 yılında bölgede ilk Makedon Krallığı . M.Ö. 337- 323 döneminde ise II. Filip ve Büyük İskender tarafından Makedonya ve Yunanistan İşgal edilmiş ve bu imparatorluğun sınırları Hindistan'a kadar uzanmıştır. İÖ 146'da Romanya eyalet olarak bağlanan Makedonya din olarak Hıristiyanlığı benimsemiştir. Bölgeye kalıcı olarak Slavlar yerleşmeye başlamış ardından Bulgarlar takip etmiştir. Bulgar'ların takip etmesiyle Makedonya'nın büyük bir kısmı 9.yüzyılda Birinci Bulgaristan

[61] Mehmet Hacısalihoğlu, " Makedonya", Ankara, **Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları**, C.27, 2003, s. 438.

İmparatorluğuna katılmış ardından hemen II. Basileios 1018'de bölgeyi hakimiyetialtına aldı [62]. 1331-1355'de Sırp Kralı Stefan Duşan, Makedonya'yı İşgal etti. Az bi süre Sırp Krallığı altında kalan Makedonya, 1362-1389 arasında Sultan Murat zamanında Osmanlı nüfuzu başlamıştır. 26 Eylül 1372'de (Sırp Sındığı) Meriç Muharebesi savaşını kazanan Osmanlı, Balkan ülkelerini fethetmeye başlamıştır. İlk olarak İştip şehrini alan ardından 1385'te Manastır ve Pirlepe'yi, 1390'da Kıratova ve 1392'de de Üsküp'ü almıştır [63] ve Makedonya tamamen 1395 yılında Osmanlı idaresi altına geçmiştir [64].

2.1.2. Osmanlı Döneminde Makedonya

Makedonya 500 yıldan fazla (541 yıl) bir süre ile Osmanlı İmparatorluğu egemenliği altında kalmıştır. O zamanki Makedonya daha geniş bir alanı kapsamaktaydı.

Balkanların göbeğinde bulunmasından dolayı jeostratejik açıda çok önemli bir bölgeydi. Bu yüzden herkezin gözü Makedonya'nın üzerindeydi [65].

Balkanları fethetmesiyle beraber bir iskân politikası başlatan Osmanlı, Balkanlara Anadolu'dan büyük bir nüfusu getirip yerleştirmiştir. Böylelikle Balkanlar Türk nüfusla beraber Müslüman nüfusuyla dolmuştur [66]. Bu dönemdeki göçler (1877-1878) Sırbistan'dan olsun Yunanistan'dan olsun ve diğer Türk topraklarından halkaların büyük kısmı Makedonya'ya gelmişlerdir. Gerçekleşen bu göçlerin ardından 1904 yılında Türk – Müslüman ahalinin 1.508.508 bulunduğunu iddia edilmektedir [67].

---

[62] George Ostrogorski, **Bizans Devlet Tarihi,** 4.Baskı, Çeviren: Fikret Işıltan, Ankara, y.y. 2002, s. 25.
[63] Aleksandar Stojanovski, **Gardovitena Makedonija od Krajotna XIV do XVII vek ,** Skopje, 1981 s. 14-17.
[64] Stoyanovski," XVII Yüzyılın Sonuna Kadar Makedonya'nın Osmanlı Hâkimiyeti Devrinde İdari Taksimatı", Çeviren: İsamil Eren, **Tarih Enstitüsü Dergisi,** İstanbul, 1974, s. 214.
[65] Birgül Demirtaş Coşkun, Emir Türkoğlu, " Makedonya Bıçak Sırtında: Balkanların Eski Model Ülkesi Yeni İstikrarsızlık Unsuru Mu**?",** Derleyen: Murat Hatipoğlu, **Dünden Bugüne Makedonya Sorunu,** Ankara, Asam Yayınları, 2002, s. 119.
[66] Leften Stavros Stavrianos, **TheBalkans Since 1453,** New York University Press, New York, Fourth Edition, 2005, s. 18-19.
[67] Emel Osmançavuşoğlu Oktay,**"**Çözülmeyen Düğüm Makedonya Sorunu ve Makedonya Türkleri ", Derleyen: Erhan Türbedar, **Balkan Türkleri; Balkanlarda Türk Varlığı**, Ankara, Asam Yayınları, 2003, s.130.

O günkü Makedonya'nın alanı Manastır, Selanik, Kosova vilayetleri ile Drama ve Serres Sancaklarını kapsamaktaydı [68]. Ardından 1878 yılında imzalanan Yeşilköy (Ayastefanos) Antlaşmasıyla bu topraklar Bulgaristan'a verilmiş, fakat birkaç ay sonra Berlin Antlaşmasıyla yeniden Osmanlı'ya geçmiştir. Makedonya Balkanların tam göbeğinde bulunmasından dolayı jeostratejik açıdan çok önemli bir bölge olduğundan Bulgaristan topraklarını yeniden ele alınmasını hiç kabullenememiş bunun üzerine bu toprakları geri almak için Bulgar çeteleri kurmuştur. Bulgarların ardından bu topraklara aynı şekilde gözü olan Sırbistan ve Yunanistan çeteler kurmuş ve 8 Ekim 1912 yılında Karadağ Prensliğinin Osmanlı İmparatorluğuna savaş açmasıyla ardından Sırbistan Yunanistan ve Bulgaristan çeteleri bu savaşa katılmasıyla Birinci Balkan savaşı başlamış ve bu savaşla beraber Makedonya'nın kaderi tamamen değişmiştir. Osmanlının yenilgisiyle sonuçlanan savaşta Makedonya topraklarından Üsküp'ü ve Manastırı Sırplar Selanik'i ise Yunanlılar almışlardır. Fakat bundan sonrada yıllar boyunca Sırbistan, Yunanistan, Bulgaristan, Makedonya'nın tamamını ele geçirme hedeflerinden hiç vazgeçmemişlerdir. 30 Mayıs 1913 yılında Londra Antlaşmasını imzalamak zorunda kalan Osmanlı, Makedonya topraklarını kaybetmesiyle beraber yaklaşık beş buçuk asırlık Osmanlı hâkimiyeti Makedonya topraklarında son bulmuştur [69].

Balkanlar üzerinde araştırma yapan ünlü araştırmacı Justin McCharty, Ölüm ve Sürgün kitabında anlattığı gibi, Balkan savaşları başlamadan önce Müslümanlar Balkanlarda çoğunluktaydı [70]. 1911 yılında Müslümanların nufüsü % 51 iken 1913 yılında azınlık duruma düşüldü. McCarthy yapmış olduğu demografik çalışmasında Osmanlı İmparatorluğunun Arnavutluk dışında kalan toprakların yaşamakta olan Müslüman sayısı 2.315.293 den 1.445.179 a (% 62 azalama) düşmüştür. Bu sayının 413 922'sini Balkan savaşları sırasında Osmanlı topraklarına göç eden Müslüman Ve Türkler, 398.849'unu da 1921-1926 Türk Yunan Nüfus Mübadelesi sırasında Türkiye'ye Göç eden Türklerdir, kalan rakam yani 632.408 ölmüş ya da öldürülmüş

[68] Gül Tokay, **Makedonya Sorunu, Jön İhtlalinin Kökenleri (1903 – 1908)**, İstanbul, Alfa Yayınlar , 1995, s. 32.
[69] Hatipoğlu, **a.g.e.,** s.109.
[70] Justin Mcharty, **Death and Exıle: The Ethnic Cleansing Of Ottoman Muslims**, 1821-1922, The Darwin Press İnc., Princeton, 1995, s. 135-136.

olduğu ortaya çıkmaktadır [71]. Bu acımasız göç ve sürgünlerden sonra Osmanlı hâkimiyetinin Balkanlarda tamamen son bulduğunu görülebilmektedir. Fakat tarihten yaşanan tüm bu olumsuzluklara rağmen bugün bile Makedonya'ya gidildiğinde hala Osmanlı eserlerine rastlanmaktadır. Bu da Osmanlının Balkanlardaki güçlü etkisinin göstergesi olduğu açıkça görülmektedir.

2.1.3. Osmanlı Dönemi Sonrası Makedonya

Osmanlının Balkanlarda Çöküşünden sonraki zamanlarda Makedonya bağımsızlığını ilan etmesinden önceki süreçlerde Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı ve Yugoslavya'nın içinde yer almıştır.

2.1.3.1. Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı ve Yugoslavya Dönemi

Birinci dünya savaşından sonra bağımsız olan Sırbistan ve Karadağ bunların yanında Hırvatistan Slovenya ve Dalmaçya bölgeleri bir araya gelerek 1 Aralık 1918 yılında Sırp-Hırvat-Sloven krallığı kurmuşlardır. Bugünkü Makedonya da Sırp-Hırvat- Sloven Krallığı sınırları içinde yer almıştır [72].O dönemde Makedonya Güney Sırbistan olarak adlandırılmıştır. Bazı araştırmacılara göre kurulan bu yeni devlette Türklerin temel ve hak özgürlüklerden son derece rahat bir şekilde yaralandıklarını, fakat yapılan sömürge ve eziyetler günde güne artmış ve Türklerin durumu her geçen gün daha da kötüleşmiştir. Bu durumlardan dolayı 1924 yılında yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ne ilk göç başlamış bulunmaktadır [73].

1924-1928 yılları arasında Sırp–Hırvat-Sloven krallığını oluşturan Cumhuriyetler arasında bir radikalleşme başlamıştır. Bu olaylardan sonra Tahta 1921 yılında çıkmış olan I.Aleksandar 6 Ocak 1929 yılında parlamentoyu dağıtarak anayasayı yürülükten kaldırarak kişisel bir diktatörlük kurmuştur ki bu diktatörlük tarihte "6 Ocak Diktatörlüğü" diye geçmektedir. 3 Ekim 1929 tarihinde devletin

[71] **A.g.e.** s. 161- 164.
[72] Güner İsmail, " The Position Of The Turks İn The Republic Of Macedonia" , **New Balkan Politics,** S.2, (Çevrimiçi) http:// www.newbalkanpolitics.org.mk. 20 Eylül 2012
[73] Osmançvuşoğlu Oktay, **a.g.m.,** s. 135.

kuruluşunda o tarihe kadar yaşanan ulusal rekabetin sona erdirilmesi için yapılan değişikliklerle SHS Krallığının eşi Yugoslavya Krallığı olarak değiştirilmiştir [74].

Sırp-Hırvat-Sloven krallığı zamanında çıkarılan Zirai (Agrar) Kanunu ile siyasi yönden çökmüş olan Makedonya'daki Türklere uygulanan ekonomik baskılarla tamamen çökeltirmiştir. Makedonya'daki Türkler krallığın ilk dönemlerinde nüfus çoğunluğunda oldukları gibi topraklarında yarısından fazlası ellerindeydi fakat bu baskılardan sonra yasa dışı yollarla Türklerin ellerinden alarak diğer etnik grupların eline geçirmişlerdir. Bu baskılarla birlikte ellerinde acımasız bir şekilde toprakları alınan 108.179 Türk Türkiye'ye serbest göç etmiştir [75].

İkinci dünya savaşından sonra 1945 yılında Yugoslavya Krallığı ortadan kaldırılarak yerine Yosip Broz Tito önderliğinde, Yugoslavya Fedaratif Halk Cumhuriyeti kurulmuştur [76]. Titonun önderliği "Her ulusa tek devlet değil Tek devlette tüm halklar" mantığıyla yönetime başlamış, Çünkü Tito tarihten bu yana çözülemeyen Makedonya sorununun Yugoslav Bulgar Ve Yunan Makedonya'sının Yugoslavya Fedarasyonu çatısı altında çözüme ulaşacağını ön görmüştür. Bu dönemden itibaren Makedonya uluslararası boyutta ayrı bir ulus kendine özgün dili ile Yugoslavya federasyonu altında kurucu bir unsur olarak tanınmıştır [77].

Tito döneminde Yugoslavya'da meydana gelen yıkımın onarılması için bazı sosyal reformlar gerçekleştirilmiştir. Bu reformla çiftlikler kamusallaştırılmaya karar verilmiş, dolayısıyla köylülerin toprakları ellerinden alınmıştır. Bu dönemde de Türklere yürütülen baskıların artmakla beraber, Türkler "Komunizm Düşmanı" olarak görülmüştür. Bu dönemde Makedonya Türklerinin milli manevi değerlerine sahip çıkılması amacıyla kurulan "Yücel Teşkilatı" nın yasa dışı bir örgütmüş gibi gösterilerek kurucu ve yöneticilerinin kamuoyu önünde yargılanması ve yücel teşkilatı kurucuları olarak bilinen Şuayip Aziz Ali, Abdurahman Nazmi Ömer ve Adem Alinin idama mahkum edilip diğerlerine de ağır hapis cezaları vererek Türkiye-Yugoslavya ilişkilerin gerginleşmesine sebep kılmıştır. Fakat hemen ardından Tito ile Stalin arasında yaşanan düşünce farklılığı Yugoslavya'nın 1948

[74] Enes Desilmek, Yugoslavya'nın Dağılış Süreci ve Bosna Hersek Savaşı, **Anakara Üniversitesi Siyasal ve Sosyal Bilimler Kongresi Bildirisi,**25 Mayıs 2013.
[75] Ferruk Solak**"**Türkiye'ye Göçler" ' **Gök Aylık Dergi**, Yıl: 1, Sayı: 9, Ağustos, Ankara, 1995 s 7
[76] Desilmek, **a.g.e.**
[77] Basil Kondis "The Macedonian Questions As a Balkan Problem 1940's" Macedonian Past and Present, **Institude For Balkan Studies**, Tehsalloini, 1992, s,185.

yılında Cominform'dan atılması üzerine Yugoslavya - Türkiye ilişkileri hemen kısa zaman içerisinde düzelmiştir. Tito,1953 yılında Türkiye'yi ziyaret edip Yugoslavya - Türkiye arasında Serbest Göç Anlaşması imzalamıştır [78]. 1952 yılında Türkiye'ye başlayan göç bu anlaşmanın imzalanmasından sonra da giderek artmış ve 1952-1967 yılları arasında "serbest göçmen" olarak göç edenlerin sayısı 175.392 olarak bildirilmiştir [79]. Serbest Göç imzaladıktan sonra yıllara göre 1952-1995 yılları arasında Yugoslavya'dan Türkiye'ye göç eden aile ve nüfusu aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.1. Yugoslavya'dan Türkiye'ye 1952-1995 Göç Eden Aile ve Nüfus Sayısı

Yıllar	Aile (Sayı)	Nüfus (Sayı)	Yıllar	Aile (Sayı)	Nüfus (Sayı)
1952	32	73	**1974**	12	47
1953	303	1.113	**1975**	33	126
1954	2.437	9.728	**1976**	20	99
1955	4.047	17.000	**1977**	15	94
1956	8.083	31.969	**1978**	9	41
1957	8.250	30.162	**1979**	40	179
1958	8.741	30.137	**1980**	32	151
1959	4.795	18.403	**1981**	25	95
1960	3.417	13.304	**1982**	26	162
1961	1.801	7.091	**1983**	49	184
1962	1.286	3.399	**1984**	54	202
1963	996	2.603	**1985**	72	300
1964	318	1.288	**1986**	62	275
1965	333	1.998	**1987**	78	331
1966	783	3.672	**1988**	94	415
1967	716	3.452	**1989**	125	439
1968	665	3.472	**1990**	55	224
1969	400	2.233	**1991**	40	151
1970	251	1.294	**1992**	43	161
1971	148	757	**1993**	73	331
1972	31	156	**1994**	68	265
1973	36	150	**1995**	63	327
Toplam	**47.869**	**183.454**	**Toplam**	**1.088**	**4.599**

Kaynak: bkz. http://ekutup.dpt.gov.tr/yerlesim/doganayf/gocmen.pdf.
17 Şubat 2012.

Tablo 2.1'de görüldüğü gibi, 1952 yılında başlayan göç, yıllara göre giderek artmıştır. 1952 yılında 73 kişiyle başlayan göç, 1953 yılında bu rakam 1.113 kişi

[78] Christopher Cviic, **Renaking The Balkans,** RIIA, Londra, 1991, s. 30-56.
[79] Cevat Geray, "Türkiye'den ve Türkiye'ye Göçler", Türk İktisadi Geliştirme Araştırma Projesi, (Teksir), **SBF Maliye Enstitüsü**, Ankara 1962, s.8, s,13.

olarak kaydedilmiştir. 1954 yılında bu rakam 9.728 kişiye ulaşmış ve bundan sonra yukarıda da belirtildiği gibi Yugoslavya ile Türkiye arasında imzalanan "Serebst Göç Anlaşması" ve ardından 1954 yılında imzalanan "Munakit Dostluk ve İşbirliği" anlaşması ile göçler giderek artmış ve belli bir süreden sonra kitlesel göçe dönüşmüştür. 1968-1969 yıllarında göç yoğunluğu azalmaya başlamasına rağmen 1995 yılına kadar toplam 299.264 kişi Yugoslavya'dan Türkiye'ye göç ettiği kaydedilmiştir [80].

Yugoslavya Fedaratif Halk Cumhuriyeti,1963 yılında Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti adını almış içinde altı anayasal cumhuriyet ve iki özerk cumhuriyet almıştır. Altı anayasal Cumhuriyet: Sırbistan, Bosna Hersek, Hırvatistan, Slovenya, Makedonya, Karadağ iki özerk Cumhuriyet ise Voyvodina ve Kosova bölgeleridir. Bu yapılandırma yapılırken altı millet de belirlenmiştir. Bu milletler: Sırplar, Hırvatlar, Slovenler, Müslümanlar, Makedonlar ve Karadağlılar olarak belirlenmiştir. Bu milletlerin hepsinin kendilerini ait cumhuriyetleri vardır dolayısıyla bu milletler farklı bir cumhuriyette de yaşasalar dahi azınlık statüsüne dahil değiller onlar kendilerine ait cumhuriyet statüsünden yararlanmaktadırlar [81]. Sırbistan Yugoslavya ve Hırvatistan'ın yanında yeni tanılan Makedonya, Karadağa'da belli topraklar verilmiştir. Bosna Hersek'in bolünmemesi için eski sınırlar içinde tutulmuş Sırbistan içinde belli otonom bölgeler kurulmuştur. Bundan sonraki Yugoslavya yönetiminde artık Sırp ve Bulgar halkalarından ayrı bir Makedon kültürü yaratılma kararı alınmasıyla Tito, Bulgaristan'ın ve Sırbistan'ın bu devlet üzerindeki etkisine belirli sınırlar koymuştur [82].

Anlaşıldığı gibi Yugoslavya Sosyalist Fedaratif Devletler Fedarasyonu her ne kadar tarihten gelen bir takım çıkar meseleleri olsada Tito'nun etkili yönetimi kişiliği ve devleti oluşturan anayasayla ayakta durmayı başarmıştır. Fakat 1980 yılında Tito'nun ölümü ardından ülkede istikrarsızlık meydana gelmiş ciddi ekonomik ve sosyal sıkıntılar yaşanmaya başlanmıştır. Federasyon içindeki devletlerin başkanları kendi ülkelerini yönetmeye başlamış ancak Sırbistan etkinliği daha baskın olmuştur. Bunun yanında Tito döneminde de güçlükle kontrol altında tutulmaya çalışan Hırvat

[80] Geray,**a.g.e., s.** 14**.**
[81] Berhan Ekinci, "Yugoslavya'nın Dağılması ve Türkiye", y.y, t.y, s.253.
[82] Hugh Poulton, **Balkanlar Çatışan Azınlıklar Çatışan Devletler**,Çeviren;Yavuz Alagon, İstanbul, Sarmal Yayınevi, 1993, s.16.

ve Sloven yeniden milli bir politika sürdürme isteğini ısrarla bildirmiştir. Bu yaşananların ardından Ocak 1990 yılında Yugoslavya Ligi kongresi yapılıyor ancak bir sonuca varmadan dağılmak zorunda kalınmış ve Yugoslavya'nın çöküşünü hazırlamıştır [83].

Özet olarak Yugoslavya Fedaratif Halk Cumhuriyetin dağılmasında etkili olan faktörlere belirtmek gerekirse;

1. Birinci sebebi Ulusçuluk olarak belirtilmektedir. Özellikle Yugoslavya döneminde milliyetçilik politikaları ortaya çıkmaya başlamıştır.

2. Tito'nun ölümü, Yugoslavya'nın dağılmasının bir diğer önemli sebebi görülmektedir. Çünkü Tito kendini özgün bir Yugoslavya modeliyle Yugoslavya'da farklı ulusları beraber yaşatmayı bilmiştir.

3. Üçüncü etken olarak ekonomik sebepler olarak söylenmektedir. Yugoslavya içinde olan devletler arasında ekonomik şartları farklı olan Hırvatistan ve Yunanistan ekonomik daha iyi durumda olduğu görülmektedir. Fakir ülkeler bu iki devlet tarafından kendilerinin sömürüldüğünü öne sürerken aksine Hırvatistan ve Slovenya kendilerini kullanıldıklarını düşünmektedirler. Bu şekilde devletler arasında büyük farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

Bu önemli sebeplerin yanında dış faktörler olarak birkaç sebep olduğu da açıkça görülmektedir. Bu sebepler şunlardır;

1. İki Kutuplu Dünya Düzenin sona ermesi, Sistemin değişmesi doğal olarak bütün ülkeleri sarsmakla beraber Yugoslavya gibi ince hassas bir yapıya sahip olan ülkeleri iyice sarsmıştır.

2. ABD'nin SSCB'nin yıkılmasıyla balkanlarda oluşan güç boşluğunu ele geçirmek istemesi.

3. Almanya dışişleri bakanlığının Yugoslavya'nın parçalanması için Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlığını kazanması için gerekli politikaları izlemesi. Bunun yanında diğer batı devletlerin de bu politikayı desteklemesi için propaganda yürütmesi olarak bilinmesi [84] .

---

[83] Abdülmecit Nuredin, **Osmanlı Sonrası Makedonya,** Üsküp, Makedonya Türk Sivil Toplum Teşkilatları Birliği, Temmuz, 2008, s. 71.
[84] Desilmek, **a.g.e.**

Bu gibi faktörler Yugoslavya'nın dağılmasında etkili olurken bundan sonraki dönemde Makedonya bağımsızlığını ilan etme yoluna gitmiştir.

2.2. MAKEDONYA'NIN BAĞIMSIZLIĞINI İLAN ETMESİ

Makedonya bağımsızlığını ilan etmeden yaklaşık bir yıl öncesinde 11 Kasım 1990 yılında çok partili seçimin gerçekleştirmiş [85], ardından 8 Ocak 1991 yılında ilk parlemento toplantısını gerçekleştirmiştir. "Egemenlik Bildirgesini" 25 Ocak 1991 yılında kabul eden meclis iki gün sonra hemen Cumhurbaşkanı olarak Kiro Gligorov'u seçti ve bağımsızlık öncesinde sosyalist ibaresini isminden kaldırmış oldu [86].

Yugoslavya Cumhuriyetini oluşturan Cumhuriyetlerin başkanları Ocak 1991 yılında bir araya toplanıp Yugoslavya içinde yaşanan kargaşaları çözmek için çözüm aramaya çalışmıştır. Fakat toplantıdan hiçbir karara varılamamıştır. Bu Hırvatistan ve Slovenya Yugoslavya'nın gevşek bir federasyon olmasını talep ederken Sırbistan ve Karadağ ise merkeziyetçi bir federasyon olmasını savunmuştur. Makedonya ve Bosna Hersek ise federasyon ve konfederasyon özelliklerin birleştirilmesinin taraftarıymış. Yugoslavya içinde bulunan cumhuriyetler arası fikir ayrılıkları artmış bu süreçten sonra beraber yaşamak aynı fikirde buluşmak imkânsız olduğu görülmüş ve cumhuriyetler bağımsızlıklarını ilan etme kararını almıştır [87].

Makedonya "Egemen ve Bağımsız Makedonya" sloganını kullanarak bağımsızlığını ilan edebilmek için 8 Eylül 1991 tarihinde referanduma gitmeye kararlaştırmış. Ancak Arnavutlar tarafından bu referandum boykot edilmiştir. Çünkü Arnavutlara Makedonları gibi aynı statü tanınmamıştır. Yinede tüm bu olanlara rağmen referanduma katılan seçmenlerin % 95,09'u referanduma "evet" diyerek Makedonya Cumhuriyeti Yugoslavya'dan ayrılma kaydıyla bağımsızlığını ilan

[85] Buşra Erdoğan,"Makedonya'da Seçimler ve Türkler" , (Çevrimiçi), http://www.turksam.org/tr/a2454.html, 5 Ocak 2013.
[86] Hatipoğlu, " Kuruluşundan Günümüze Makedonya Cumhuriyetinin Dış Politikası ve Balkan Ülkeleriyle İlişkileri (1991-2000)" , **Balkan Diplomasisi,** Derleyen; Ömer E. Lütem, B. Demirtaş Coşkun, Ankara, Asam Yayınları, 2001, s.169.
[87] Galip Çağ, "Dağılan Yugoslavya'nın Ardından Makedonya ve Türkiye", Çankırı Karatekin Üniversitesi ,**Uluslararası Avrasya Stratejisi Dergisi**, S.1, s. 207.

etmiştir [88]. Yunanistan bu duruma tepki vermiş, Makedonya'yı tanımadığını ve Makedon milleti diye bir millet olmadığını bildirmiştir. Bulgaristan ise Makedonya Cumhuriyetini tanıdığını, ancak milletin Makedon değil, Bulgar olduğunu söylemiştir [89]. Yunanistan ise Makedonların eski Yunanlılar olduğu ve Yunanistan'ın içinde Makedonya diye adlandırılan bir bölge olduğundan dolayı Makedonya'yı kesinlikle tanımama kararı almış Makedonya yerine "Üsküp Cumhuriyeti" ya da "Vardar Cumhuriyeti" olarak adlandırılmasını istemiştir. İsim sorunun çözmek için Makedonya ile Yunanistan arasında birçok görüşme yapılmış, fakat hiçbir uzlaşmaya varılamamıştır. Yunanistan, Makedonya'nın uluslar arası platformda "Eski Yugoslavya Makedonya Cumhuriyeti" olarak adlandırmaya devam etmiştir. Bunun yanı sıra Yunanistan, Makedonya kelimesi ile Makedonya'nın milletlerarası platformlarda tanınmaması için bütün diplomatik faaliyetlerini sürdürmüştür. Fakat bütün bu baskılara rağmen AT, 15 Ocak 1992 yılında Makedonya'yı tanıdığını duyurmuştur. Ardından 1992 ve 1993 yılları arasında Başta Türkiye, Küzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Beyaz Rusya, Slovenya, Hırvatistan, Filipinler, Litvanya, Rusya Federasyonu, Çin Halk Cumhuriyeti ve bir sürü daha devletler Makedonya'yı tanıdığını açıklamıştır [90]. Burda şunuda belirtelim ki Yunanistan, günümüzde hala Makedonya'yı tanımadığı, Makedonya cumhuriyetinin ismini değişitirme konusunda ısrarlı tutumları devam etmektedir. Buda Makedonya Cumhuriyetinin Avrupa birliğine üye olamamasının en büyük sebeplerinden biridir.

2.3. BAĞIMSIZLIĞINI İLAN ETTİKTEN SONRA MAKEDONYA CUMHURİYETİ

Makedonya Cumhuriyeti, Balkanların güneyinde, Doğuda Bulgaristan, güneyde Yunanistan, batıda Arnavutluk, kuzeyde Sırbistan ile sınırları bulunmaktadır. Denizle ise sınırı bulunmamaktadır. 25.333 km2 yüzölçümüne sahiptir. Merkezi bir Güneydoğu Avrupa ülkesidir. Başkenti Üsküp(Skopje)'dir. Resmi dili Makedonca'dır. En büyük ve en önemli şehirleri; Manastır (Bitola),

[88] Nova Makedoniya Gazetesi, Üsküp, 11 Eylül 1991 s.1.
[89] "Odzivi Na Referandum", Republika (Cumhuriyet), S.5, Üsküp, 11 Eylül 1991, s.7.
[90] İlker Alp, "Makedonya Üzerindeki Mücadeleler ve Makedonya Cumhuriyeti", Derleyen; Murat Hatipoğlu, **Dünden Bugüne Makedonya Sorunu,** Ankara, Asam Yayınları, 2002, s. 86.

Kumanova, Prilep, Kalkandelen (Tetova), İştip, Köprülü, Ohrid, Gostivar ve Ustrumiça'dır [91]. Üye olduğu kuruluşlar; Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Konseyi (AK), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatıdır. 2005 yılından beri Avrupa Birliği müzakere sürecinde bulunmaktadır. Bunun yanında Kuzey Atlantik Örgütüne (NATO)'ya da üye olunması beklenmektedir [92].

2.3.1. Coğrafi Yapısı

Makedonya dağlık bir ülkedir. En yüksek noktası 2.753 metreye ulaşan Golem Korab zirvesidir. Ülkede hakim olan iklim tipi karasal iklimdir. Dağlık kesimler sık ormanlarla kaplıdır. Makedonya'nın en önemli akarsuyu Vardar nehridir. Ülkeyi ikiye bölmektedir. Ülkenin en büyük gölü Ohri gölüdür. Bu göl aynı zamanda Arnavutluk'la sınır noktasıdır. Doyran gölü Yunanistan'la Prespa gölü ise Makedonya, Yunanistan ve Arnavutluk arasında sınırı oluşturmaktadır. Ülkenin gölleri balıkçılık bakımından zengindir. Ülke toprakalarının % 23.6'sı ekilebilir durumdadır. Pirinç, tütün ve buğday ekimin yanında meyve olarak üzüm ve kara erik de yetiştirilir [93].

2.3.2. Demografik Yapısı

Tarihten bu yana Makedonya için verilen mücadelelerin bir önemli sebebi de karışık bir etnik yapısı olduğu içindir. Bu etnik yapı komşu ülkelerin Makedonya'ya iddialarını ve isteklerini arttırmaktadır [94]. 1991 yılına kadar Yugoslavya içinde bulunan Makedonya Cumhuriyeti anayasası, Makedonya'da Makedonlar, Arnavutlar, Türkler ve diğer azınlıkları kapsamaktadır".1991 yılında bağımsızlığını ilan etmesiyle Makedonya, Makedonların milli devleti, Arnavutlar, Türkler, Ulahlar,

[91] (Çevrimiçi), www.een.kso.org.tr/up/dene/Makedonya_ulke_raporu_2011.pdf, 5 Mayıs 2013
[92] (Çevrimiçi), www.otso.org.tr/admin/dosya/makedonya_ulkeraporu.pdf ,11 Aralık 2012.
[93] Murat Oral, Makedonya Ülke Profili, Şubat 2005, (Çevrimiçi), www.otso.org.tr, 12 Kasım 2012.
[94] Osmançavuşoğlu Oktay, **a.g.e** , s.125.

Romanlar Boşnaklar ve diğer azınlıkları ise Makedon'lara eşit haklara sahip azınlıklar olarak tanımlanmaktadır [95].

Makedonya'da nüfus sayımı en son 2002 yılında yapıldığı için resmi rakamlar olarak bu istatistikler gösterilmektedir

Tablo 2.2. 2002 Nufüs Sayımlarına Göre Makedonya'nın Etnik Yapısı

	Sayı	**Yüzde**
Makedon	1.297.981	64.18
Arnavut	509.083	25.17
Türk	77.959	3.85
Roman	53.879	2.66
Sırp	35.939	1.78
Boşnak	17.018	0.84
Ulah	9.692	0.48
Diğer	20.993	1.04
Toplam	**2.022.547**	**100**

Kaynak: www.stat.gov.mk/popis2002,
14 Mayıs 2012.

Tablo 2.2'de görüldüğü gibi 2002 nüfus sayımına göre Makedonya'nın nüfusu 2.022.547 kişidir. Bu nüfus sayımından bir önceki nüfus sayımı 1994 yılında yapılmıştır.1994 nüfus sayımına göre kıyaslarsak nüfusta % 2.8 rakam olarak 77.000 kadar bir artış görülmektedir. Bu artışın sebebi Makedonya'ya komşu ülkelerden aldığı göçlerden kaynaklanmaktadır.

Makedonya'nın nüfus artış oranı % 1.1 olarak gösterilmektedir. Resmi istatistiklerin en son 2002 yılında yapıldığından aradan uzun zaman geçmesinden dolayı Resmi olmamakla birlikte 2011 yılı tahmini rakamlar olarak Makedonya'nın nufüsü ve nufüs yapısını göstermekte faydalı olacağını düşünmekteyiz. Tablo 2.3'te 2011 yılında tahmini rakamlar olarak verilmiştir.

[95] Ömer Turan, "Makedonya'da Türkler" **,** Derleyen; Murat Hatipoğlu, **Dünden Bugüne Makedonya Sorunu,** Ankara**,** Asam Yayınları, 2002**, s.** 168.

Tablo 2.3. Makedonya'nın Nüfusu ve Nüfus Yapısı

	Sayı	Yüzde
Erkek	1.041.464	50.14
Kadın	1.035.864	49.86
Toplam	2.077.328	100

Kaynak: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mk.html, 19 Temmuz 2012.

Tablo 2.3'te gördüğümüz gibi Makedonya'nın cinsiyete göre nüfusu hemen hemen aynı olarak tahmin edilmektedir.

Tablo 2.4. Makedonya'da Cinsiyetlerde Yaş Dağılımına Göre Nufüs Yapısı

	Erkek(%)	Kadın(%)
0-14	19	18
15-64	71	69
64+	10	13
Toplam	100	100

Kaynak: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mk.html, 19 Temmuz 2012.

Tablo 2.4'te, 2011 tahmini nüfus rakamlarına göre her üç yaş aralığında cinsiyete göre hemen hemen aynı yoğunlukta olduğunu görülmektedir ve genel olarak nüfus yoğunluğu hem erkeklerde hem kadınlarda 15-64 yaş aralığında görülmektedir.

Tablo 2.5. Nüfus Sayısına Göre En Büyük On Şehir

Şehirler	Sayı
Üsküp	506.926
Manastır	95.385
Kumanova	105.484
Prilep	76.768
Kalkandelen	86.680
İştip	42.625
Köprülü	55.108
Ohrid	42.033
Gostivar	81.042
Ustrumica	35.311

Kaynak:www.stat.gov.mk/popis2002, 5 Şubat 2012.

Tablo 2.5'te görüldüğü gibi Makedonya'nın en kalabalık nüfusu başkenti Üsküp'te yaşamaktadır. İkinci kalabalık ülke 105.484 nüfus ile Kumanova şehri gösterilmektedir.

2.3.3. Sosyo-Kültürel Yapı

Makedonya'da Hıristiyanlık (Ortodoksluk mezhebi) ve İslamiyet dinleri yaygındır. Oranları birbirine yakındır. Makedonların dini Hıristiyanlık Türklerin Arnavutların ve Çingenelerin dini Müslümanlıktır. 2002 nüfus sayımına göre % 67 Hıristiyan, % 30 Müslüman ve % 3 diğer olarak açıklanmıştır. Müslümanların oranı Arnavut nüfusunun artışıyla artmıştır ve Arnavut nüfusu Makedonya'nın batısında ve kuzeyinde % 90'ın üzerinde çoğunluktadır [96].

Makedonların kültürü eski Makedon ve Slav kültürleri temel olmak üzere Bizans ve Hıristiyanlığın tesiri altına gelişmesiyle birlikte Osmanlı kültüründen de etkilenmiştir. Bu sebepten dolayı Makedonlar farklı unsurlar taşıyarak Sırp Yunan ve Bulgarlardan ayrılmaktadır.

Makedonların ana dili Makedoncadır. Makedonca'nın temeli eski Slavcaya dayanmaktadır. Yunancadan tamamen farklıdır. Makedoncayı aynı zamanda farklı tarihi zamanlarda Türkçe, Yunanca, Bulgarca, Arnavutça ve Sırpça dilleri

[96] İlker Alp, "Makedonya Üzerindeki Mücadeleler ve Makedonya Cumhuriyeti" , Derleyen: Murat Hatipoğlu, **Dünden Bugüne Makedonya Sorunu,** Ankara, Asam Yayınları, 2002, s.81.

Makedonca'yı etkilemiştir. Kiril alfabesi adıyla bilinen 31 harften oluşan alfabesi vardır. Makedoncayla alakalı yazılan ilk eserler 10. Ve 11. Yüzyıla aittir.

2.3.4. Makedonya'nın Ekonomik Durumu

Makedonya Cumhuriyeti iki milyon nüfusu olan küçük ölçekli bir ekonomiye sahiptir. Üretim teknolojisi eski girişimci gücü hala zayıf sermaye birikimi de oldukça yetersizdir. Dünya bankası tanımlamalarına göre aşağı orta milli gelir seviyesinde yer alan bir ülkedir. Makedonya'nın küresel ekonomideki gelişmelere büyük ölçüde bağımlı bir şekilde hareket etmesine yol açmaktadır. Fakat bağımlı şekilde hareket etmesinin olumsuz tarafı son on yıl içinde dış kaynaklı ekonomik krizlerden etkilenmiştir. Krizin kaynağında bulunan finans kurumları küçük olan Makedonya finans kurumları güçlü bir ilişkisi olmadığında Makedonya'nın bir yandan denize açılımı olmaması ve diğer taraftan ekonomisinin dışa açıklığı daha çok tekstil üzerine yoğunlaşan küçük işletmelerle ticaret ve hizmet sektörü daha aktif görülmektedir [97].

Makedonya Avrupa'da en az gelişmiş ülkelerden biridir. Bağımsızlığını kazandığı günden itibaren merkezi ve planlı ekonomiden serbest piyasa ekonomisine girmeye çalışmaktadır. Makedonya Ekonomisi, endüstri yapısındaki olumsuzluklardan, teknolojik yetersizliklerden, ihracatın düşük olması ve gizli işsizlikten kaynaklanan ciddi sıkıntılar yaşamaktadır[98]. Bu süreçte sanayinin ekonomi içindeki payı 1995 yılında % 45 iken, 2005 yılında % 27 olmuştur. En büyük pay ise %59 hizmet sektöründedir. Devletin uyguladığı ekonomik reform programı ve düşük enflasyon politikası ile makroekonomik verilerde gelişme kaydedilmiştir. Kurumlar ve gelir vergisi Avrupa'daki en düşük vergi Makedonya'da olmuştur [99].

Makedonya 2000-2011 yılları arasında tüketici fiyatlarında %110'luk bir artış hızı göstermiştir. GSYİH'nin sektörel dağılımı, 2011 verilerine göre hizmet sektörü %58.5, Sanayi sektörü %29.5 ve Tarım sektörü %12'lik bir pay almıştır. Toplam

[97](Çevrimiçi),http://www.mfa.gov.tr/makedonya-cumhuriyeti-ekonomisi.tr.mfa , 20 Kasım 2012.
[98] TC. Dışişleri Bakanlığı , Makedonya Cumhuriyeti**,** Ankara, Ekim, 1998, s.6.
[99] T.C.Üsküp Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, Haziran 2010,(Çevrimiçi), http://www.musavirlikler.gov.tr/upload/MAK/MAKEDONYA%20GENEL%20SUNUM%20-%2008.04.2010.ppt , 20 Nisan 2012.

istihdam içinde imalat sanayi %22'lik bir oranla en büyük paya sahip olup ardından %19.9'luk pay ile tarım ve %15'lik pay ile ticaret sektörleri izlemektedir. Ticaret sektörün büyük kısmını Avrupa ülkeleri ve batı Balkan ülkeleriyle gerçekleştirmektedir. En önemeli ticaret ortakları Almanya, Sırbistan, Yunanistan, İtalya, Rusya, Çin, Türkiye, Bulgaristan ,Slovenya ve İsviçre'dir [100].

Makedonya Cumhuriyeti, Merkez Bankasının son açıkladığı verilerine göre 2012 yılının ilk çeyreğinde yabancı sermaye tutarı 40.1 milyon euro iken, 2013 yılının ilk çeyreğinde 73.3 milyon Euro'dur. Yıla yabancı yatırımlarla hızlı başlayan Makedonya 2013 yılın sonunda devletin hedeflendiği 400 ile 500 milyon Euro yabancı yatırım miktarına rahat bir şekilde ulaşması beklenmektedir [101].

Makedonya'nın 2013 gelirlerinin, 2 milyar 400 milyon Euro olması bekleniyor. Bütçe açığının ise 300 milyon Euro GSMH'nın % 3,5 oranında olacağı tahmin ediliyor. Bu rakam Makedonya tarihinde en yüksek rakam olarak görülmektedir. Bu bütçeyle Makedonya kamuoyuna yapacağı yatırımlar ile ekonomiyi canlı tutmayı hedeflemektedir. 2013 yılını bütçesiyle en önemli kaynak, 352 milyon Euro ile sağlık sektörüne ayrılmış bulunmaktadır. Ardından 333 milyon Euro ile enerji ve altyapı 310 milyon Euro ile eğitim ve spor alanına ayrılmış olduğu açıklanmaktadır. 2014 yılında Makedonya ekonomisinde ise % 2'lik bir büyüme beklenmektedir. Rekor bütçenin Makedonya ekonomisini iyi bir şekilde canlandıracağı öngörülmektedir [102]. Kişi başına da milli gelir yıldan yıla istikrarlı bir şekilde büyüme göstermektedir.

Makedonya devlet İstatistik verilerine göre, 2012'nın son çeyreğinde çalışma çağında olan nüfus 940.657 kişi olarak açıklanmaktadır. Bunların 652.498'i (%69.4) bugüne kadar iş ilişkisi kurmuş olanlar, 288.159'u (% 30.6) işsiz olarak kayıtlı bulunmaktadır. 2012'de açıklanan işsizlik rakamına bakmış olduğumuzda 2011 yılında işsizlik %33 civarıyken bu yılki rakamla %3'de olsa azaldığını görüyoruz. Makedonya İstatistik verilerine göre(2012) çalışanlarda 652.498 rakamın 490.289 kişi ise devlet kamu karma ve değer sektörlerde çalışmaktadır. Eğitim

[100] Makedonya Ülke Raporu, 2012, (Çevrimiçi), http://birlesmismarkalar.org.tr/images/UF/file/hedef-ulke-raporlari/Makedonya.pdf, 13 Ocak 2013.
[101](Çevrimiçi), http://mk.zaman.com.tr/mk-tr/newsDetail_getNewsById.action?newsId=6751 , 5 Temmuz 2013.
[102] Kuzey Haber Ajansı, Makedonya, 2013 Bütçe, http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=248352 , 20 Nisan 2013.

üzerinden değerlendirirsek çalışan kesimin 3.325 kişi eğitimsiz, 19.880'ni ilkokul terk 115.857 ilkokul mezunu, 64.998'i üç yıllık lise mezunu, 287.355'i dört yıllık lise mezunu, 20.416'sı yüksekokul ve 140.688'i üniversite mezunudur. İşsiz olanlardan ise 1.621 kişi eğitimsiz, 9.565'i ilkokul terk, 76.165'i ilkokul mezunu, 34.444'ü üç yıllık lise mezunu, 121.129'u dört yıllık lise mezunu, 5.017'si yükse okul ve 40.217'si üniversite mezunudur [103].

Makedonya'ya 2011 yılında yapılan yabancı yatırım miktarı 303 Euro'yu bulmuştur. Bu yatırımda Türkiye üçüncü sırada bulunmaktadır. Yaklaşık 77 milyon Euro ile Avusturya ilk sırada ikinci sırayı Hollanda alırken üçüncü sırada 75 milyon Euro ile Türkiye bulunmaktadır [104].

Büyüme: Makedonya Ekonomisinde 2000 yılında % 4.5 oranında büyüme göstermiştir. 2001 yılında ülkenin yaşadığı iç istikrarsızlıklardan dolayı olumsuz yönde etkilenmiş ödemeler dengesi bozulmuş reform süreci duraksamıştır. Yıl içinde GSMH % 4.5 oranında küçülmüştür. İstikrasızlıklar ve krizin olumsuz etkilerinden 2002 yılında da devam etmiş sanayi üretimi azalmış ve ekonomi sadece % 0.9 oranında büyümüştür.2002 yılından sonra ekonomi toparlanmaya başlamış ülkenin iç istikrarı düzelmiş bölgesel ekonomilerin gelişmesiyle ve hizmet sektörlerinin güçlenmesiyle 2003 yılında ekonomi 2.8 büyüme 2004 yılında ise 4.1 olarak 2005 yılında ise 4.0 oranında 2006 yılında 3.0 büyüme gerçekleştirmiştir. Son altı yılın en büyük büyümesi sanayideki artış ve uygulanan düşük faiz oranlarıyla 2007 yılında 5.9 oranında büyüme göstermiştir. 2008 yılında 4.8 oranında büyüme kaydedilmiştir. Bundan sonra 2009 da yaşana global krizden etkilenen Makedonya eksilere inmiş -0.7 küçülmüştür [105] . Bu krizden Makedonya ekonomisi küçük ülke olmanın avantajıyla finans piyasasının küresel ekonomiye daha entegre olamamasından dolayı ülke için avantajlı olmuş ve Makedonya'nın finans sistemi ayakta kalmıştır. 2010 yılında Makedonya'nın ekonomiyi canlandırma politikası yabancı yatırımı ülkeye çekmeye çalışmıştır. Başka ülkelerle sürekli görüşme ve iş forumları düzenleyerek yabancı yatırımını artırmış, ekonomi yaşanan global krizden

[103] (Çevrimiçi), www.yenibalkan.com, Makedonya'da 2012 Yılının Üçüncü Çeyreğinde Çalışma Çağında Olan 940.657 Kişi Mevcut, 19 Aralık 2012.
[104] (Çevrimiçi),http://www.mfa.gov.tr/makedonya-cumhuriyeti-ekonomisi.tr.mfa, 27 Kasım.2012.
[105] http://www.deik.org.tr/2837/Makedonya_%C3%9Clke_B%C3%BClteni_A%C4%9Fustos_2011.html www.deik.org.tr , Makedonya Ülke Bülteni, 2 Mayıs 2012.

toparlanmaya başlamış ve bu yılda % 2 büyüme göstermiştir. 2011 yılında büyüme artış göstererek % 3 büyümüştür. 2012 yılında ise yine düşüş yaşanarak % 2'lik bir büyüme kaydedilmiştir. IMF'nin yaptığı açıklamaya göre 2013 yılında yaşanan bütçe sorunları siyasi krizler ekonomiyi etkilemişse bile %2 büyüme hala ulaşılabilir diye bakılmaktadır.

Tablo 2.6. Makedonya'nın Temel Ekonomik Verileri

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Reel GSYİH	**6.1**	**5.0**	**-0.9**	**2.9**	**1.8**	**-0.3**
Gerçek İç Talep	**9.2**	**6.7**	**-2.9**	**-0.1**	**5.3**	**1.8**
Tüketim	**7.7**	**6.9**	**-4.7**	**1.4**	**4.0**	**-0.9**
Brüt yatırım	**23.2**	**4.7**	**1.0**	**-3.6**	**13.5**	**11.0**
Net İhracat	**-4.6**	**-3.1**	**2.7**	**3.0**	**-3.3**	**-2.4**
TÜFE Enflasyonu	**2.3**	**8.4**	**-0.8**	**1.5**	**3.9**	**3.3**
İşzilik Oranı	**34.9**	**33.8**	**32.2**	**32.1**	**31.4**	**31.3**
Cari İşlemler Dengesi(GSYIH %)	**-7.1**	**-12.8**	**-6.8**	**-2.0**	**-3.0**	**-3.9**
Ticaret Dengesi(GSYİH %)	**-19.8**	**-26.2**	**-23.3**	**-20.5**	**-22.4**	**-23.7**
Mal İhracatı(GSYİH %)	**41.4**	**40.1**	**28.8**	**35.5**	**42.3**	**41.1**
Mal İthalatı	**-61.2**	**-66.3**	**-52.1**	**-56.0**	**-64.8**	**-64.8**
Dış Borç (GSYİH %)	**47.6**	**49.2**	**56.4**	**58.2**	**64.6**	**68.6**
Brüt Yatırım	**24.6**	**26.8**	**25.9**	**25.5**	**27.2**	**28.8**
Yurtiçi Tasarruf	**17.6**	**14.0**	**19.1**	**23.5**	**24.2**	**24.9**
Kamu	**4.4**	**3.9**	**0.6**	**1.1**	**1.3**	**0.2**
Özel	**13.2**	**10.0**	**18.5**	**22.4**	**22.8**	**24.7**
Yabancı tasarrufu	**7.1**	**12.8**	**6.8**	**2.0**	**3.0**	**3.9**
Nominal GSYİH(bilion Euro)	**6.0**	**6.7**	**6.7**	**7.1**	**7.5**	**7.5**

Kaynak: (Çevrimiçi), http://www.imf.org/external/np/sec/pn/2013/pn1370.htm, 5 Haziran 2013.

Makedonya'nın reel GSYİH hasılası 2007 yılında 6.1 iken, 2008 yılında biraz gerilemiş olduğunu görmekteyiz. 2009 yılında ise yaşanan global krizden dolayı bütün ekonomi etkilenmesiyle beraber reel GSYİH da eksilere düşmüş -0.9 lara gerilediğini görmekteyiz. 2010 yılında toparlamaya başlamıştır. İşsizlik oranları yıldan yıla azalmış ve son Makedonya resmi istatistiklerine göre 2013 ilk çeyreğinde işsizlik oranı % 29'larda olduğunu açıklamaktadır. Diğer Makedonya'nın temel ekonomik verileri Tablo 2.6'da gösterilmektedir.

Tablo 2.7. Makedonya'nın Yıllara Göre Dış Ticaret Değerleri

Yıl	Hacim	İhracat	İthalat	Denge	İhracatın İthalatı Karşılama Oranı
2000	3.416.489	1.322.617	2.093.872	-771.255	63,2
2001	2.842.668	1.155.068	1.687.600	-532.532	68,4
2002	3.074.837	1.112.727	1.962.110	-849.383	56,7
2003	3.663.173	1.363.252	2.299.921	-936.669	59,3
2004	4.576.922	1.673.487	2.903.435	-1.229.948	57,6
2005	5.269.263	2.041.265	3.227.998	-1.186.733	63,2
2006	6.163.400	2.400.700	3.762.700	-1.362.000	63,8
2007	8.583.668	3.356.092	5.227.576	-1.871.484	64,2
2008	10.829.804	3.978.231	6.851.573	-2.873.342	58,1
2009	7.734.643	2.691.528	5.043.115	-2.351.587	53,4
2010/11	7.844 868	2 995 455	4 849 414	- 1.853.959	61,8

Kaynak: Makedonya Cumhuriyeti Devlet istatistik Kurumu, www.stat.gov.mk.15 Mart 2012.

Tablo 2.7'de görüldüğü gibi 2009 yılında dış ticaret hacminde 2008 yılına göre azalma olmuş 7.73 milyar Dolar olarak gerçekleşmiş hacmin 5 milyar Dolarlık kısmını ithalat 2.7 milyar dolarlık kısmını ise ihracat oluşturmuştur. Kasım 2010 verilerine bakıldığında ise 2009 yılına göre biraz arttığını ve ihracatın ithalatı karşılama oranının % 61.8 oranında gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 2.8. Makedonya'nın Başlıca Ülkelerle Dış Ticareti

Başlıca Ülkelere Göre Makedonya'nın Dış Ticareti – Ocak- Kasım 2010 (İthalatında ve İhracatında İlk 10 Ülke)				
Ülke	**İhracat (1.000 $)**	**% Oranı**	**İthalat (1.000 $)**	**%Oranı**
Almanya	615.384	20.5	539.315	11.1
Yunanistan	228.571	7.6	416.610	8.6
Sırbistan	244.094	8.1	376.914	7.8
Bulgaristan	269.418	9.0	268.715	5.5
İtalya	213.246	7.1	297.718	6.1
Rusya	22.487	0.8	467.753	9.6
Kosova	407.167	13.6	19.801	0.4
Çin	76.731	2.6	256.709	5.3
İngiltere	54.867	1.8	232.377	4.8
Türkiye	44.911	1.5	233.764	4.8

Kaynak: Makedonya Cumhuriyeti Devlet istatistik Kurumu, www.stat.gov.mk, 15 Mart 2012.

Tablo 2.8'de görüldüğü gibi Makedonya ticaret ortakları AB ve Batı Balkan ülkeleriyle gerçekleştirmektedir. 2010 yılında en çok ihracat yaptığı ülke 615 milyon Dolar ve toplam ihracatında %20 lik pay ile Almanya birinci sıradadır. Türkiye ise Makedonya'nın ihracat yaptığı ülkelere arasında 234 milyon Dolar ile % 1.5'lik pay ile 10.sırada yer almaktadır [106].

2.3.5. Makedonya'nın Siyasi Durumu

Makedonya Cumhuriyeti bir Parlamenter demokrasidir. Yönetim tamamen halk tarafında seçiliyor. Beş yıllık süre için Cumhurbaşkanı seçiliyor ardından meclisten güvenoyu alarak göreve başlayan hükümet tarafından paylaşılıyor. Makedonya'da merkezden vali ve vilayet atanma gibi uygulama bulunmamaktadır. Makedonya Cumhuriyetinde 2004 yılında 84 belediyeye ayrılmış ve bu belediyelere vergi toplama sağlık, eğitim, kültür alanlarının yanında mali açıdanda geniş yetkiler

[106] (Çevrimiçi),http://www.deik.org.tr/KonseyIcerik/2837/Makedonya_%C3%9Clke_B%C3%BClteni_A%C4%9Fustos_2011.html ,14 Haziran 2012.

tanınmıştır. 2004 yılında kabul edilen yerel yönetim reformuna göre bir belediyede çoğunluğu oluşturan diğer etnik grup Makedonca'nın yanında ikinci resmi dil olarak %20'sinden fazlasını oluşturan etnik grubun dili orda resmi dil olarak kabul edilmektedir.

Makedonya Cumhuriyeti'nin Meclisi 120 üyeden oluşmaktadır. Milletvekilleri 6 seçim bölgesinden tek tur oylama ile 20'şer üye 4 yıllık bir dönem için seçilir. Hükümetin kurulması için en az 61 milletvekilinden oluşan çoğunluk gerekmektedir. Yargı işlevi mahkemeler tarafından yerine getirilir. İlk derece mahkemesi 27 temyiz mahkemesi 3 ve 1 yüksek mahkemeyle faaliyet göstermektedir. Anayasa mahkemesi de vardır. Anayasa mahkemesi Makedonya meclisi tarafından 9 yıllık süre için seçilir ve 9 üyeden oluşmaktadır[107].

Makedonya 8 Eylül 1993 tarihinde Yunanistan'ın Muhalafeti yüzünden Birleşmiş Milletler (BM) teşkilatına Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya altında üyeliğe kabul edilmiştir.1995 yılında Avrupa Konseyine kabul edilmiş ve daha sonra Avrupa'nın diğer finansal kuruluşlarına da kabul edilmiştir [108].

2.4. MAKEDONYA SORUNU

Makedonya sorunu Osmanlı devletinin zayıflamasıyla birlikte 19.yüzyıldan günümüze kadar devam eden ve hala çözülemeyen bir hal almıştır. Bu sorunun önemli bir sebebi bölgenin ırki dini ve sosyo kültürel yapısıdır [109]. Makedonya'da yüzyıllarca Türkler, Makedonlar, Arnavutlar, Rumlar, Sırplar, Ulahlar, Yahudiler ve Çingeneler iç içe yaşamışlardır. Bu karışık Demografik yapısından dolayı bütün balkan ülkelerinin bazılarının doğrudan bazılarının dolaylı olarak ilgilendirdiği için hepsinin gözü Makedonya üzerindeydi.

Bir diğer sebebi ise Makedonya bölgesinin sahip olduğu Jeopolitik ve Jeostratejik konumudur. Orta Avrupa'yı Ege Denizine bağlayan Makedonya'nın Vardar ve Struma vadileridir. Tarih boyunca Avrupa'dan Asya'ya Asya'dan Avrupa'ya yapılan tüm büyük göçler hep bu yollar üzerinden yapılmıştır. Ayrıca

[107] (Çevrimiçi), http://balkansiad.org/makedonya-39-nin-genel-ekonomik-verileri/c71/default.aspx , Er 2 Mart 2012.
[108] www.tumbalkanlilar.org , Makedonya Ve Türk Toplumunun Bugünkü Durumu, 3 Nisan 2012.
[109] Fahir H. Armaoğlu , **Siyasi Tarih 1789- 1960,** Ankara, 1975, s. 297 – 298.

karışık etnik yapısından dolayı bütün kültürler birbirlerini etkilemiş ve oluşan yeni kültür sentezi Doğu ve Batıya yeniden yansımıştır [110]. İşte Makedonya'nın bu ve buna benzer özelliklerinden dolayı bütün balkan ülkelerinin gözü herzaman Makedonya'nın üzerindeydi.

1991 yılında Yugoslavya'nın parçalanmasıyla Makedonya da bağımsızlığını ilan etme insiyativini ele almış 1992 yılına kadar Hırvatistan, Slovenya ve Bosna Hersek ile birlikte Makedonya da bağımsızlığını ilan etmiş. Bu bağımsızlıkta son derece rahatsız olan Yunanistan büyük tepki yağdırmıştır [111].Yunanistan'ın bu son derece rahatsızlığı, eğer "Makedonya" bağımsız bir devletin adı olursa Makedonya'da yaşayacak olan Makedonların Yunanistan'daki Makedon kökenli halkla birleşebileceği korkusundan kaynaklanmaktadır [112]. Yunanistan, Makedonya Cumhuriyeti'nden Yunanistan'dan toprak istememesi bunun önünde anayasasını değiştirmesi ve Üsküp adını almasını istemektedir. Bunların yanında Yunanistan, Makedonya'nın eski Yunan toprakları olduğu Makedonların Sırplaştırılmış ya da Slavlaştırılmış Yunanlılar olduklarını iddia etmektedir [113].

Bugünkü Makedonya tarihi Makedonya topraklarının "Vardar Makedonya'sı" olarak bilinen bölgesidir. Komşu ülke Bulgaristan Makedonya Cumhuriyetini tanımış diğer komşu ülke olan Yunanistan ise Makedonya'nın tüm varlığına kuruluşundan beri isimden dolayı hep karşı çıkmış ve hala karşı çıkmaktadır. Ancak 1995'te New York'ta yapılan bir anlaşma ile anayasası Yunanistan'ın istekleri doğrultusunda isim konusunda değişiklikler yapmasına zorlanmıştır [114].

Makedonya 1996 yılında AB'nin Polonya ve Macaristan'la başlayıp daha sonra genişletip on ülkeyi kapsar hale getiren katılım öncesi finansal yardıma PHARE "Poland and Hungary Assistance for Restructuring Their Economies", (Polonya ve Macaristan Ekonomilerini Yapılandırmak İçin Yardım) programına dâhil olmuştur. 2001 yılında ise Batının Balkanlarda yeniden yapılanma kalkınma ve istikrara yönelik PHARE'in yerini alan CARDS "Community Assistance For

[110] Toşo Popovski, **Makedonskoto Nacionalno Malcinstvo vo Bulgaria Gırciya i Albanija,** Üsküp 1981, s 7-8
[111] İhsan Gürkan, **Jeopolitik Ve Stratejik Yönleriyle Balkanlar Ve Türkiye,** İstanbul, Orta Doğu ve Balkanlar İncelemeleri Vakfı Yayınları, 1999, s.170.
[112]İsmail Soysal, **Balkanlar,** İstanbul, Eren Yayıncılık, , 2003, s. 184.
[113] Gürkan, **a.g.e.,** s. 170.
[114] **A.g.e.**

Reconstruction Development And Satbility In The Balkans" , (Batı Balkanlarda Yeniden Yapılanma, Kalkınma Ve İstikrara Yönelik Topluluk Yardımı) kapsamında ödenek sunulmuştur. Makedonya 2007 yılından beri katılım öncesi yardım almaya başlamış [115].

19 Aralık 2009 tarihinde Makedonya İle AB arasında büyük bir gelişme katledildi. Makedonya'dan Avrupa'ya vizesiz seyahat etme hakkına sahip oldu. Aynı yılda AB konseyi Üsküp'ün görüşmelere başlamasını söylemiş. Fakat Makedonya'nın Yunanistan ile isim konusundaki anlaşmasızlıkları bu sürecin ertelenmesine sebep olmuştur. Üsküp yönetimi hala müzakere tarihini beklemektedir [116].

2.5. MAKEDONYA-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

Makedonya ekonomi ve siyasi açıdan balkanların menfaatlerinin kesiştiği bir noktadadır. Ayrıca Osmanlı tarihinden bu yana stratejik açıdan önemli bir bölge olan ve Osmanlı döneminde sonrada nüfusun büyük kısmı Türklerden oluşan çok değerli Osmanlı kültür mirasları bulunmaktadır [117] . Makedonya'nın 523 yıllık Türk hâkimiyetinde kalmış olması ve Makedonya'ya gidildiğinde kendini Anadolu'nun bir yerinde gibi hissetme duygusu burada yaşayan 100 000'e aşkın Türk nüfusu, Makedonya'nın jeo-stratejik konumu, Türkiye için önemi Türkiye'nin dikkatini Makedonya'ya yoğunlaştırmıştır.

Türkiye, Makedonya'yı anayasal ismiyle tanıyan ilk devlet olmakla beraber ilk büyükelçi gönderen de devlettir. Aynı zamanda Makedonya'nın Avrupa-Atlantik bütünleşmelerinde en büyük desteği Türkiye vermiştir. Makedonya'nın NATO ya girmesi için Türkiye Cumhuriyeti desteğini günümüze kadar hep destek vermiş ve destek vermeye devam edeceğini her ikili görüşmelerde ısrarla dile getirmektedir. Aynı zamanda Türkiye, Balkanlardaki istikrarın bozulmaması için hem de

[115] "EU-Macedonia Relations",http://www.euractiv.com/enlargement/eu-macedonia-relations-linksdossier-329923, 5 Nisan 2012.
[116] İKV Değerlendirme Notu: AB Konseyi Zirvesi Yapıldı", (Çevrimiçi) http://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/14-ab_konsey_zirvesi_yapildi-can_mindek-nisan_2010.pdf, 10 Nisan 2012.
[117] Soysal, **a.g.e.,** s. 190.

Makedonya'da yaşayan Türk azınlığının güvenirliği için Makedonya'yla her açıdan ilişkilerini geliştirmeye gayret göstermiştir [118].

Aslında bakıldığında, hem Makedonya ile, hem diğer tüm Balkan ülkeleriyle hiçbir toprak sorunu olmadıüı açıkça görülmektedir. Türkiye'nin tek isteği, 1913 yılında Balkan savaşlarının sonunda belirlenen Türkiye'nin Trakya sınırının batısındaki bütün Balkanlarda yaşayan Türklerin İnsan Haklarından Yararlanması, Türkiye ile tarihsel bağları bulunan aynı zamanda diğer etnik gruplarıyla Arnavut ve Slav kökenli Müslümanlarında bir arada özgür bir şekilde yaşarken kazanılmış egemenlik haklarını da korumalarıdır [119].

2.5.1. Makedonya Türkiye Arasında Eğitim ve Kültürel İlişkileri

Makedonya ile Türkiye arsındaki eğitim ilişkilerinden en önemlisi, Makedonya'dan Türkiye'ye her yıl "Büyük öğrenci projesi" kapsamı altında her yıl burslu olmak şartıyla öğrenci gönderilmesidir[120]. Büyük öğrenci projesi çerçevesinde tahsis edilen burslar 2012-2013 eğitim öğretim yılında Türkiye Bursları adı altında yeniden yapılandırılmış, 85 Makedonyalı öğrenciye Türkiye'de Yüksek lisans yapmak üzere burs tahsis edilmiştir. Aynı zamanda Türkiye'den Makedonya'ya yüksek öğretim görmek için gelen Türk vatandaşlarında sayısı son yıllarda artmış olduğu görülmeketedir [121].

22 Ağustos 2002 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin o dönemdeki eğitim bakanı olan Necdet Tekin ve beraberindeki heyet Makedonya'ya ziyaretlerinde Bakan Nenad Novkovski ile görüşme yapılmıştır. Bu görüşmede Makedonca-Türkçe, Türkçe-Makedonca sözlüğün hazırlanması Türk asıllı Makedon vatandaşların anadilde eğitim yapması Türkiye Cumhuriyeti'nin Makedonya'ya eğitim alanında yapacağı ders kitapları, araç gereç, laboratuvar malzemeleri konularında destek sağlanması, Ohri ve Resne'de Türkçe sınıfların açılması, Merkez Jupa'da oradaki

---

[118] Gürkan, **a.g.e.,** s. 172.
[119] Soysal**, a.g.e.,** s. 194.
[120] Seyma Adıyaman,"Türkiye Makedonya İlişkileri", (Çevrimiçi), http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=2090:tuerkiye-makedonya-likileri&catid=95:analizler-balkanlar&Itemid=143, 2 Mart 2012.
[121] (Çevrimiçi), http://www.tuicakademi.org/index.php/kategoriler/balkanlar/3987-kurulusundan-beri-turkiye-makedonya-iliskileri , 13 Nisan 2012.

halkın Türkçe eğitim almaları hususunda karşılaşılan sorunların aşılması, Üsküp Kiril İ Metodij Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili Edebiyatı Bölümüne Türkçe kaynak kitap yardımı ve çevirilerin yapılması konularında anlaşmaya varılmıştır. Ayrıca Makedonyadaki Türk asıllı vatandaşların, Türkiye'den aldıkları diplomaların denkliği konusunda karşılaştıkları sorunların giderilmesi konusunda da anlaşmışlardır [122].

Makedonya ile Türkiye arasında kültürel ilişkiler ağırlıklı olarak Makedonya'daki Türk toplumuna yöneliktir.

1996 yılında Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığının bir projesiyle Makedonya Kalkandelen'de bulunan Harabati Baba Tekkesinin şadırvanının restorasyonu yapılmıştır. 5 Haziran 1998'de ise iki ülkenin kültür bakanları Makedonya ile Türkiye arasında kültürel alanda işbirliği anlaşmaları imzalamışlardır [123]. İmzalanan anlaşmalarda Makedonya'da Türk kültür merkezinin kurulması, Kliment Ohridski Halk Üniversitesi kütüphanesinde Türkiye'ye ait kitaplar bölümü kurulmasında dair yer verilmiştir. Ayrıca Türk Tarihi Kurumu Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) finansmanı ile Makedonya'da bulunan Türk tarihi eserlerin sayısı çıkartılmaya yönelik çalışma yapmıştır. Bu çalışma Makedonya Cumhuriyeti Anıtlar Müdürlüğüyle beraber yapılmıştır ve 2002 yılı itibariyle Makedonya'da 230 yapı Türk eseri olarak tespit edilmiştir. Bu eserlerin 96'si cami, 13'ü köprü, 30'a yakını da türbe olduğu görülmüştür. Eserlerin durumu tespit edilip restorasyonları yapılması planlanmıştır [124]. Makedonya ve Türkiye arasında 2005 yılında yapılan bir anlaşmayla Türkiye İktisadi ve Kalkınma İdaresi Başkanlığının (TİKA) Üsküp'te Şube açmışlardır. TİKA'nın Makedonya'daki yardımları Makedonya'da yaşayan Türklere yöneliktir. TİKA faaliyetlerini ağırlıklı eğitim alanında gerçekleştirmektedir. Makedonya'da Türklerin okuduğu birçok okulun tadilatını üstlenmiş demirbaş malzemeleri öğrenci servisi sağlamaları kitap yardımında bulunmaktadır. Bunun dışında Makedonya'da bulunan birçok Osmanlı eserlerinin tadilatını yaptırmış ve yaptırmaya devam etmektedir. Diğer bir kültürel

[122] Seniha Zeyniloviç, **Makedonya Demokratik Süreçlerinde Türkler,** Üsküp, Birlik- Medya Yayınları, 2005, s.28.
[123] "Türkiye Cumhuriyeti ile Makedonya Cumhuriyeti Arasında Yapılan Anlaşmalar**",** (Çevrimiçi), http://ua.mfa.gov.tr/ , 19.Eylül 2012.
[124] Zeyniloviç, **a.g.e.,** s. 270.

işbirliği ise Makedonya belediyeleri ile Türkiye'de bulunan belediyeler kardeş belediyeler olarak karşılıklı faaliyetler yapılmaktadır. Aynı şekilde Makedonya'daki ilkokullar ile Türkiye'deki ilkokullar kardeş okullar olarak karşılıklı kültürel faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Kültürel alanında da en önemli gelişmelerden biri İki ülkenin kültür bakanları arasında "2009-2010" yılları arasında imzalanan "Kültürel İşbirliği Programı" projesinde iki ülke arasında karşılıklı kültür merkezlerin açılmasıdır. Nitekim Üsküp'te "Yunus Emre Türk Kültür Merkezi" hizmet vermeye başlamıştır [125].

Sonuç olarak bakıldığında, Makedonya ile Türkiye arasında yapılan bu tür faaliyetler iki ülkenin ilişkilerini güçlendirmektedir. Özellikle Makedonya'da yaşayan Türklerin azınlık olarak Makedonya'da Türkiye'nin desteğiyle güçlenmektedir.

2.5.2. Makedonya Türkiye Arasındaki Ekonomik İlişkiler

Makedonya Türkiye ilişkilerine gözlenildiğinde ikili ilişkilerin zamanla daha da arttığı görülmektedir. Makedonya bağımsızlığını kazandığından bu yana Türkiye ile aralarından yapılan bazı anlaşmalar şu şekildedir;

- Turizm İşbirliği Anlaşması (27 Ekim 1993)
- Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması (3 Nisan 1995)
- Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması (17 Mayıs 1994)
- Tarım Alanında Teknik Bilimsel ve Ekonomik İşbirliği Protokolü (15 Haziran 1994)
- Hava Ulaştırma Anlaşması (9 Aralık 1994)
- Gümrük İdarelerinin Karşılıklı Yardımlaşmasına Dair Anlaşma (9 Mayıs 1995)
- Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması (26 Kasım 1996)
- Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması (27 Ekim 1997)
- Hayvan Sağlığı Alanında İşbirliği Anlaşması (2 Ekim 1998)

[125] Adıyaman,"Türkiye Makedonya İlişkileri", (Çevrimiçi) http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=2090:tuerkiye-makedonya-likileri&catid=95:analizler-balkanlar&Itemid=143, 25 Mart 2012.

- Bitki Koruma ve Karantina Alanında İşbirliği Anlaşması (2 Ekim 1998)
- Serbest Ticaret Anlaşması (7 Eylül 1999) [126].

2000' li Yıllarında Makedonya ile Türkiye arasında ekonomik ilişkilerin artırılması için yapılan ikili faaliyetleri ise şu şekilde sıralanabilir;

- 23 Mayıs 2001 yılında Makedonya'da faaliyet gösteren yedi Türk firmasının katılımıyla Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) Türk-Makedon iş konseyi tarafından toplantı gerçekleştirilmiştir.

- 27 Mart 2002 yılında Dönemin Makedonya Cumhurbaşkanı Boris Trajkovski'nin Türkiye ziyaretinde Türk-Makedon İş konseyi bir çalışma yemeği düzenlemiş bu ziyarette 37 Türk Firmasının ve 36 Makedon firmasının Makedonya'daki son ekonomik durumunu ve yeni işbirliği imkanlarını konuşmak için ikili görüşmelerde bulunmuşlardır.

- 2003 yılında Türk-Makedon iş konseyi dördüncü toplantısının Makedonya'nın başkenti Üsküp'te düzenlemiş bu toplantıya yine birçok Türk firması katılmış ve imzalanan Serbest Ticaret Anlaşmasının yeniden düzenlenmesi gerektiği konuşulmuştur. Bu görüşmenin ardında Türkiye söz konusu ürünlerde vergileri kaldırmış Makedonya ise 2008 yılına kadar ürünlerden vergiyi yavaş yavaş tamamen kaldırmış bulunmaktadır.

- 2005 yılında dönemin Makedonya başbakanı Vlado Buchkovski ve Makedon firmaları ile Türk iş firmaların katılımlarıyla Türk-Makedon iş formu düzenlenmiştir.

- 2006 yılında Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan Makedonya'yı yaptığı ziyaretinde yine Türk-Makedon İş Konseyi Toplantısı yapılmıştır.

- 2009 yılında ise DTM (Dış Ticaret Müsteşarlığı) koordinatörlüğünde TOBB-DEİK ve TİM organizasyonluğunda gerçekleştirilen Türk-Makedon İş forumu 5 Aralık 2009 tarihinde İstanbul'da Düzelenmiş ve bu foruma 120 Makedon ve 180 Türk firması katılmış son derece olumlu sonuçlar alınmıştır.

[126] **Makedonya Ekonomisi Hakkında Rapor,** T.C Dışişleri Bakanlığı Ülke Raporu, Ankara, Ekim, 1998, s.14-17.

- 1 Eylül 2011 tarihinde Türkiye-Makedonya arasında 26 Mayıs 2010 tarihinde Ankara'da imzalanan Sağlık Alanında Hibe yapılandırılmasına dair Anlaşma yürürlüğe girmiştir.

- 29 Ocak-Şubat 2012 tarihleri arasında Türkiye'de Türkiye-Makedonya İş Konseyi toplantısı düzenlemiş Makedonya'dan gelen heyet yaklaşık 1700 Türk şirket temsilcileriyle bir araya gelmiş ve o güne kadar gerçekleştirilen ve büyük yatırımcı kitlesine ulaşılmıştır. Birkaç ay sonra 13 Eylül 2012 tarihinde yine bir iş forumu düzenlenmiştir.

- 2013 yılında da Türk firmaları yoğun olarak Makedonya'ya ziyaretlerde bulunarak Makedonya'da yatırım fırsatlarını değerlendirmektedirler [127].

Görüldüğü gibi Makedonya-Türkiye arasında ekonomik ilişkilerin daha yüksek düzeylerinde gittiği açıkça görülmektedir.2005 yılında Makedonya ile Türkiye arasında Ticaret hacmi 180 milyon dolar iken 2011 yılında baktığımızda bu rakam 380 milyon dolara çıkmış [128] 2012 yılında ise bu rakam 390 milyon dolar olmuştur. Makedonya Cumhuriyetinde doğrunda yabancı sermaye yatırımı gerçekleştiren Türk şirketlerin sayısı 100 civarında olup şimdiden yatırım tutarı 180 milyon dolar civarındadır. Bu rakamın yakın zamanda 400 milyon dolarında olması hedeflenmeketedir [129].

Görüldüğü gibi iki ülke arasında her yönde giderek güçlenmektedir. Üst düzey resmi ziyaretlerden yanı sıra sık sık özel ziyaretlerde gerçekleştirilmiştir.

Makedonya'da Türk kültürünü yaşatmak için diğer taraftan göçleri engellemek için Türk dernekleri kurulmuş ve bu dernekler değişik değişik faaliyetlerde bulunup milli beraberliği yakalamak için var güçleriyle çalışmaktadırlar. Önceden yasaklanan Türkçe eğitimin yeniden bu dernekler ve sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla yeniden Türkçe eğitime başlanılmıştır [130].

---

[127] (Çevrimiçi), http://www.tuicakademi.org/index.php/kategoriler/balkanlar/3987-kurulusundan-beri-turkiye-makedonya-iliskileri , 10 Nisan 2012.

[128] (Çevrimiçi),http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=2090:tuerkiyemakedonyalikileri , 5 Aralık 2012.

[129] (Çevrimiçi), http://www.tuicakademi.org/index.php/kategoriler/balkanlar/3987-kurulusundan-beri-turkiye-makedonya-iliskileri ,10 Nisan 2012.

[130] (Çevrimiçi), http://www.balkangunlugu.com/2010/01/21yy-balarnda-tuerkiye-makedonya-ilikileri-uezerine.html, 17 Şubat 2012.

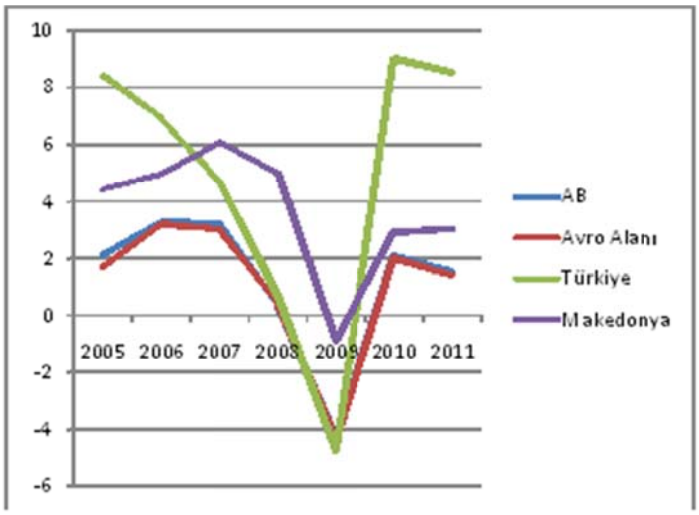
2.5.3. Makedonya Ekonomisinin 2012 İlerleme Raporunda Türkiye ve AB ile Karşılaştırılması

Makedonya Cumhuriyeti 2005 yılında Avrupa birliğine adaylık statüsü kazanmıştır. Avrupa Birliği komisyonu 2009 yılından bu yana her yıl Makedonya ile üyelik müzakerelerinin başlamasını istemesine rağmen Konseyin bu konuda bir karara varamamasında dolayı müzakereler hala başlamamaktadır. Bunun Üzerine komisyon 2012 yılı İlerleme Raporunda Makedonya'da reform sürecinin hızını kaybetmemesi açısından Raporda müzakere sürecinin başlaması gerektiğine inandığını belirtmiştir. Dolayısıyla komisyonun Makedonya'nın ekonomik kriterleri karşılamasında çok büyük sorunlar görmediğiyle beraber sadece Makedonya'daki yüksek işsizliğe kamu borçlarındaki artışa ve mali yönetim zayıflığına dikkat çekmiştir [131].

Grafik 1'de Makedonya, Türkiye, AB ve Avro alanının 2009 yılından itibaren reel ekonominin nasıl büyüdüğünü görülmektedir. 2009 yılından yaşanılan global krizden etkilenmesine rağmen 2011 yılında ekonominin bir büyüme göstermiş ancak 2012 yılının ilk yarısında yine daraldığını görülür. Fakat grafiğe genel olarak bakıldığında, 2009 yılından itibaren Makedonya'nın ekonomik büyüme oranları Türkiye'den daha düşük ama AB ve Avro alanından daha yüksek olduğu gözlenmektedir.

[131] (Çevrimiçi), http://www.sde.org.tr/tr/haberler/1992/2012-ilerleme-raporu-isiginda-makedonya-ekonomisi-ab-ve-turkiye-ile-karsilastirma.aspx , 25 Aralık 2012.

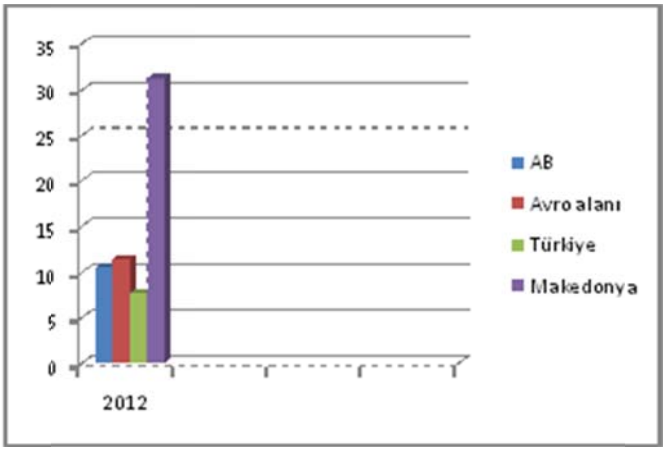
Grafik 1: Reel Ekonomik Büyüme –Bir Önceki Yıla Göre % Değişim

Kaynak: http://www.sde.org.tr/tr/haberler/1992/2012-ilerleme-raporu-isiginda-makedonya-ekonomisi-ab-ve-turkiye-ile-karsilastirma.aspx, 13.Aralık 2012.

Grafik 2'de, Makedonya-Türkiye AB ve Avro Alanı işsizlik rakamları karşılaştırılmaktadır.Makedonya'da 2012 yılında, 2011 yılına rağmen işsizlik oranı azalmış olsada Türkiye'den AB den ve Avro Alanından da bayağa üzerindedir.

Grafik 2: İşsizlik Oranları

Kaynak: http://www.sde.org.tr/tr/haberler/1992/2012-ilerleme-raporu-isiginda-makedonya-ekonomisi-ab-ve-turkiye-ile-karsilastirma.aspx, 13 Aralık 2012.

2.5.4. Son Yıllarda Makedonya'nın Türkiye ile Dış Ticaret Verileri

Tablo 2.9. Makedonya'nın Türkiye ile Dış Ticareti

	Makedonya-Türkiye ikili ticaret verileri (Milyon Dolar)								
Yıl	**2009**	**% Değişim**	**2010**	**% Değişim**	**2011**	**% Değişim**	**2011 Haziran**	**2012 haziran**	**% Değişim**
İhracat	40.764	29,1	50.909	24,8	73.344	44,0	37.553	27.830	-25,9
İthalat	250.746	-6,7	260.311	3,8	343.882	32,1	166.286	142.499	-14,3
Hacim	291.510	-2,9	311.220	6,7	417.226	34,0	203.840	170.328	-16,4
Denge	-209.982		209.402		-270.538		-128.733	-114.669	

Kaynak: www.ekonomi.gov.tr/upload/F30C1618-D8D3-8566.../Makedonya.ppt, 22 Şubat 2013 .

Makedonya'nın Türkiye ile dış ticareti bakıldığında önceki dönemlerden çok daha yüksek seviyede olduğu görülmektedir. Bunun sebebi 2008 yılına kadar Makedonya ile Türkiye arasında uygulanan vergilerin kaldırılmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 2.9 da görüldüğü gibi Makedonya'nın Türkiye ile ihracatı 40.764 milyon dolardır. 2010 yılında ise yapılan ikili görüşmeler neticesinde bu rakam 50.909 milyon dolara yükselmiştir. 2011 yılının ilk döneminde 73.344 milyon dolara yükselmiş fakat 2011 yılında yaşanan ekonomik ve siyasi krizden 2011 Haziran ayı itibariyle 37.553 milyon dolara gerilemiştir. Makedonya'nın Türkiye'den İthalatı ise son yılların rakamlarına bakıldığında 2011 yılında 417.226 milyon dolara olup en yüksek seviyede görülmüştür.

Makedonya ile Türkiye arasında her alanda ikili ilişkilerin arttırılmaya çalışılırken en iyi ilişkilerin ticaret ilişkileri olduğu söylenebilir. Son yıllarda Türk Şirketlerinin Makedonya'ya gösterdiği ilgi, yaptığı yüksek miktarladaki yatırımlar ile bu ilişkilerin giderek daha yüksek seviyelere ulaşacağının göstergesidir. Ayrıca Dünya Bankası ve Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) tarafında sağlanılacak krediler ile Makedonya'nın alt yapısının yenilenmesine yönelik hazırlanan projelerin Türk Müteahhitlik firmaları tarafından yakından izlenmektedir. Bunun yanında Eximbank'tan sağlanılacak kredi kapsamında Makedonya'nın otoyol enerji tesisleri

gibi önemli altyapı projelerinde Türk ve Makedon firmaların ortak işbirliği yapma imkânlarına sahiptirler.

2.6. MAKEDONYA'DAKİ TÜRKLER

Makedonya 'da Türklüğün başlangıcı Osmanlı Devletinin 1371 yılında Meriç savaşıyla balkanları fetih etmesiyle başlamasından sonra Anadolu'dan getirilip balkanlara yerleştirilen insanlardır [132]. Makedonya Meriç savaşıyla Osmanlı hâkimiyetine girdikten sonra 1912-1913 Balkan savaşlarına kadar tam 541 yıl Osmanlı hâkimiyeti altına kalmıştır. Osmanlı her ne kadar balkan savaşlarıyla balkanlardaki hâkimiyetini kaybetmiş olsa da bugünkü Makedonya'da çok az da olsa hala Türkler yaşamaktadır ve hala bazı Osmanlı eserleri ayakta durmaktadır.

II. Dünya savaşından sonra oluşturulan Yugoslavya Sosyalist federal Cumhuriyeti dönemiyle aynı zamanda 1950 yılların başında Makedonya ile Türkiye arasında imzalanan Serbest Göç Anlaşmasıyla beraber Türkiye'ye akın akın göç başlamış dolayısıyla Makedonya'daki Türklerin nüfusu oldukça azalırken özellikle doğusunda nerdeyse Türkler yok olmuştur [133]. En büyük göç 1953-1970 yılları arasında Türkiye'ye yapılmış ve bu zamanlarda Türk nüfusunda ,% 50 azalma olmuştur.

Makedonya Cumhuriyeti Devlet İstatistik Kurumun 2002 sayımlarına göre bugün Makedonya'da yaşayan Türkler'in sayısı 80.000 civarı olarak gösterilmiştir[134]. Fakat kamuoyunda bu sayıya çok güvenilmemektedir. Makedonya'daki Türk aydınları ve Türk siyasetçileri bu rakamın 100.000 olduğunu belirtmektedirler. Bunun yanında Makedonya'daki Türklerin en büyük dezavantajı olarak % 4'lük nüfusun bölgenin farklı yerlerinde dağınık bir şekilde yaşamalarıdır. Makedonya'nın batı bölgesinde Gostivar, Kalkandelen ve Üsküp şehirlerinde yoğunlaşmıştır. Doğuda

[132] Turan, **a.g.e.,** s.167.
[133] Fadıl Hoca," Makedonya Devlet Organlarında Kamu Kuruluşlarında Eğitim Sisteminde Türklerin Katılım Oranı ile İlgili Mukayeseli Çalışma**"** Gostivar, **Adeksam- "Abdül Hakim Hikmet Doğan" Eğitim, Kültür ve Sanat Merkezi,** 2001.
[134] Makedonya Devlet İstatistik Kurumu, (Çevrimiçi) , www.stat.gov.mk/popis2002, 8 Ağustos 2013.

ise yukarıda bahsedildiği gibi günümüzde çok az sayıda Türk yaşamaktadır [135]. Bundan dolayı Makedonya'da yaşayan Türklerin mecliste temsili zor hale gelmektedir. Bugün Makedonya siyasi yaşamında kabinede bir devlet bakanı ve parlamentoda iki milletvekili ile temsil edilmektedir [136].

Makedonya'daki Türkler arasında eğitim Türkçedir. Batıda Türkler'in yoğun olarak yaşadığı şehirlerde Gostivar, Üsküp'te Türkçe eğitim veren liseler bulunmaktadır. Makedonya'daki Türklerin eğitimde asıl sorunu üniversitede başlamaktadır. Eğitim dili Türkçe olan üniversiteler mevcut olmadığından dolayı Makedoya'daki Türkler üniversite eğitimini Makedonca ya da Arnavutça almaktadır. Makedonya'da Türkçe eğitim almak isteyen Makedonya Türklerinin sadece bir seçenekleri vardır. Oda Üsküp Kiril İ Metodij Üniversitesinde Türk Dili Edebiyatı Bölümünü tercih ediyorlar. Bu yüzdendir ki Makedonya Türklerinin üniversite mezunu az olmasıdır. Buradan da görüldüğü gibi Makedonya Türkçe eğitim sıkıntısından dolayı Makedonya'daki Türkler gerek Makedonya'nın Türkçe eğitim sistemin olmamasından gerek Makedonya'nın Türklere karşı uyguladığı azınlık politikalarından dolayı üniversite okumak için Türkiye'yi tercih ediyorlar. Makedonya'dan Türkiye'ye beyin göçünün önemli bir başlangıç sebebi olarak da bu sebep görülmektedir.

Makedonya'da TİKA, Yunus Emre Enstitüsü gibi kuruluşlarla birlikte Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı mirasına Makedonya'daki Türklerle bağlarını daha da güçlü hale getirdi. Son zamanlarda Küresel düzeyde güçlenen Türkiye etkileri Makedonya'daki Türklerin durumunu daha da iyileştirdi. Bunun yanında Türkiye'nin gerek TİKA, Yunus Emre gibi kuruluşlarla gerek Makedonya'ya yaptığı yatırımlarla Makedonların, Makedonya Türklerine karşı tutumunu davranışlarını değiştirmeye başlamıştır [137]. Bu gelişme Makedonya Türklerin geleceği için Makedonya'daki Türklüğü yaşatmak için oldukça önemli bir gelişme olmakla beraber aynı zamanda Makedonya'dan Türkiyeye olan beyin göçünün azalmasında etkili olduğu söylenebilir.

---

[135] (Çevrimiçi) , http://www.tuicakademi.org/index.php/kategoriler/balkanlar/3953-makedonya-turkleri, 10 Mart 2013.
[136] Türkiye Cumhuriyeti Üsküp Büyükelçiliği**,"** Makedonya'daki Türk Toplumu**"**,(Çevrimiçi), http://skopje.emb.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=167379 , 2 Şubat 2013.
[137] (Çevrimiçi), http://www.tuicakademi.org/index.php/kategoriler/balkanlar/3953-makedonya-turkleri,10 Mart 2013.

Sonuç olarak, Osmanlı zamanında Makedonya'nın Türk nüfusu % 60 iken, Bugünkü Makedonya Cumhuriyetinde Türk nufüsü önceden de bahsedildiği gibi sadece % 3 tür. Makedonya Cumhuriyeti, bağımsızlığını ilan ettikten sonra, Makedonya'yı tanıyan ilk ülkelerden biri Türkiye Cumhuriyeti olduğunu bahsedilmişti. Görüldüğü gibi Makedonya Türkiye İlişkileri Tarihten beri hep vardır ve günümüzde de giderek artmaktadır. Makedonya'dan Türkiye'ye beyin göçü sebeplerinden biri Makedonya Türkiye arasında olan tarihsel bağlar ile giderek artan ikili ilişkileriyle, ilişkilendirebilir. Böylece sıkı ilişkiler, bi taraftan Makedonyalı Türkler için Makedonya'da daha rahat bi şekilde varlıklarını sürdürebilmeleri için oldukça pozitif etkiler yaratırken, diğer taraftan Makedonya'daki Türkler Türkiye'ye Türklüğe duydukları hasretten Türkiye'de yaşama arzuları artmıştır.

Bir diğer sebebi ise Makedonya Türklerinin asıl eğitim sorunu üniversite yıllarında baş göstermektedir. Makedonya'daki üniversitelerde Türkçe eğitimin olmaması ve Üniversite eğitimleri boyunca Türklere karşı yapılan etnik ayrımcılık sebeplerinden dolayı Makedonya'daki Türkler eğitimleri için Türkiye'yi tercih etmeleriyle beraber Beyin göçü oluşmasını tetiklemiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MAKEDONYA'DAN TÜRKİYE'YE EĞİTİM-ÖĞRETİM AMAÇLI GELMİŞ VE ARDINDAN TÜRKİYE'DE KALMA KARARI ALMIŞ MAKEDONYA VATANDAŞLARINA İLİŞKİN BİR ALAN ARAŞTIRMASI

3.1. METODOLOJİ

3.1.1. Araştırmanın Konusu

Bu çalışmanın konusu Makedonya'dan Türkiye'ye eğitim için gelmiş, daha sonra Türkiye'de kalma kararı almış şahısların eğitim ve çalışma hayatları, Türkiye'de çalışma nedenleri, Makedonya'ya geri dönüp dönmeme yönündeki düşüncelerini içermektedir.

3.1.2. Araştırmanın Amaç ve Önemi

Bu çalışma, Makedonya'dan Türkiye'ye eğitim öğretim amaçlı gelmiş, daha sonra Türkiye'nin şartlarını beğenip, Türkiye'de yaşamını sürdürmeye karar vermiş çoğu Makedonya Türkler'inden oluşan Makedonya vatandaşları üzerinden yürütülmüştür. Türkiye'ye gelen ve Türkiye'de öğrenim görmüş Makedonya vatandaşları üzerine yapılan bu çalışma, Makedonya ve özellikle Makedonya Türkleri için bir ilk olması açısından ayrıca önem taşımaktadır.

Makedonya'dan eğitim için gelmiş, ancak Türkiye'de bulunma sürecinde kararı değişen ve hayatını Türkiye'de devam ettirmeye karar veren çoğunluğunu Makedonya Türklerinin oluşturduğu Makedonya vatandaşları, Makedonya'da başta Türk nüfusunu, ardından yüksek vasfa ulaşmış ve kaliteli eğitim almış vatandaşları ile Makedonya Türklerinin Makedonya'da daha yüksek refah şartları içinde yaşamasını olumsuz etkilemektedir. Sosyal ekonomik etkiler başta olmak üzere Makedonya'nın gelişme sürecinde derin yaralar açan bu etkilerin tüm boyutları değerlendirilerek gerekli önlemlerin alınabilmesi için konunun ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir.Bundan hareketle çalışmada genel olarak Makedonya'dan

Türkiye'ye beyin göçünde itici ve çekici faktörlerin belirlenmesi ve bu Beyin gücünü yeniden Makedonya'ya çekerek yararlanma yönündeki alınabilecek önlemlerin saptanması çalışmanın ikinci önemli yönünü göstermektedir.

Küreselleşen dünyada gelişmekte olan ülkeler yüksek nitelikli insan gücüne gittikçe daha çok ihtiyaç duymakta ve yetişmiş elemanları ile günümüz dünyasına uyum sağlamaya çalışmaktadırlar. Balkanların tam göbeğinde yer alan ve gelişme sürecindeki bir ülke olan Makedonya bir yandan küreselleşen dünyaya ayak uydurmaya bacalarken diğer taraftan beyin göçünün yarattığı problemlerle ve bu problemlerin sonuçlarıyla da uğraşmak zorunda kalmıştır.

Makedonya'dan Türkiye'ye bu göçün önüne geçilmesi, gerekli önlemlerin alınması ve yarattığı sorunların belirlenmesi, bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin getirilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu çalışmada Makedonya'dan Türkiye'ye beyin göçünü engellemek için Makedonya'nın alması gereken önlemlere yönelik inceleme yapılmaya çalışılmıştır.

Bu alan araştırmasının temel amacı, Makedonya'da Türkiye'ye eğitim amaçlı gelmiş daha sonra Türkiye'de kalma kararı almış Makedonya vatandaşların;

Cinsiyet, yaş, uyruk, medeni durum, doğuştaki uyruk, şimdiki uyrukları, eğitim öğretim aldıkları üniversiteler vb alanlarda, kişisel ve demografik özelliklerini,

Türkiye'de eğitim görme nedenleri, Eğitim sürecinde masrafları karşılama yolları, öğrenim gördükleri üniversite ya da araştırma merkezlerini seçme sebepleri, memnuniyetleri, karşılaştıkları zorlukları, Türkiye'de çalışma kararı alma nedenleri, Makedonya'ya geri dönüp dönmeme düşüncelerini,

Türkiye'de çalışma kararlarının temel nedenleri, çalışma kararı alırken ailelerin destekleri, çalışmaya başlamadan önce Makedonya'ya geri dönme düşünceleri, çalışma kararı alırken Türkiye ile ilgili olarak kendilerini çeken ve Makedonya'dan iten faktörler gibi özellikle kişisel karar ve düşüncelerini belirlemektir.

3.1.3. Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırma, eğitim sebebi ile Türkiye'ye gelmiş ve bu topraklara yerleşmiş olan Makedonya vatandaşlarının, Türkiye'de eğitim görme ve sonrasında çalışma kararı alma sebepleri, Türkiye'de çalışmaya başlamadan önceki durumları, Makedonya'ya şimdiki dönüp dönmeme düşünceleri, Makedonya'nın bu göçü engellemek ya da azaltmak için alması gereken önlemlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırmada çalışmaya konu olan kişiler ve alan ile ilgili olarak özellikle şu sorulara cevap aranmıştır:

Çalışmaya konu olan Makedonya vatandaşlarının;

1.Cinsiyet, yaş, uyruk, medeni durum, doğuştaki uyruğu, şimdiki uyruğu, eş uyruğu ve eğitim düzeyi bakımından özellikleri nelerdir?

2.Orta, lise öğrenimlerini nerede ve hangi dilde yapmışlardır?

3.Türkiye'de eğitim görme sebepleri nelerdir? Öğrenim sırasındaki harcamalarını nasıl karşılamışlardır? Öğrenim gördükleri üniversiteye ya da araştırma merkezlerini seçmelerinde hangi sebepler etkili olmuştur?

4.Eğitim aldıkları üniversitelerdeki beklentilerinin dereceleri, Türkiye'de aldıkları eğitimden memnuniyetleri nelerdir?

5.Türkiye'de çalışma kararı almalarının temel nedenleri nelerdir?

6.Aileleri Türkiye'de çalışma kararı almalarını desteklemişler mi?

7.Türkiye'de çalışmaya başlamadan önce Makedonya'ya dönme konusundaki düşünceleri nelerdir? Çalışmaya karar vermelerinde Türkiye ile ilgili çeken faktörler, Makedonya'dan ise iten faktörler nelerdir? Ekonomik, mesleki, sosyal, kültürel, eğitim vb. faktörlerin ağırlıkları nedir?

8.Türkiye'de çalışma hayatlarında ülkeye alışmalarına yardımcı olan faktörler nelerdir?

9.Şimdi ve emekli olduktan sonra Makedonya'ya dönme konusundaki düşünceleri nelerdir?

10.Türkiye'de çalışmalarının Makedonya'ya ne gibi katkıları olduğunu düşünmektedirler?

11.Makedonya Cumhuriyeti'nin**,** Türkiye'de bulunan vatandaşlarından en iyi şekilde nasıl faydalanabileceği, kalmayı düşünen vatandaşları bu kararlarından nasıl, hangi imkanlar ile, hangi çalışmalarla vazgeçirilebileceği ve Türkiye'de bulunan Makedonya vatandaşlarını, Makedonya'ya geri getirmek için ne gibi çalışmalar yapılması gerektiği konusundaki düşünceleri nelerdir?

Araştırmanın Hipotezleri, konu ile ilgili olarak başka ülkelerde yapılan benzer çalışmaların okunup incelenmesi ve Makedonya Cumhuriyeti ile ilgili birçok kaynak okunması ile oluşturulmuştur.

Araştırmanın başlıca hipotezleri şunlardır;

Makedonya'dan Türkiye'ye eğitim amaçlı gelip ondan sonra Türkiye'de kalma kararı alan Makedonya vatandaşlarının,

1.Önemli bir kısmı Orta lise eğitimlerini Makedonya'da, lisans ve yüksek lisans eğitimlerini ise Türkiye'de tamamlamıştır.

2. Önemli bir kısmın Türkiye'deki eğitim dili Türkçedir.

3. Büyük çoğunluğu lisans ve yüksek lisanslarını Türkiye'nin devlet üniversitelerinde yapmışlardır.

4. Türkiye'de eğitim görmelerinin önemli nedenleri arasında Türkiye'nin sağlayacağı burs imkânlarının çokluğu ve özellikle Türkiye'de alacakları eğitimi Makedonya'ya kıyasla daha nitelikli görmeleri gelmektedir.

5. Türkiye'deki öğrenim masraflarını çoğunlukla kendi imkanlarıylave Türkiye cumhuriyetinin yabancı uyruklu öğrencilere sağladığı devlet burslarıyla karşılamışlardır.

6. Türkiye'de çalışma nedenleri; alanlarında kendilerini daha iyi geliştirme fırsatları olması, İşe alınırken etnik ayrımcılığın yapılıyor olması, yüksek gelir, Makedonya'ya göre Türkiye'nin bilim ve teknolojiye daha çok önem vermesidir.

7. Türkiye'de kalma kararlarında ekonomik sebepler önemli derecede etkili olmakla beraber Türkiye'nin sunduğu mesleki, sosyal, kişisel vb faktörler çekici ve Makedonya'nın sunduğu ekonomik mesleki, soysal, kişisel faktörlerin de itici rol oynaması ayrıca etkili olmaktadır.

3.1.4. Araştırmanın Yöntemi

3.1.4.1. Evren ve Örneklem Seçimi

Araştırmanın kapsamı, eğitimleri sonrasında Türkiye'de kalmaya karar kılan Makedonya vatandaşlarıdır.

Araştırmaya konu olan kişilerin büyük çoğunluğu Makedonya'dan Türkiye'ye lisans eğitimi için gelmiş bir kısmı ise Makedonya'daki üniversitelerde lisans eğitimini almış, yüksek lisans ya da ihtisas (tıp bilimlerinde okuyanlar) için Türkiye'ye gelmiş, ondan sonra Türkiye'de kalmış kişilerden oluşmaktadır.

Bunun sebebi, Glaser,William Habers ve Christopher gibi bilim adamlarının da dediği gibi, Yurt dışındaki öğrenciliğin beyin göçü'nün ilk adımı olarak kabul edilmesinde yatmaktadır[138].

Araştırma yapılırken gerekli başvurularda bulunulmasına rağmen gerek Türkiye ve gerekse Makedonya'daki kurumlardan resmi istatistiki bilgiler alınamamıştır. Ancak esasında Makedonya'dan Türkiye'ye eğitim amaçlı gelmiş ve şimdi Türkiye'de herhangi bir kurum ya da şirkette çalışan şahıslar üzerinden örneklemeler yapılmıştır. Yukarda belirttiğimiz gibi ana kitledeki kişilerle alakalı herhangi bir istatistiğe ulaşılamadığından imkânlar dahilinde diğer alternatif yollara başvurularak bir yandan konu kapsamındaki şahısların tespitine diğer yandan ise bu şahıslar ile alakalı sistematik bilgi toplamak için bir anket geliştirilmeye çalışılmıştır. Başta bireysel çabalara ana kitledeki kişilere ulaşmak için Türkiye'de tüm balkan kökenlilere hizmet veren birçok dernek ve STK'lara başvurulmuş, bu yollardan birçok kişi tespit edilmiştir.

3.1.4.2. Veri Toplama Teknikleri

Bu çalışmada, ana kitledeki kişilere anket uygulanmış bundan sonra alan araştırması yapılarak belirlenen hipotezlerin doğruluğu araştırılmıştır.

---

[138] Hüseyin Nevzat Uyaroğlu, "Türkiye'den Beyin Göçü" , **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,** Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2003. s.72.

3.1.4.2.1. Anket Forumunun Hazırlanması

Bu çalışmada kullanılan anket formu, konu, amaç, hipotezler ve örneklemin özellikleri dikkate alınarak;

1. Kişisel ve demografik bilgiler,
2. Eğitim bilgileri,
3. Çalışma hayatına yönelik bilgiler,
4. Türkiye'ye eğitim için gelme çalışma ve Türkiye'de kalma kararı almalarına ilişkin bilgiler,
5. Türkiye'de çalışmalarında Makedonya'ya olan katkıları, Makedonya'nın Türkiye'deki vatandaşlarından faydalanma yolları, Türkiye'de bulunan vatandaşlarını Makedonya'ya geri getirmeye yönelik tedbir, tavsiye bölümlerinden oluşturulmuştur.

Anket formunun hazırlanmasında araştırmanın amaçları, problemleri, hipotezleri ve yukarıdaki gruplandırma esas alınmıştır. Bu çerçeve doğrultusunda başlıca değişkenler tespit edilmiştir.

Türkiye'de eğitim-öğretim için gelmiş ondan sonra kalmaya karar vermelerinde etkili olan ve Türkiye'ye çeken, Makedonya'dan ise iten faktörler, Türkiye'de çalışmaya başlamadan önce Makedonya'ya dönme konusundaki eğilimleri, çalışmaya başaladıktan sonra, şimdi ve emekli olduktan sonra Makedonya'ya dönme konusundaki düşünceleri, Makedonya vatandaşlarının Türkiye'de çalışırken Makedonya'ya olan katkı ve yararları, Makedonya'nın bu tür vatandaşlardan faydalanma yollarına yönelik düşünceleri, Türkiye'de kalma düşüncesi olanları vazgeçirme ve gelenleri geri getirme konularındaki geleceğe yönelik beklenti ve tavsiyeler araştırmamızın temel bağımlı değişkenleri, yaş, cinsiyet, doğuşta ve şimdiki uyruk, medeni durum, eş uyruğu, orta ve yüksek öğrenimleri, bilinen yabancı diller vb ise genel olarak araştırmamızın bağımsız değişkenleri olarak varsayılmaktadır.

Hazırlanan ankette amaçlar hipotezler dikkate alınarak sorular sınıflayıcı (nominal), sıralayıcı(ordinal), oransal (ratio) ve likert ölçeğinde hazırlanmıştır. Katılımcıların kolay ve anlaşılır cevaplandırmaları için, genellikle kapalı uçlu olarak

hazırlanmış ve katılımcılara daha geniş cevap imkânı sağlaması için bazı yerlerde "diğer" seçeneği de eklenmiştir.

Bu çalışmanın anketinin hazırlanmasında örnek teşkil etmesi amacıyla Türk Beyin göçüne yönelik yapılan çalışmalardan Muhittin Sağırlı'nın, Eğitim ve İnsan Kaynağı Yönünden Türk Beyin Göçü, Geri Dönen Türk Akademisyenler Üzerine Alan Araştırması adlı doktora çalışmasından yararlanılmıştır [139].

3.1.4.2.2. Anket Uygulaması ve Analizi

Anket çalışmasındaki şahıslara, Türkiye'de bulunan Balkan dernekleri, STK'lar ve Makedonya İstanbul Konsolosluğuna gidilerek çalışmanın anlatılması ve onların yönlendirmesi ile ulaşılmıştır.

Anket uygulanan kişilerle bazılarıyla bizzat görüşülüp, bazılarıyla ise internet yoluyla irtibat sağlanmıştır.

Belirtildiği yollar ile 90 anket uygulanmış, fakat 10 anket çalışmamızın içeriğine uymadıkları gerekçesi ile değerlendirmeye alınmamış 80 anket üzerinden incelenme yapılmıştır, ve elde edilen verilerin analizlerinin yapılabilmesi için SPSS istatistik programı kullanılmıştır.

Çalışmada anket yöntemi ile elde edilen veriler kodlanarak bilgisayara aktarılmış, ankete yer alan sorularla ilgili frekans tabloları ve betimleyici istatistikler çıkartılmış, aynı zamanda birbirleriyle ilişkili olan değişkenler ile çapraz tablolar elde edilerek yorumlanmıştır.

[139] Bkz: Muhittin Sağırlı, "Eğitim ve İnsan Kaynağı Yönünden Türk Beyin Göçü: Geri Dönen Türk Akademisyenler Üzerine Alan Araştırması", **İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü,** Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2006, s.63.

3.2. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

3.2.1. Demografik Bilgiler

Araştırmaya konu olan kişilerin cinsiyetleri, yaşları, medeni durumları, doğuştaki ve şimdiki uyrukları, eşlerinin uyruğu, eşlerinin eğitim düzeyleriyle ilgili sorular sorulmuştur.

3.2.1.1. Cinsiyet, Yaş, Medeni Durum, Doğuştaki ve Şimdiki Uyruk

Cinsiyet, yaş ve medeni durum gibi demografik yapının unsurlarının özelliklerinde farklılık ve benzerliklerin bulunması analizin yapılmasında kolaylık sağlamaktadır. Ankete katılanların cinsiyeti Tablo 3.1' de yer almaktadır.

Tablo 3.1. Cinsiyet

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Erkek	41	51,25
Kadın	39	48,75
Toplam	80	100

Tablo 3.1'de göründüğü gibi ankete katılımcıların % 51,25'i erkek % 48,75'i ise kadındır. Yani araştırmaya konu olan ankete katılımcıların erkek kadın rakamı hemen hemen eşittir.

Tablo 3.2. Yaş

Yaş Aralığı	Frekans	Yüzde
26-34	55	68,75
35-43	17	21,25
44-54	3	3,75
55+	5	6,25
Toplam	80	100

Katılımcıların yaşları 26 ile 56 arasında değişmektedir. % 68,75'i 26-34, % 21,25'i 35-43, % 37,5'i 44-54 ve % 6,25'i 55 ve üstü yaşlarındadır. Yani

katılımcıların yarısının fazlası % 68,75 ile 26-34 yaşları arasındadır. Yaşları 44-54 aralığında olan 3 kişi, 55 ve üstü 5 kişiyi bireysel olarak değerlendirirsek hepsinin alanının tıp bilimleri olduğu saptanmıştır. Bunların 7'si lisans eğitimini Makedonya'da Tıp bölümünde tamamlamış ve Türkiye'ye ihtisaslarını yapmaya gelmiş kişilerdir. Diğer 1 kişinin ise Lisans eğitimini de Türkiye'de yaptığı görülmektedir.

Tablo 3.3. Medeni Durum

Medeni Durum	**Frekans**	**Yüzde**
Evli	60	75
Bekar	20	25
Toplam	**80**	**100**

Ankete katılan kişilerin % 75'inin evli, % 25'inin bekâr oldukları görülmektedir.

Tablo 3.4. Doğuştaki ve Şimdiki Uyrukları

	Doğuştaki Uyruk		**Şimdiki Uyruk**	
Uyruk	**Frekans**	**Yüzde**	**Frekans**	**Yüzde**
Makedonya	80	100	42	52,5
TC	--	--	9	11,25
Çifte Vatandaş	--	--	29	36,25
Toplam	--	--	80	100

Ankete katılanların doğuştaki uyrukları tabloda gördüğümüz gibi Makedonya iken halen Makedonya vatandaşı olan % 52,5, Türkiye'ye geldikten sonra çifte vatandaş olanların oranı ise % 36,25'tir. Katılımcıların bir kısmı Türkiye'ye geldikten sonra çifte vatandaşlık alma sorunlarından dolayı Makedonya vatandaşlığını iptal edip Türkiye vatandaşlığına geçmiş kişilerdir. Bunların oranı ise % 11,25'tir.

Tablo 3.5. Doğdukları Şehir

Şehirler	**Frekans**	**Yüzde**
Üsküp	11	13,75
Gostivar	37	46,25
Kalkandelen(Tetova)	21	26,25
Radoviş/Valandova	9	11,25
Ohri	2	2,5
Toplam	80	100

Katılımcıların % 13,75'i Makedonya'nın başkenti olan Üsküp'te, % 26,25'i Kalkandelen, diğer adıyla Tetova'da, % 2.5'i Ohri ve %46,25'i Gostivar şehrindendir. Burdan anlaşıldığı gibi Gostivar, Makedonya Türklerinin en yoğun yaşadığı şehirlerden olduğundan çoğunluk buradandır. Çünkü önceden de bahsettiğimiz gibi Türkiye'ye eğitim sebebi ile göç eden kişilerin çoğu Makedonya Türkleridir. Gerek tarihsel bağlardan gerek Türkçe'ye duyulan özlemden dolayı Türkiye'ye öğrencilikle başlaya bir beyin göçü söz konusu olduğu görülmektedir.

3.2.1.2. Eş Uyruğu ve Eş Eğitim Düzeyi

Araştırmaya konu olanların, eşlerinin uyruğu sorulmuş, alınan cevaplar şu şekildedir: % 25'i Makedon vatandaşı, % 70'i Türk vatandaşı, %5'inin ise çifte vatandaş olduğu görülmektedir. Bu kişilerin eşlerinin çoğu Türk vatandaşı olmasının sebebi, Türkiye'de çalışma yaşamına katıldıktan sonra Türk vatandaşlarıyla evlenerek Türk vatandaşlığına aday olmuşlardır. Çalışma yaşamına katılmalarıyla beraber, bunun sonrasında evlenmeleri beyingöçü olarak nitelendirilebilir. Diğer kısmın Makedonya vatandaşı olması ise, aynı şekilde eğitim için gelmiş ve Türkiye'de kalmış kişilerdir. % 5'lik bir kısmın Çifte vatandaş olması ise, çok önceden çalışma yaşamına katılmış türk vatandaşıyla evlilik yapmış, belli bir süreden sonra Makedonya vatandaşlığının yanında Türk vatandaşlığını da almış kişilerdir.

Tablo 3.6. Eş Uyruğu

Uyruk	**Frekans**	**Yüzde**
Makedonya	15	25
TC	42	70
Çifte Vatandaş	3	5
Toplam	60	100
Bekâr	20	
Toplam	80	

Tablo 3.7. Eş Eğitim Düzeyi

Eğitim Düzeyi	**Frekans**	**Yüzde**
Orta Öğretim	3	5,00
Lisans	38	63,33
Y.Lisans	17	28,33
Doktora	2	3,33
Toplam	60	100,00
Bekar	20	
Toplam	80	

Eşlerin % 5'i orta öğretim mezunu iken, % 63,33'ü lisans, % 28,33'ü yüksek lisans, % 3,33'ü Doktora derecesine sahiptir. Eşlerin çoğunluğunun lisans mezunu olduğu görülmektedir.

3.2.2. Eğitim ve Kariyer Bilgileri

Araştırmaya konu olan akademik kariyer bilgileri orta öğretim lisans yüksek lisans şeklinde değerlendirilecektir.

3.2.2.1. Orta Öğretim

Ankete katılanların orta öğretimlerini Makedonya'da yaptığı şehirler Tablo 3.8'de, orta öğrenimlerini gördükleri okullar Tablo 3.9'da, orta öğrenim gördükleri diller ise Tablo 3.10'da yer almaktadır.

Tablo 3.8. Orta-Öğretim Okul

Okul Adı	**Frekans**	**Yüzde**
Yosip Broz Tito	16	20
Pançe Poposki	23	28,75
Yahya Kemal Koleji	15	18,75
Çede Filipovski Ekonomi Meslek Lisesi	4	5
Nikola Şteyn Sağlık Meslek Lisesi	7	8,75
Moşa Piyada	2	2,5
Diğer	13	16,25
Toplam	80	100

Katılımcıların orta okullarına bakıldığında, % 20'si Yosip Broz Tito lisesinde, % 28,75'i Pançe Poposki Lisesinde, %18,75'i Yahya Kemal Lisesinde, % 18,75'i Çede Filipovski Ekonomi Meslek Lisesinde, %8,75'i Nikola Şteyn Sağlık Meslek Lisesinde, %2.5'i Moşa Piyada lisesinde eğitim alırken, % 16,25'i ise çeşitli lis elerde eğitim almışlardır. Burada belirtmek gerekir ki bu liseler Makedonya'da Türkçe eğitim veren liselerdir.

Tablo 3.9. Orta-Öğretim Şehir

Orta Öğretim Şehir	**Frekans**	**Yüzde**
Üsküp	23	28,75
Tetova	12	15
Gostivar	39	48,75
Valandova	3	3,75
Diğer	3	3,75
Toplam	80	100

Ankete katılanların %28,75'i orta öğretimlerini Üsküp şehrinde, % 15'i Tetova Şehrinde, %48,75'i Gostivar Şehrinde, % 3,75'i Valandova şehrinde, %3,75'i ise Diğer şehirlerde görmüşlerdir. Görüldüğü gibi yoğunluk Gostivar şehrinde gözükmektedir. Bunun nedeni Gostivar şehrinin Makedonya Türkler'inin yoğun olarak yaşadığı bir şehir olmasıdır. Daha önce belirttiğimiz gibi Makedonya'dan Türkiye'ye eğitim amaçlı gelenler daha çok Makedonya'da yaşayan Türk kökenli Makedon vatandaşlarıdır.

Tablo 3.10. Orta Öğretim Dili

Orta Okul Dili	Frekans	Yüzde
Türkçe	53	66,25
İngilizce	15	18,75
Arnavutça	2	2,5
Makedonca	10	12,5
Toplam	80	100

Ankete katılanların orta öğretim diline baktığımızda % 66,25'inin Türkçe, %18,75'inin İngilizce, % 2.5'inin Arnavutça, % 12,5'inin ise Makedonca eğitim aldıkları görülmektedir. Bir çok kişinin eğitimini Türkçe eğitim veren liselerden aldığı görülmektedir.

3.2.2.2. Lisans

Ankete katılanların lisans eğitimlerini yaptıkları üniversiteler Tablo 3.11'de, Lisans alanı Tablo 3.12'de, Lisans dili ise Tablo 3.13'te belirtilmiştir.

Tablo 3.11. Lisans Eğitimi Yapılan Üniversiteler

Üniversite Adı	Frekans	Yüzde
Boğaziçi Ünv	5	6,25
Orta Doğu Teknik Ünv	1	1,25
İstanbul TeknkÜnv	6	7,5
Yıldız Teknk Ünv	3	3,75
İstanbul Ünv	18	22,5
Marmara Ünv	7	8,75
Uludağ Ünv	3	3,75
Ankara Ünv	5	6,25
Gazi Ünv	9	11,25
Hacettepe Ünv	3	3,75
Selçuk Ünv	3	3,75
Trakya Ünv	2	2,5
Kiril İ Metodij(Üsküp) Ünv	8	10
Eski Şehir Ünv	3	3,75
Mimar Sinan Ünv	2	2,5
Fatih Üniversitesi Ünv	2	2,5
Toplam	80	100

İncelenen grubun, % 22,5'i lisans derecesini İstanbul Üniversitesin'den almıştır. İstanbul Üniversitesini % 11,25 ile Gazi üniversitesi takip etmektedir. Marmara üniversitesi'nde bu oran % 8,75, İstanbul Teknik Üniversitesi'nde % 7,5', Boğaziçi Üniversitesinde % 6,25 ve Ankara Üniversitesinde %6,25 olarak gözükmektedir. Yıldız Teknik Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi ve Eski Şehir Üniversitesi %3,75'lik bir oranla bu üniversitelerin peşinden gelmektedir. Türkiye'de Lisans derecelerini alan diğer 7 kişi (% 8.75'i) ODTÜ, Trakya Üniversitesi, Mimar Sinan Üniversitesi ve Fatih Üniversitesinden almıştır. Bunların dışında Makedonya'nın başkenti olan Üsküp'teki Kiril i Metodij Üniversitesi'nden lisans eğitimini alan 8 kişi % 10'luk bir oranı temsil etmektedir. Bu Kişilerin 7'si Tıp fakültesinden mezun olup Türkiye'ye ihtisasları için diğer bir kişi ise Yüksek lisans eğitimi almak için gelmiştir. Yoğunluğun İstanbul Üniversitesinde olmasının sebebi, İstanbul Üniversitesinin Türkiye'deki diğer Üniversitelere nazaran yabancı uyruklu öğrencilere daha fazla kontenjan ayırması veYurt dışındaki yabancılara Türkiye'de burslu okuma hakkı sağlayan TCS (Türkiye Cumhuriyeti Sınavı)'nin İstanbul Üniversitesine istisnasız her yıl kontenjan açması ve YÖS (Yabancı Öğrenci Sınavı) kontenjanlarında da İstanbul Üniversitesinin yabancı kontenjanın yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 3.12. Lisans Eğitim Alanı

Lisans Eğitim Alanı	**Frekans**	**Yüzde**
Sosyal Bilimler	49	61,25
Fen Bilimleri	6	7,5
Tıp	25	31,25
Toplam	80	100

Ankete katılan katılımcıların verdikleri cevaplara göre lisans öğretim alanların % 61,25'i sosyal bilimleri, % 31,25'i Tıp Bilimleri, diğer % 7,5'i ise Fen bilimlerini tercih etmiştir. Genel olarak baktığımızda yoğunluğun sosyal bilimlerde olduğu görülmektedir. Bunun tahmini sebebi ise Türkiye'deki Üniversitelerde yabancı uyruklulara ayrılan kontenjanların ağırlıklı olarak sosyal bilimlere giren bölümlerden oluşmasıdır.

Tablo 3.13. Lisans Eğitim Dili

Lisans eğitim dili	Frekans	Yüzde
İngilizce	10	12,5
Türkçe	51	63,75
Türkçe(%70) İngilizce(%30)	11	13,75
Makedonca	8	10
Toplam	80	100

Katılımcıların % 63,75'i Türkçe eğitim alırken, % 13,75'i %70 Türkçe %30 İngilizce, % 12.5'inin ise İngilizce eğitim almış olduğunu görmekteyiz. Katılımcıların %10'u ise Makedonya'da lisans eğitimin gördüğü için lisans öğretim dili Makedoncadır.

3.2.2.3. Yüksek Lisans

Ankete katılanların içinde yüksek lisans derecesi olan katılımcıların yüksek lisans yaptıkları üniversiteler Tablo 3.14'te yüksek lisans alanları Tablo 3.15'te, yüksek lisans öğretim dili ise Tablo 3.16'da yer almaktadır.

Tablo 3.14. Yüksek Lisans Yapılan Üniversite

Yüksek Lisans Yapılan Üniversite	Frekans	Yüzde
İstanbul Ünv	13	46,43
Marmara Ünv	2	7,14
Yıldız Teknik Ünv	1	3,57
İstanbul Teknik Ünv	1	3,57
Mimar Sinan Ünv	2	7,14
Ankara Ünv	3	10,71
Gazi Ünv	3	10,71
Uludağ Ünv	1	3,57
Eski Şehir Ünv	1	3,57
Bilgi Ünv	1	3,57
Toplam	28	100,00

Katılımcıların verdiği cevaplara göre % 46,43'ü İstanbul üniversitesi'nde Yüksek lisans yapmıştır. İstanbul Üniversitesini % 10,71 ile Ankara Üniversitesi ve yine % 10.71 ile Gazi Üniversitesi takip etmektedir. Bunların dışında az bir kısım ise yüksek lisans derecelerini Marmara Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İTÜ, Mimar Sinan Üniversitesi Uludağ Üniversitesi, Eski şehir Üniversitesi, Bilgi Üniversitesi gibi üniversitelerde yapmıştır. Yine yüksek lisansta da Lisansta olduğu gibi çoğunluğun İstanbul üniversitesinde Yüksek lisans eğitimini almalarının sebebi İstanbul üniversitesinin yabancı uyruklulara ayırdığı kontenjanından ileri gelmektedir.

Tablo 3.15. Yüksek Lisans Yapılan Alan

Yüksek Lisans Alanı	**Frekans**	**Yüzde**
Sosyal Bilimler	16	57,14
Fen Bilimleri	2	7,14
Tıp	10	35,71
Toplam	28	100,00

Ankete cevap verenlerin yüksek lisans alanlarına baktığımızda % 57,14'ü Sosyal Bilimleri, % 35,71'i ile Tıp bilimlerini ve % 7,14'ü Fen bilimlerini tercih etmiştir. Lisans eğitiminde de sosyal bilimler yoğunlukta olduğu gibi yüksek lisansta da yoğunluğun devam ettiğini görmekteyiz.

Tablo 3.16. Yüksek Lisans Yapılan Dil

Yüksek Lisans Dili	**Frekans**	**Yüzde**
Türkçe	22	78,57
İngilizce	2	7,14
Türkçe(%70) İngl(%30)	4	14,29
Toplam	28	100,00

Ankete cevap verenlerin, % 78,57'i yüksek lisansı Türkçe, % 14,29'u %70 Türkçe %30 İngilizce ve % 7,14'u İngilizce aldığı görülmektedir

Tablo 3.17. Eğitim-Öğretiminizi Türkiye'de Yapma Nedenleriniz

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	Toplam frekans ve %	Tercih	Önem sırası
Makedonya'da etnik ayrımcılığın yapılıyor olması	**Frekans**	4	14	8	12	6	5	2		1					52	11,65	3
	%	7,69	26,92	12,38	23,08	11,54	9,62	3,85		1,92					100		
Türkiye'de görülecek eğitimin sağlayacağı imkan ve prestij	**Frekans**	3	9	11	10	12	3	3	2		1				54	12,1	2
	%	5,56	16,67	20,37	18,52	22,22	5,56	5,56	3,70		1,85				100		
Türkiyenin sosyal imkanları ve yaşama tarzı	**Frekans**	2	3	9	10	6	3	3	1	3				1	41	9,19	5
	%	4,88	7,32	21,95	24,39	14,63	7,32	7,32	2,44	7,32				2,44	100		
Uzmanlaşmak istediğim eğitim programının Türkiye'de bulunuyor olması	**Frekans**	12	5	7	5	4	2		4				1		40	8,96	6
	%	30	12,5	17,5	12,5	10	5		10				2,5		100		
Öğrenim sırasında alanımla ilgili çalışma imkanımın olması	**Frekans**	6	11	3	4	1	3	3	2						31	7,39	7
	%	18,18	33,33	9,09	12,12	3,03	9,09	6,09	6,06						100		
Öğrenim sırasında alanım dışında da geniş çalışma imkanlarına sahip olma	**Frekans**	3	7	5	6	3	1								25	5,6	9
	%	12	28	20	24	12	4								100		
Eğitim öğretime verilen değer	**Frekans**	6	9	18	5	4	4	1							47	10,53	4
	%	12,77	19,15	38,30	10,64	8,51	8,51	2,13							100		
Çok sayıda eğitim öğretim programının bulunması ve tercih imkanı	**Frekans**	1	1	2		3	4	1		1			1		14	3,13	11
	%	7,14	7,14	14,29		21,43	28,57	7,14		7,14			7,14		100		
Makedonya'ya göre Türkiye'nin eğitim öğretim kalitesinin daha iyi olması	**Frekans**	36	11	8	5	2									62	13,9	1
	%	58,06	17,74	12,90	8,06	3,23									100		
Akrabalarımın çoğu Türkiyede yaşıyor olması	**Frekans**	1	1		1	5	1	3	1					1	14	3,13	11
	%	7,14	7,14		7,14	35,71	7,14	21,43	7,14					7,14	100		

Ankete katılanların Türkiye'de eğitim görme nedenlerinin neler olduklarını önem derecelerine göre 1.,2.,3., şeklinde belirtilmeleri istenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 3.17'de verilmiştir.

Ankete katılanların frekansların yoğunlaştığı Türkiye'de eğitim öğretim yapma nedenleri olarak belirtilen "Makedonya'ya göre Türkiye'nin eğitim kalitesinin daha yüksek olması" 38 kişi % 58,06 birinci iken, 11 kişi %17,74'i ikinci, 8 kişi % 12,90 bildirmiş, birinci sırada belirtilen diğer nedenler, "Uzmanlaşmak istediğin eğitim programının Türkiye'de bulunuyor olması" 12 kişi "Eğitim öğretime verilen değer" 6 kişi ve "Öğrenim sırasında alanımla ilgili çalışma imkanımın olması" , 3'ü "Türkiye'de eğitim görüleceği imkân ve prestij", "Öğrenim sırasında alanım dışında çalışma imkanlarımın olması", "aile, öğretmen, arkadaş vb teşvik ve yönlendirmesi" nedenlerini, 2 kişi "Türkiye'nin sosyal imkanları ve yaşama tarzı", "Türkiye'de eğitim görüp dönenlerin etkisi" nedenlerini 1'er kişi, " Çok sayıda eğitim öğretim programın bulunması ve tercih imkanı", "Akrabalarımın çoğu Türkiye'de yaşıyor olması" nedenlerini belirtmişlerdir. Diğer nedenlerin hangi önem derecesi kaç kişi belirttiği ve nedenlerin hangi sırada belirttikleri değişen oranlarla tabloda görülmektedir. Toplam frekansların ise hesaplanan nedenlerin genel önem sırası da tablonun son sütununda gösterilmektedir.

Türkiye'de eğitim öğretim yapma nedenleri olarak "Makedonya'ya göre Türkiye'nin eğitim öğretim kalitesinin daha yüksek olması"nı göstermişlerdir. "Makedonya'da eğitim kalitesinin düşük olmasından, sistemsizlikten, aynı zamanda Türkçe eğitimin sınırlı ve kadro eksikliğinden kaynaklandığı düşündürebilir.

Tablo 3.18. Öğrenim Masrafları

Öğrenim Masrafları	Frekans	Yüzde
Aile Desteğiyle	63	78,75
TCS Bursuyla	17	21,25
Toplam	80	100

Araştırmaya katılanlardan masraflarını % 78,75'i Türkiye'deki eğitim masraflarını aile desteği ile % 21,25'i TCS bursuyla karşıladığını bildirmiştir. Seçeneklerde, Hükümet Bursuyla ve Türkiye'deki Sosyal dayanışma dernekleriyle

seçeneği de konulmuştur. Fakat ankete katılanların hiçbiri bu seçenekleri seçmediğinden dolayı değerledirmeye alınmamıştır.

Tablo 3.19. Eğitim Aldıkları Üniversiteyi Seçme Nedenleri

Nedenler		**1**	**2**	**3**
İstediğim En Uygun Programın Orada Bulunması	**Frekans**	76	3	--
	%	96,20	3,80	--
En İyi Burs ve Maddi Desteğin Sağlanması	**Frekans**	3	--	1
	%	75	--	25
Üniversitede Arkadaşlarımın YadaTanışıklarımın Olması	**Frekans**	1	5	1
	%	14,29	71,43	14,29

Eiğitim aldıkları üniversiteyi seçme nedenleri sorulduğunda, Ankete cevap verenlerin % 96,20'si(76 kişi), "İstediğim programın orada bulunması" seçeneğini birinci sıraya % 3,80 ile(3 kişi), ikinci neden olarak belirtmiştir. 1 kişi ise bu seçeneği neden olarak işaretlememiştir. "En iyi burs ve maddi desteğin sağlanmasını % 75'i (3kişi), birinci neden olarak belirtirken, %25'I (1kişi) üçüncü neden olarak belirtmiştir. "Üniversitede arkadaşlarımın yada tanışıklarımın olması" seçeneğini % 14,29'u (1 kişi) birinci neden olarak belirtirken, % 71,43'ü (5 kişi) ikinci, % 14,29'u 1 kişi, üçüncü nedeni olarak belirtmiştir.

Tablo 3.20. Türkiye'de Eğitim Beklentilerinizin Karşılaması

Nedenler	**Frekans**	**Yüzde**
İstediğim Derecede	63	78,75
Tam İstediğim Derecede Değil	17	21,25
Hiçbir Şekilde Karşılamadı	--	--
Toplam	80	100

Türkiye'de eğitimden beklentilerinin karşılanıp karşılanmadığı sorusuna ankete katılan kişilerin % 78,75'i "İstediğim derecede" olarak belirtirken, % 21,25'i ise "Tam istediğim derecede değil" olarak belirtmiştir. Hiçbir şekilde karşılamadı seçeneğini kimse işaretlememiştir. Genel anlamda baktığımızda, Türkiye'de eğitim alanların çoğu eğitim beklentilerinin karşılığını almış olduklarını görmekteyiz.

Tablo 3.21. Türkiye'de Eğitim Görmenin Pişmanlığı

	Frekans	Yüzde
Evet Pişmanım	1	1,25
Hayır Pişman Değilim	79	98,75
Toplam	80	100

Araştırmaya katılanların, Türkiye'de aldığınız eğitimden pişman mısınız sorusuna % 98,75'i "Hayır Pişman değilim" cevabı verirken, % 1,25'i sadece 1 kişi Türkiye'de aldığı eğitimden pişman olduğunu belirtmektedir.

Tablo 3.22. Öğretim Sırasında Karşılaşılan Zorluklar

		1	2	3	4
Maddi Sıkıntı Çektim	**Frekans**	17	9	6	1
	%	51,52	27,27	18,18	3,03
Aile Hasreti Çektim	**Frekans**	22	11	6	--
	%	56,41	28,21	15,38	--
Yanlızlık	**Frekans**	8	9	5	3
	%	32	36	20	12
Derslerimin Zor Olması	**Frekans**	29	17	3	1
	%	58	34	6	2

"Derslerimin zor olması" seçeneğine, katılımcıların % 58'i (29 kişi), birinci en önemli zorluk olarak belirtirken, %34' ü (17 kişi) ikinci sıraya, %6' sı (3 kişi), üçüncü sıraya , % 2'si (sadece 1 kişi) dördüncü neden olarak belirtmektedir. "Öğrenim sırasında karşılaşılan zorluklar sorusuna %56,41'i (22 kişi), Aile hasreti çektim seçeneğini birinci sırada, % 28,21'i (11 kişi) ikinci sırada, %15,38'i (6 kişi) ise üçüncü sırada koymuştur. Maddi sıkıntı çektim seçeneğine % 51,52'si (17 kişi) birinci sırada, % 27,27'si (9 kişi) ikinci sırada, %18,18'i (6 kişi) üçüncü sıraya koymuştur. Yanlızlık seçeneğini % 32'si (8 kişi) ilk sıraya koyarken, % 36'sı (9 kişi) ikinci, % 20'si üçüncü (5 kişi) ,%12'si (3 kişi), dördüncü neden olarak bildirmiştir.

Tablo 3.23. Türkiye'de Eğitim Alma Memnuniyetliği

	Frekans	Yüzde
Evet Memnunum	71	88,75
Hayır Değilim	--	--
Kısmen Memnunum	9	11,25
Toplam	80	100

Ankete katılanların Türkiye'de aldıkları eğitimin memnuniyetliği sorusuna katılımcıların % 88,75'i (71 kişi) evet memnunum cevabını, % 11 25'i (9 kişi) Kısmen memnunum cevabını verirken tamamen memnun olmayan olmadığı görülmektedir.

3.2.3. Türkiye'de Çalışma Hayatı ile İlgili Bilgiler

3.2.3.1. Türkiye'de Çalışma Kararı Almanın Temel Nedenleri

Ankete katılanların Türkiye'de çalışma kararı almalarının temel nedenlerinin derecelerine göre 1,. 2,. 3,.şeklinde belirtilmeleri istenmiş, elde edilen bulgular Tablo 3.24'te gösterilmiştir.

Tablo 3.24. Türkiye'de Çalışma Kararı Almalarının Temel Nedenleri

		Türkiye'de Çalışma Kararı Almalarının Temel Nedenleri											
		1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**Toplam frekans ve %**	**Tercih %**	**Önem sırası**
Alınımda daha iyi iş ve ücret kazanmak	**Frekans**	46	11	8	1						66	21,35	1
	%	69,70	16,67	12,12	1,52						100		
Türkiye'nin sosyal imkanları ve yaşama tarzı	**Frekans**	4	11	12	7	3	2				39	12,62	3
	%	10,26	28,21	30,77	17,95	7,69	5,13				100		
Makedonya'sda iş bulamamak	**Frekans**	4	10	10	3	1					28	9,06	6
	%	14,29	35,71	35,71	10,71	3,57					100		
Çok sayıda daha iyi istihdam alanları çalışma imkanlarının olması	**Frekans**	17	24	15	4	2	1				63	20,38	2
	%	26,98	38,10	23,81	6,35	3,17	1,59				100		
Makedonya'da uzmalaşmak istediğim alanda programın bulunmaması	**Frekans**	2	4	3	4	1		1		1	16	5,17	7
	%	12,5	25	18,75	25	6,25		6,25		6,25	100		
Yakın çevremin teşvik ve yönlendirmesi	**Frekans**	1	3		7	3	1		1		16	5,17	7
	%	6,25	18,75		43,75	18,75	6,25		6,25		100		
Aileme daha iyi bir ortam ve gelecek hazırlamak	**Frekans**	2	6	5	12	6	3	1	1		36	11,65	4
	%	5,56	16,67	13,89	33,33	16,67	8,33	2,78	2,78		100		
Makedonya'da ekonomik siyasi kriz ve oratamlarda uzaklaşmak	**Frekans**	3		3	5	11	9	1		1	33	10,67	5
	%	9,09		9,09	15,15	33,33	27,27	3,03		3,03	100		
Türkiyede çalışmakta olanların tesiri	**Frekans**		2	1	3	2	1	2	1		12	3,88	8
	%		16,67	8,33	25,00	16,67	8,33	16,67	8,33		100		

Türkiye'de çalışma kararı almalarının temel nedenleri sorulan deneklerin % 69,70'i (46 kişi) "Alanımda daha iyi iş tecrübesi ve ücret kazanmak" ifadesini birinci sıraya, %16,67'si ikinci sıraya, %12'12'si üçüncü sıraya, % 1,52'si ise dördüncü sıraya koymuştur. Tüm nedenler arasında ise 46 kişi "alanımda daha iyi iş tecrübesi ve ücret kazanmak" sebebini 1. sıraya koyarken, 4'ü "Türkiye'nin sosyal imkânları ve yaşama tarzı" sebebini, yine 4'ü "Makedonya'da iş bulamamak" sebebini, 17'si "Çok sayıda iyi istihdam alanları ve çalışma imkânlarının olması" sebebini, 2'si "Makedonya'da uzmanlaşmak istediğim programın bulunmaması" sebebini, 1'i "Yakın çevremin teşvik ve yönlendirmesi" sebebini, 2'si "aileme daha iyi bir ortam ve gelecek sağlamak" sebebini, 3'ü "Makedonyada ekonomik siyasi kriz ve ortamlardan uzaklaşmak" sebebini 1. sıraya koymuşdur. Diğer nedenlerin her birini hangi önem derecelerinde, kaç kişinin bellirttiği ve nedenleri katılımcıların hangi sırada koydukları değişen yüzdelerle Tablo 3.23'te görülmektedir. Toplam frekanslara göre hesaplanan nedenlerin genel önem oran ve tercih sırası tablonun son sutününde gözükmektedir.

3.2.3.2. Türkiye'de Çalışma Kararıyla İlgili Aile Desteği ve Çalışmaya Başlamadan Önce Makedonya'ya Geri Dönme Konusunda Düşünceler

Araştırmaya konu olanlara Türkiye'de çalışmaya karar verdiklerinde ailenin desteği ve Türkiye'de çalışmaya başlamadan önce Makedonya'ya dönme konusundaki düşünceleri sorulmuş ve alınan cevaplar Tablo 3.25'te ve Tablo 3.26'da gösterilmiştir.

Tablo 3.25.Türkiye'de Çalışma'ya Aile Desteği

	Frekans	**Yüzde**
Evet	51	63,75
Hayır	12	15
Etkileri Olmadı	17	21,25
Toplam	80	100

Katılımcılara Türkiye'de çalışma kararı almalarında aile desteğinin olup olmadığı sorulmuş ve katılımcıların % 63,75'i evet, % 21,25'i "etkileri olmadı" ve %15'i "hayır" cevabı vermiştir. Ailelerin çocuklarının Türkiye'de çalışmalarını desteklemesinin sebebi, Makedonya'nın içinde bulunduğu ekonomik problemlerden, işsizlik ve iş bulmada yaşanan sıkıntılardan ve kariyer fırsatlarının fazla olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 3.26. Türkiye'de Çalışmaya Başlamadan Önce Makedonya'ya Dönme Düşüncesi

	Frekans	**Yüzde**
Mutlaka geri dönmeyi düşünüyordum	23	28,75
Dönme konusunda kararsızdım	35	43,75
Dönmeyi düşünmüyordum	22	27,5
Toplam	80	100

Ankete katılanlara Türkiye'de çalışmaya başlamadan önce Makedonya'ya dönmeyi düşünceleri sorulmuş ve ankete katılanların %28,75 'i "Mutlaka geri dönmeyi düşünüyorum", % 43,75'i "dönme konusunda kararsızım" ve %27,5'i ise "dönmeyi düşünmüyordum" cevabını vermiştir.

3.2.3.3. Türkiye'de Çalışma Kararı Almada Etkili Olan Çekici Faktörler

Araştırmaya konu olanların Türkiye'de çalışmaya karar vermelerinde kendilerini etkileyen nedenler: ekonomik, mesleki, sosyal ve kültürel, kişisel ve ailevi şeklinde kategorize edilerek sorulmuştur. Ankete katılanlar nezdinde birden fazla faktörün etkili olacağı ve bu etkinin farklı düzeylerde olabileceği göz önüne alınarak, her sebep için -çok önemli, önemli, biraz önemli, önemli değil ve hiç önemli değil- seçenekleri oluşturulmuştur.

3.2.3.3.1. Ekonomik ve Mesleki Faktörler

Ankete katılanların, Türkiye'de çalışma kararı almalarında ekonomik ve mesleki faktörlerin etkilerine verdikleri cevaplar ve elde edilen bulgular Tablo 3-27'de yer almaktadır.

Tablo 3.27. Türkiye'de Çalışma Kararı Almada Etkili Olan Ekonomik ve Mesleki Faktörler

		Çok önemli	Önemli	Biraz önemli	Önemli değil	Hiç önemli değil	Toplam
1.Yüksek Gelir Düzeyi	Frekans	13	54	11	2	--	80
	%	16,25	67,5	13,75	2,5	--	100
2.Daha İyi İstihdam Fırsatları	Frekans	38	39	3	--	--	80
	%	47,5	48,75	3,75	--	--	100
3.Alanımda Kendimi Daha İyi Geliştirme ve Yetiştirme	Frekans	60	19	1	--	--	80
	%	75	23,75	1,25	--	--	100
4.Daha Yüksek Yaşam Standardı	Frekans	6	44	23	4	3	80
	%	7,5	55	28,75	5	3,75	100
5.Daha Düşük Vergi	Frekans	--	2	3	18	57	80
	%	--	2,5	3,75	22,5	71,25	100
6.Sosyal güvenlik imkânlarının daha iyi olması	Frekans	4	20	36	16	4	80
	%	5	25	45	20	5	100

Araştırmaya konu olanların % 75'i (60 kişi) "Alanımda kendimi daha iyi geliştirme yetiştirme" yi çok önemli bulurken, % 47,5'i (38 kişi) ise "Daha iyi istihdam fırsatları" nı çok önemli bulmuşlardır. Araştırmaya konu olanların % 67,5'i (54 kişi) "Yüksek gelir düzeyi" ni, % 55'i (44 kişi) "daha yüksek yaşam standardı' nı, % 48,75'i ise (39 kişi) "Daha iyi istihdam fırsatları" nı önemli bulmuşlardır.Burada katılımcıların "çok önemli" ve "önemli" buldukları faktörlere sırası ile baktığımızda "Alanımda kendimi daha iyi geliştirme ve yetiştirme" faktörünün % 98,75 ile (79 kişi) birinci sırada, "Daha iyi istihdam fırsatları" faktörünün % 96,25 ile (77 kişi) ikinci sırada, "Yüksek gelir düzeyi" faktörünün % 83.75 ile (67 kişi) üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir.

Ankete cevap verenlerin Türkiye ile ilgili çeken faktörlerin etkilerini önem derecelerine göre tabloda görülmektedir. Ancak kararlarında en etkili faktörlerin

önem derecelerine göre sıralamak amacıyla ifade edilen çok önemli, önemli ve biraz önemli kararlarını önemli, hiç önemli değil ve önemli değil kararlarını ise önemi olmayan şeklinde frekansların yoğunluk gösterdiği en yüksek üç faktör arasında önemli olmayan şeklinde ve frekansların yoğunluk gösterdiği en yüksek üç faktör açısından kararlarda çekici yönde etkili olan faktörler şu şekildedir.

Ekonomik ve mesleki faktörlere bakıldığında sırasıyla, "Alanımda kendimi daha iyi geliştirme ve yetiştirme" (% 100), "Daha iyi istihdam fırsatları"(% 100), "Yüksek gelir düzeyi"(% 97,5)," faktörlerinin önemli , ve " Daha düşük vergi" (93,75) faktörünün çalışma kararı almada önemli bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

3.2.3.3.2. Sosyal ve Kültürel Faktörler

Araştırmaya konu olanların Türkiye'de çalışmaya karar vermelerinde Türkiye sosyal ve kültürel faktörlerin öneminin ne olduğuna dair elde edilen bulgular Tablo 3.28'de gösterilmiştir.

Tablo 3.28.Türkiye'de Çalışma Kararı Almada Etkili Olan Sosyal ve Kültürel Faktörler

		Çok önemli	Önemli	Biraz önemli	Önemli değil	Hiç önemli değil	Toplam
1.Daha iyi bir sosyal kültürel yaşam	**Frekans**	12	38	21	5	4	80
	%	15	47,5	26,25	6,25	5	100
2.Çalışma hayatında huzur veren ortam ve ilişkiler	**Frekans**	16	30	21	8	5	80
	%	20	37,5	26,25	10	6,25	100
3.Herşeyin daha sistemli ve daha düzenli olması	**Frekans**	12	37	25	5	1	80
	%	15	46,25	31,25	6,25	1,25	100
4.Özgürlüğümün engellenmemesi	**Frekans**	7	20	25	18	10	80
	%	8,75	25	31,25	22,5	12,5	100

Ankete cevap verenlerin %20'si "Çalışma hayatında huzur veren ortam ve ilişkiler"i, % 15'i "Daha iyi bir sosyal kültürel yaşam"ı, yine %15'i "her şeyin daha sistemli ve düzenli olması"nı Türkiye'de çalışma kararı almada çok önemli faktör olarak görmüştür.% 47,5'i "Daha iyi bir sosyal kültürel yaşam"ı, %46,25'i "herşeyin daha sistemli ve düzenli olması"nı, %37,5'i ise "çalışma

hayatında huzur veren ortam ve ilişkiler"i Türkiye'de çalışma kararı almada önemli faktör olarak görmüştür. Önemli ve çok önemli seçeneklerine aynı doğrultuda baktığımızda % 62,5 ile "daha iyi bir sosyal kültürel yaşam" faktörü çekici etkiler arasında birinci sırayı alırken, %61,25 ile "herşeyin daha sistemli ve düzenli olması" faktörü ikinci sırayı ve % 57,5 ile "hayatında huzur veren ortam ve ilişkiler" faktörü üçüncü sırayı almıştır.

Sorulan sorulardaki 5 seçeneği 2 seçeneğe indirip "önemli" ve "önemsiz" etkiler olarak genelleme yapıldığında; "her şeyin daha sistemli ve düzenli olması"(%92,5) faktörünün, "daha iyi bir sosyal kültürel yaşam" (%88,75) faktörünün, ve "Çalışma hayatında huzur veren ortam ve ilişkiler" (%83,75) faktörünün önemli, "Özgürlüğümün engellenmemesi" faktörünün ise önemli olmadığı görülmektedir.

3.2.3.3.3. Kişisel, Eğitim ve Ailevi Faktörler

İncelenen grubun Türkiye'de çalışma kararı almalarında kişisel ve ailevi faktörlerin ne derece önemli olup olmadığı sorulmuş ve elde edilen bulgular Tablo 3.29'da gösterilmiştir.

Tablo 3.29.Türkiye'de Çalışma Kararı Almada Etkili Olan Kişisel ve Ailevi Faktörler

		Çok önemli	Önemli	Biraz önemli	Önemli değil	Hiç önemli değil	Toplam
1.Çocuklarıma Türkiye'de daha iyi bir gelecek sağlama düşüncesi	**Frekans**	18	35	14	9	4	80
	%	22,5	43,75	17,5	11,25	5	100
2.Bir projede görev alma isteği veya çalışma zorunluğumun olması	**Frekans**	1	25	23	26	5	80
	%	1,25	31,25	28,75	32,5	6,25	100
3.Eşimin İşinin Türkiye'de olması	**Frekans**	6	12	12	18	32	80
	%	7,5	15	15	22,5	40	100

Ankete cevap verenlerin %22,5'i"çocuklarıma Türkiye'de daha iyi bir gelecek sağlama düşüncesi" faktörünün çok önemli olduğunu belirtirken, yine ankete katılanların % 43,75'i "çocuklarıma daha iyi bir gelecek sağlama düşüncesi" faktörünün önemli olduğunu belirtmiştir. Ankete katılanların % 62.5'i ise "eşimin

işinin Türkiye'de olması" faktörünü önemsiz bulmuştur. Bu bulgulardan hareketle katılımcıların Türkiye'de çalışmaya karar vermelerinde kişisel ve ailevi faktörlerin çok da etkili olmadığı görülmektedir.

Genel olarak bakıldığında, katılımcıların karalarında en etkili faktörleri önem derecelerine göre tespit etmek için 5 seçeneği iki seçeneğe indirgelenebilir. Buna göre: "çok önemli", "önemli" ve "biraz önemli" seçeneklerini "önemli" olarak tek çatı altında, "önemli değil" ve "hiç önemli değil" seçeneklerini ise "önemsiz" olarak tek çatı altında toplanmıştır. Bu genellemeden hareketle; "Çocuklarıma Türkiye'de daha iyi bir gelecek sağlama düşüncesi" (% 83,75) ve "Bir projede görev alma isteği veya çalışma zorunluğumun bulunması" (% 61,25) faktörlerini önemli faktörler olarak niteleyebilirken, "Eşimin işinin Türkiye'de olması" (% 62,5) faktörünü ise önemsiz olarak nitelenedirilebilir.

3.2.3.4. Makedonya'daki Bireyleri, Türkiye'de Çalışmaya İten Faktörler

Araştırmaya konu olanların Türkiye'de çalışma kararı almalarında Makedonya'dan İten faktörlerin neler olduğunu ekonomik ve mesleki, sosyal ve kültürel, kişisel ve ailevi, bilim ve teknoloji şeklinde kategorize ederek incelenecektir. Katılımcıların Türkiye'de çalışmalarında Makedonya'dan iten birden fazla faktör olabileceğinden ve her faktörün etkisinin farklı olmasından dolayı her faktör için; çok önemli, önemli, biraz önemli, önemli değil ve hiç önemli değil seçenekleri oluşturulmuştur.

3.2.3.4.1. Ekonomik ve Mesleki Faktörler

İncelenen gruptan Türkiye'de çalışmaya karar vermelerinde Makedonya'dan iten ekonomik ve mesleki faktörleri önem derecelerine göre belirtilmeleri istenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 3.30'da gösterilmiştir.

Tablo 3.30. Türkiye'de Çalışma Kararı Almada Makedonya'dan İten Ekonomik ve Mesleki Faktörler

		Çok önemli	Önemli	Biraz önemli	Önemli değil	Hiç önemli değil	Toplam
1.Düşük gelir düzeyi	Frekans	18	36	16	9	1	80
	%	22,5	45	20	11,25	1,25	100
2.İse alınırken etnik ayrımcılığın yapılması	Frekans	42	26	9	3	--	80
	%	52,5	32,5	11,25	3,75	--	100
3.İstahdam yetersizliği ve işsizlik	Frekans	49	19	6	3	3	80
	%	61,25	23,75	7,5	3,75	3,75	100
4.Alanımda kendimi yetiştirme ve geliştirme imkanlarının olamaması	Frekans	50	24	2	2	2	80
	%	62,5	30	2,5	2,5	2,5	100
5.Ekonomik istikrarsızlık ve gelecek endişesi	Frekans	24	34	16	6	--	80
	%	30	42,5	20	7,5	--	100
6. Düşük yaşam standardı	Frekans	8	35	28	9	--	80
	%	10	43,75	35	11,25	--	100

Ankete katılanların Türkiye'de çalışmaya karar vermelerinde Makedonya'dan itici ekonomik ve mesleki faktörler arasında %62,5'i "Alanımda kendimi yetiştirme ve geliştirme imkanlarının olmaması yada sınırlı olması"nı, %61,25'i "İstihdam yetersizliği ve işsizlik"i, % 52,5'i "İşe alınırken etnik ayrımcılığın yapılıyor olması"nı çok önemli olarak belirtirken, %45'i "Düşük gelir düzeyini" %43,75'i " düşük yaşam standardı" nı, %42,5'i "Ekonomik istikrasızlık ve gelecek endişesi"ni önemli olarak belirtmişlerdir. Önemli ve Hiç önemli değil, yani Türkiye'de çalışmaya karar vermelerinde Makedonya'dan İtici yönde bir etkisi olmayan ekonomik ve mesleki faktörlerin çok küçük oranlarda olduğu görülmektedir.

Ankete katılanların Türkiye'de çalışmalarında Makedonya'dan iten faktörlerin frekansları tabloda görülmektedir. Bireylerin Türkiye'de çalışma kararı almasında bireyleri Makedonya'dan iten ekonomik ve mesleki faktörleri önem derecesine göre yukarıda bahsedilen genellemeye uyarak sıralayacak olursak: "Alanımda kendimi yetiştirme ve geliştirme imkânlarının olmaması veya sınırlı olması" %95 ile birinci sırayı alırken, "İstihdam yetersizliği ve işsizlik" ve "Ekonomik istikrarsızlık ve gelecek endişesi" % 92,5 ile ikinci sırayı görülmektedir. Elde edilen bulgulara bakıldığında önemsiz faktörlerin olmadığı görülmektedir.

3.2.3.4.2. Sosyal ve Kültürel Faktörler

Araştırmaya konu olanların Türkiye'de çalışmaya karar vermelerinde Makedonya'dan iten sosyal ve kültürel faktörleri önem derecelerine göre sıralamaları istenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 3.31'de gösterilmiştir.

Tablo 3.31. Türkiye'de Çalışma Kararı Almada Makedonya'dan İten Sosyal ve Kültürel Faktörler

		Çok önemli	Önemli	Biraz önemli	Önemli değil	Hiç önemli değil	Toplam
1.Sosyal ve kültürel yaşam yetersizliği	Frekans	9	30	26	13	2	80
	%	11,25	37,5	32,5	16,25	2,5	100
2.Çalışma hayatı ve iş ortamındaki olumsuzluklar	Frekans	16	35	19	6	4	80
	%	20	43,75	23,75	7,5	5	100
3.Esnek olmayan olumsuz çalışma koşulları	Frekans	5	28	32	11	4	80
	%	6,25	35	40	13,75	5	100
4.Birçok şeyin düzensiz ve sistemsiz olması	Frekans	14	36	25	4	1	80
	%	17,5	45	31,25	5	1,25	100
5.Sosyal hakların yetersizliği	Frekans	9	21	39	10	1	80
	%	11,25	26,25	48,75	12,5	1,25	100

Ankete katılanların %20'si "Çalışma hayatı ve iş hayatındaki olumsuzluklar"ın çok önemli olduğunu belirtmiştir. Yine % 43.75'i "Çalışma hayatı ve iş ortamındaki olmusuzluklar"ı, %45'i "Birçok şeyin sistemsiz ve düzensiz olması"nı, %37,5'i "Sosyal ve kültürel yaşam yetersizliği" ni Makedonya'dan iten sebepler bağlamında önemli faktör olarak görmüşlerdir. "Önemli değil" ve Hiç önemli değil" seçeneklerine baktığımızda bu oranların düşük olduğunu görülmektedir. Dolayısıyla ankette sorulan beş sebebin önemli sebepler olduğunu söyleyebilir.

Araştırmaya katılanların Türkiye'de çalışma kararı almalarında Makedonya'da iten sosyal kültürel faktörlerin her biri için belirtilen önem derecelerini tabloda görülmektedir. Ankete katılanların Makedonya'dan iten sebeplerin karar vermelerinde ne derece etkili olduğunu genelleme yaparak ifade edildiğinde; katılanların %93,75'i "Birçok şeyin sistemsiz ve düzensiz olması" nı, % 87,5'i "Çalışma hayatı ve iş ortamındaki olumsuzluklar"ı, %86,25'i "Sosyal hakların

yetersizliği" ni, %81,25'i "Esnek olmayan olumsuz çalışma koşulları" nı ve %81,25'i "Sosyal hakların yetersizliği" ni önemli faktörler olarak görmektedir.Ayrıca Frekansların bütün yoğunluğu önemli faktörlerde görülmektedir.

3.2.3.4.3. Kişisel, Eğitim ve Ailevi Faktörler

Araştırmaya katılanların Türkiye'de çalışmalarında Makedonya'dan iten kişisel, ailevi ve eğitim ile ilgili faktörler hakkında elde edilen bulgular Tablo 3.32'de yer almaktadır.

Tablo 3.32. Türkiye'de Çalışma Kararı Almada Makedonya'dan İten Kişisel Ailevi ve Eğitim İle İlgili Faktörler

		Çok önemli	Önemli	Biraz önemli	Önemli değil	Hiç önemli değil	Toplam
1.Kariyer noktama ulaşmak için yeterli imkanlara sahip olamama	Frekans	45	23	9	2	1	80
	%	56,25	28,75	11,25	2,5	1,25	100
2.Çocuklarıma Makedonya'da istediğim imkanları sunamama	Frekans	23	30	12	11	4	80
	%	28,75	37,5	15	13,75	5	100
3.Eğitim şartların kısıtlı olması	Frekans	33	26	14	3	4	80
	%	41,25	32,5	17,5	3,75	5	100

Türkiye'de çalışma kararı almalarında Makedonya'dan iten kişisel ailevi ve eğitim ile ilgili faktörlerin, ankete cevap verenlerin % 56,25'i "Kariyer noktama ulaşmak için Makedonya'da yeterli imkanlara sahip olamama" % 41,25 ile "eğitim şartların kısıtlı olması" çok önemli faktörler olarak belirtilirken, % 37,5 ile "Çocuklarıma Makedonya'da istediğim imkanları sunamama" %32,5 ile "eğitim şartlarının kısıtlı olması" önemli olarak sıralar iken katılımcıların % 13,75'i "Çocuklarıma Makedonya'da istediğim imkanları sunamama" önemli değil % 5 ile yine "Çocuklarıma Makedonya'da istediğim imkanları sunamama" ve % 5 "eğitim şartlarının kısıtlı olması" hiç önemli değil olarak belirtmişlerdir.

Katılımcıların kararlarında en etkili olan faktörleri yukarıda bahsedilen genellemeye bağlı kalarak önem derecelerine göre tespit edip sıralandığında; katılımcıların %96,25'i "Kariyer noktama ulaşmak için Makedonya'da yeterli imkânlara sahip olamama" yı, %91,25'i "Eğitim şartalarının kısıtlı olması" nı ve

%81,25'i "Çocuklarıma Makedonya'da istediğim imkânları sunamama" yı önemli faktörler olarak görmüşlerdir. Yine katılımcıların %18,75'i "Çocuklarıma Makedonya'da istediğim imkânları sunamama" yı önemsiz bir faktör olarak görmüşlerdir. Fakat bu faktörü aynı zamanda katılımcıların %81,25'i önemli faktör olarak görmüşlerdir. Dolayısıyla kişisel, ailevi ve eğitim ile ilgili itici faktörlerin hepsi katılımcılar tarafından önemli görülmektedir.

3.2.3.4.4. Bilim ve Teknoloji ile İlgili Faktörler

Araştırmaya katılanların Türkiye'de çalışmalarında Makedonya'dan iten bilim ve teknoloji ile ilgili faktörler hakkında elde edilen bulgular Tablo 3.33'da görülmektedir.

Tablo 3.33. Türkiye'de Çalışma Kararı Almada Makedonya'dan İten Bilim ve Teknoloji Faktörler

		Çok önemli	Önemli	Biraz önemli	Önemli değil	Hiç önemli değil	Toplam
1.Bilim ve yüksek teknolojiye önem verilmeyişi	Frekans	16	35	20	7	2	80
	%	20	43,75	25	8,75	2,5	100
2.Çalışma araştırma faaliyetleri için gerekli yüksek teknolojik imkânların yetersiz oluşu	Frekans	16	33	22	7	2	80
	%	20	41,25	27,5	8,75	2,5	100
3.Buluş ve teknolojik yeniliklerin yüksek gelir sağlamaması	Frekans	11	37	23	7	2	80
	%	13,75	46,25	28,75	8,75	2,5	100

Ankete cevap verenlerin % 20'si "bilim ve teknolojiye önem verilmeyişi" ni, ve "Çalışma araştırma faaliyetleri için gerekli yüksek teknolojik imkânlarının yetersiz oluşu" nu, ve % 13,5'i "Buluş ve yüksek teknolojik yeniliklerin yüksek gelir sağlamaması" nı Makedonya'dan iten sebepler arasında çok önemli bulmuşlardır. Yine ankete katılanların %46,25'i "Buluş ve teknolojik yeniliklerin yüksek gelir sağlamaması" nı, %43,75'i "Bilim ve yüksek teknolojiye önem verilmeyişi" ni, %41,25'i "Çalışma araştırma faaliyetleri için gerekli yüksek teknolojik imkânların

yetersiz oluşu" nu Makedonya'dan iten sebepler arasında önemli olarak bulmuşlardır. Katılımcıların % 8,75'i her üç faktörün de Makedonya'dan iten sebepler arasında önemli olmadığını ve yine %2,5'i'her üç faktörün hiç önemli olmadığını belirtmişlerdir.

Yukarıda bahsedilen genellemeye sadık kalarak bulguları değerlendirildiğinde; katılanların % 88,75'i her üç faktörü "önemli" görmüşlerdir. Bu bulguya dayanarak Makedonya'dan iten faktörler arasında bilim ve teknolojinin önemli bir yer tuttuğunu söylenebilir.

Ankete katılanların Türkiye'de çalışmaya karar vermelerinin temel nedenlerine yönelik elde edilen bulguları hipotezler doğrultusunda değerlendirecek olursak;

46 kişi (%69,70) Türkiye'de çalışma kararlarının altında yatan birinci nedeni "Alanımda daha iyi iş tecrübesi ve ücret kazanmak olarak belirtmiştir. Yine katılımcılardan 56 kişi (%88,89) bu nedeni ilk üç sıradaki sebep olarak belirtmişlerdir. Türkiye'de çalışma kararı almalarının temel nedenleri olarak birbirinden farklı katılımcıların alanlarında kendilerini geliştirme, daha iyi ücret kazanmak ve daha iyi istihdam alanlarının ve çalışma imkânlarının olması nedenlerinde frekansların yoğunluğu görülmektedir. Bu durum Türkiye'de çalışma kararı almalarının temel nedenlerin daha çok ekonomik sebeplerle olduğunu göstermektedir ve hipotezi desteklemektedir.

Ankete konu olanların Türkiye'de çalışma kararları almalarında Türkiye'ye çeken ve Makedonya'dan iten ekonomik ve mesleki, sosyal ve kültürel, kişisel, ailevi ve eğitim, bilim ve teknoloji ile ilgili faktörlerin farklı derecelerde etkili olduğu görülmektedir. Çok önemli, önemli ve biraz önemli seçeneklerini "önemli" şeklinde değerlendirip, önemli değil ve hiç önemli değil seçeneklerini ise "önemsiz" şeklinde değerlendirirken, frekansların yoğunluk gösterdiği ilk üç faktörlerin ortalamaları alındığında çekici faktörlerin önem derecesine göre sıralanması şu şekilde olmaktadır; ekonomik ve mesleki faktörler (%99,1), sosyal ve kültürel faktörler (%88,3) ve kişisel ve ailevi faktörler (%72,5) önemlidir. Önemli olmayan faktörler olarak sosyal, kültürel faktörler (% 35) ,kişisel ailevi faktörler (%62,5) ve ekonomik, mesleki faktörler (% 59,3) şeklinde sıralanmaktadır. İtici faktörlere bakıldığında ekonomik ve mesleki faktörler (% 93,3,) sosyal ve kültürel faktörler (%86), kişisel,

ailevi faktörler (%89,5) bilim ve teknoloji ile ilgili faktörler (% 88,75) önemli faktörler iken, itici yönde önemli olmayan faktörlerin olmadığı görülmektedir. Bunun nedeninin Makedonya'daki ekonomik, sosyal ve bilim teknoloji ile ilgili önemli sorunlar olduğu düşündürmektedir.

3.2.3.5. Türkiye'de Çalışmanın Zorlukları ve Türkiye'de Çalışmaya Yardımcı Olan Faktörler

Araştırmaya konu olanlara Türkiye'de çalışırken karşılaştıkları zorluklar ve Yardımcı olan faktörler sorulmuş faktörlerin önem derecelerine göre elde edilen bulgular Tablo 3.34 ve Tablo 3.35'te gösterilmektedir.

Tablo 3.34. Türkiye'de Çalışırken Karşılaşılan Zorluklar

		1	2	3	4	5	6	7	Toplam frekans ve %	Tercih %	Önem sırası
Yalnızlık ve uyum sağlamamak	**Frekans**	--	--	--	--	--	--	--	--		
	%	--	--	--	--	--	--	--	--		
İşsizlik ve kendi alanımda iş bulamamak	**Frekans**	3	2	1	--	--	--	--	6		
	%	50,00	33,33	16,67	0,00	0,00	--	0,00	100,00	4,58	4
Dilimin yetersiz kalması	**Frekans**	5	--	--	--	--	--	--	5		
	%	100	--	--	--	--	--	--	100,00	3,81	5
Ülkemden ve ailemden uzak kalmak	**Frekans**	7	12	2	--	--	--	--	21		
	%	33,33	57,14	9,52	--	--	--	--	100,00	16	3
Yoğun çalışma temposu ve boş zaman bulamamak	**Frekans**	51	11	3	--	--	--	--	65		
	%	78,46	16,92	4,62	--	--	--	--	100,00	49,6	1
Yüksek suç oranı ve kendimi güvende hissetmemek	**Frekans**	1	1	--	--	--	--	--	2		
	%	50,00	50,00	--	--	--	--	--	100,00	1,52	6
Yabancılara karşı ayrımcılık yapılıyor olması	**Frekans**	13	14	5					32		
	%	40,6	43,75	15,62					100,00	24,4	2
Toplam	**Frekans**	80	40	11					131		
	%	352.39	201,14	46,43							

Ankete katılanlardan Türkiye'de çalışırken karşılaştıkları zorlukların neler olduğunu önem derecelerine göre belirtilmeleri istenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 3.34'te yer almıştır.

Katılımcıların frekansların yoğunlaştığı Türkiye'de çalışırken karşılaşılan zorluklar olarak belirtilen "Yoğun çalışma temposu ve boş zaman bulamamak" faktörünü 51 kişi (%78,46) birinci sıraya koyarken, 11 kişi (%16,92) ikinci sıraya, 3 kişi (%4,62) üçüncü sıraya koymuştur. Ankete katılanlardan 13 kişi "Yabancılara karşı ayrımcılık yapılıyor olması", 7 kişi "Ülkemden ve ailemden uzak kalmak" 5 kişi "dilimin yetersiz kalması", 3 kişi " İşsizlik ve kendi alanımda iş bulamamak" ve 1 kişi "yüksek suç oranı" faktörünü birinci sıraya koymuştur. Diğer nedenlerin her birini hangi önem derecesi kaç kişi bellirttiği ve nedenlerin katılımcıların hangi sırada belirttikleri değişen oranlara tabloda görülmektedir. Topluma frekansların ise hesaplanan nedenlerin genel önem sırası da tablonun son sütununda görülmektedir.

Türkiye'de çalışırken karşılaştıkları zorluklar olarak katılımcıların çoğu "Yoğun çalışma temposu ve boş zaman bulamamak" faktörünü belirtmişlerdir. Bu bulgudan hareketle Türkiye'de çalışma hayatının Makedonya'daki çalışma hayatından daha yoğun ve rekabet ortamının daha yıpratıcı olduğu söylenebilir.

Tablo 3.35. Türkiye'de Çalışmada Yardımcı Olan Faktörler

		1	2	3	4	Toplam frekans ve %	Tercih %	Önem sırası
	Frekans	36	8	1		45		
Ailemim yakınlarımın yanımda bulunması	**%**	80,00	17,78	2,22		100,00	38,13	1
	Frekans	18	14			32		
Bulunduğum kurumda arkadaş ve tanıdık meslekdaşlarımın bulunması	**%**	56,25	43,75			100,00	27,11	2
	Frekans	22	6	2		30		
Daha önce yurt dışında bulunmuş olmak	**%**	73,33	20,00	6,67		100,00	25,42	3
	Frekans	3	7	1		11		
Türk dernekleri	**%**	27,27	63,64	9,09		100,00	9,32	4
	Frekans	79				118		
Toplam	**%**	236,85	145,17	17,98				

Ankete katılanların Türkiye'de çalışırken uyum sağlamalarına yardımcı olan nedenlerin neler olduğunu önem derecelerine göre belirtmeleri istenmiş elde edilen bulgular Tablo 3.35'de gösterilmiştir.

Katılımcıların frekansların yoğunlaştığı Türkiye'de çalışmalarında yardımcı nedenlerin belirtilmesi istenen katılımcıların %80'i "Ailemin yakınlarımın yanında bulunması" nedenini birinci sıraya koyarken, %17,78'i ikinci sıraya, % 2.2'si ise üçüncü sıraya koymuştur. Diğer birinci sırada belirten nedenlerin yoğunluğuna bakıldığında; katılımcıların 22'si "Daha önce yurtdışında bulunmuş olmak" faktörünü, 18'i "Bulunduğum kurumda arkadaş ve tanıdık meslekdaşlarımın bulunması" faktörünü, 3'ü "Türk dernekleri" faktörünü birinci önem sırasında belirtmiştir. Diğer nedenlerin her biri hangi önem derecesinde kaç kişinin bellirttiği ve nedenleri katılımcıların hangi sırada bellirttikleri değişen oranlar ile tabloda görülmektedir. Toplam frekanslara göre hesaplanan nedenlerin genel önem oran ve sırası da tablonun son sütununda görülmektedir.

3.2.3.6. Makedonya'ya dönme ve orada çalışma ile ilgili düşünceler eğilimler

Ankete katılanlara şu anda Makedonya'ya dönüp orda çalışmayı düşünüp düşünmedikleri ve emekli olduktan sonra Makedonya'ya dönmeyi düşünüp düşünmedikleri sorulmuş ve elde edilen bulgular Tablo 3.36 ve Tablo 3.37'de gösterilmiştir.

Tablo 3.36. Şu Anda Makedonya'ya Dönüp Orada Çalışma Düşüncesi

Düşünceler	Frekans	Yüzde
Kesinlikle düşünüyorum	2	2,5
Düşünüyorum	11	13,75
Kararsızım	7	8,75
Düşünmüyorum	51	63,75
Kesinlikle düşünmüyorum	9	11,25
Toplam	80	100

Şu anda Makedonya'ya dönüp orada çalışma düşünceniz var mıdır sorusuna katılımcıların, % 2.5'i"kesinlikle düşünüyorum", % 13,75'i "düşünüyorum", %63,75'i "düşünmüyorum", %11,25'i "kesinlikle düşünmüyorum" cevabını vermiştir. Düşünenler ve düşünmeyenler olarak ele alındığında katılımcıların %16,25'i dönmeyi düşündüklerini, % 75'i ise dönmeyi düşünmediklerini

belirtmişlerdir. % 8,75'i ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Kararsız olanları, dönmeyi düşünmeyenler ile beraber ele alındığında, katılımcıların %83,75 gibi büyük bir çoğunluğun dönmeyi düşünmediği görülmektedir.

Tablo 3.37. Emekli Olduktan Sonra Makedonya'ya Dönme Konusundaki Düşünceler

Düşünceler	Frekans	Yüzde
Kesinlikle düşünüyorum	9	11,25
Düşünüyorum	11	13,75
Kararsızım	19	23,75
Düşünmüyorum	35	43,75
Kesinlikle düşünmüyorum	6	7,5
Toplam	80	100

Katılımcıların emekli olduktan sonra Makedonya'ya dönme konusunda verdikleri cevaplara baktığımızda: % 11,25'i "kesinlikle düşünüyorum", % 13,75'i "düşünüyorum" % 43,75'i "düşünmüyorum", % 7,5'i "kesinlikle düşünmüyorum" % 23,75'i ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Emekli olduktan sonra Makedonya'ya dönmeyi düşünenleri ve düşünmeyenleri karşılaştırdığımızda; %25'inin düşündüğü, % 51,25'inin ise dönmeyi düşünmediği görülmektedir. Kararsız olanları dönmeyi düşünmeyenlere dâhil ettiğimizde katılımcıların % 75'inin dönmeyi düşünmediği görülmektedir. Şu anda Makedonya'ya dönme düşüncesi sorusuna verilen cevaplarla emekli olduktan sonra dönme düşüncesine verilen cevaplar karşılaştırıldığında, şu anda Makedonya'ya dönme düşüncesi olanların oranı % 16,25' iken, emekli olduktan sonra Makedonya'ya dönme düşüncesi olanların oranı ise %25'dir. Yine şu anda Makedonya'ya dönmeyi düşünmeyenlerin oranı % 75 iken, emekli olduktan sonra dönmeyi düşünmeyenlerin oranı %52,75'dir. Bu karşılaştırmaya bakarak; emekli olduktan sonra Makedonya'ya dönme düşüncesinde azda olsa bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Dolayısıyla bu sonuç Makedonya'dan Türkiye'ye olan beyin göçünün sebebinin daha çok ekonomik ve mesleki olduğu tezini güçlendirmektedir.

3.2.3.7. Türkiye'de Çalışmaya Başlamadan Önce, Şu Anda ve Emekli Olduktan Sonra Makedonya'ya Dönme Düşüncelerinin Karşılaştırılması

İncelenen grubun şu anda Makedonya'ya dönüp orda çalışma hakkındaki düşünceleri ve emekli olduktan sonra Makedonya'ya dönme düşünceleri ve ayrıca Türkiye'de çalışmaya başlamadan önce Makedonya'ya dönme düşünceleri ile şu anda Makedonya'ya dönme düşünceleri karşılaştırılmış ve elde edilen bulgular Tablo 3.38 ve Tablo 3.39'da yer almıştır.

Tablo 3.38. Şu anda Makedonya'ya Dönüp Orada Çalışma Düşüncesi ile Emekli Olduktan Sonra Makedonya'ya Dönme Düşüncelerinin Karşılaştırılması

		Şu anda Makedonya'ya dönme düşüncesi					
		Kesinlikle düşünüyorum	Düşünüyorum	Kararsızım	Düşünmüyorum	Kesinlikle düşünmüyorum	Toplam
Emekli olduktan sonra Makedonya'ya dönme düşüncesi	Kesinlikle düşünüyorum	2	7	--	--	--	9
	Düşünüyorum	--	3	--	8	--	11
	Kararsızım	--	--	7	11	1	19
	Düşünmüyorum	--	1	--	32	2	35
	Kesinlikle düşünmüyorum	--	--	--	--	6	6
	Toplam	2	11	7	51	9	80

Tablo'da görüldüğü gibi, şu anda Makedonya'ya dönmeyi düşünmeyen 51 kişiden, 32'si emekli olduktan sonrada Makedonya'ya dönmeyi düşünmüyor iken, 11 kişi kararsız olduğunu ve 8 kişi dönmeyi düşünmediğini söylemektedir. Şu anda Makedonya'ya dönmeyi düşünen 11 kişiden 7'sinin emekli olduktan sonrada Makedonya'ya kesinlikle dönmeyi düşündüğü, 3'ünün dönmeyi düşündüğü, 1'inin kararsız olduğu görülmektedir. Genel olarak tabloya bakıldığında dönmeyi düşünenler ile düşünmeyenler ayrıldığında ve kararsız olanları da düşünmeyenlerle beraber olarak ele alındığında, şu anda Makedonya'ya dönmeyi düşünmeyen 67 kişiden, 59'u emekli olduktan sonra da Makedonya'ya dönmeyi düşünmemektedir.

Tablo 3.39. Türkiye'de Çalışmaya Başlamadan Önce Makedonya'ya Dönme Düşüncesi ile Şu Anda Makedonya'ya Dönme Düşüncelerinin Karşılaştırılması

		Şu Anda Makedonya'ya Dönme Düşüncesi					
		Kesinlikle düşünüyorum	Düşünüyorum	Kararsızım	Düşünmüyorum	Kesinlikle düşünmüyorum	Toplam
Türkiyeye çalışmaya başlamadan önce Makedonya'ya dönme düşüncesi	Mutlaka geri dönmeyi düşünüyordum	2	6	2	11	2	23
	Dönme konusunda kararsızdım	0	2	3	28	2	35
	Dönmeyi düşünmüyordum	0	3	2	12	5	22
	Toplam	2	11	7	51	9	80

Türkiye'de çalışmaya başlamadan önce Makedonya'ya Mutlaka geri dönmeyi düşünen 23 kişiden, sadece 2'si şu anda Makedonya'ya dönüp orada çalışmayı kesinlikle düşünüyor, 6'sı düşünüyor, 2 'si kararsız, 11 tanesi düşünmüyor ve 2 tanesi ise kesinlikle düşünmüyor. Burada da kararsızları düşünmeyenlerle beraber ele alacak olursak: Türkiye'de çalışmaya başlamadan önce Makedonya'ya kesinlikle dönmeyi düşünen 23 kişinin yalnızca 8'i şu anda Makedonya'ya dönüp orada çalışmayı düşünmektedir.

Türkiye'ye çalışmaya başlamadan önce Makedonya'ya dönmekte kararsız olan 35 kişinin 28'i şu anda Makedonya'ya dönmeyi düşünmüyor, 2'si ise kesinlikle düşünmüyor. Yine bu 35 kişiden 2 kişi dönmeyi düşünürken, 3 kişi kararsızlığını korumaktadır. Burada Türkiye'de çalışmaya başlamadan önce Makedonya'ya dönme konusunda kararsız olan 35 kişi iken, çalışmaya başladıktan sonra sadece 3 kişinin kararsızlığa devam ettiği, 30 kişinin ise dönmeyi düşünmediği görülmektedir.

Türkiye'de çalışmaya başlamadan önce Makedonya'ya dönmeyi düşünmeyen 22 kişiden, 12'si, şu anda da Makedonya'ya dönmeyi düşünmediğini, 5 kişi ise kesinlikle düşünmediğini belirtirken, 3 kişi dönmeyi düşündüğünü ve 2 kişi ise kararsız olduğunu belirtmiştir.

Tablo 3.39'a genel olarak bakıldığında, çalışmaya başlamadan önce kararsız olanların çoğunun çalışmaya başladıktan sonra Türkiye'de kalma düşüncelerinin arttığı görülmektedir. Yukarıda yapılan genellemelerde "kararsız" kalanları

"Makedonya'ya dönmeyi düşünmeyenler" le beraber ele almanın doğru bir yaklaşım olduğunu bu tablodaki verilerde desteklemektedir.

3.2.3.8. Türkiye'de Çalışanların Makedonya'ya Olan Katkıları Hakkındaki Düşünceleri

Ankete katılanlara, Türkiye'de çalışırken Makedonya'ya ne gibi katkılarının olduğunu düşündükleri sorulmuş ve bunları önem derecelerine göre belirtmeleri istenmiş, elde edilen bulgular Tablo 3.40'ta gösterilmiştir.

Tablo 3.40.Türkiye'de Çalışanların Makedonya'ya Olan Katkıları Hakkındaki Düşünceleri

		1	2	3	4	5	6	7	Toplam frekans ve %	Tercih %	Önem sırası
Makedonya'nın ve Makedonya kültürünün tanıtılmasında katkımın olduğunu düşünmekteyim	**Frekans**	39	6	4	6				55		
	%	70,91	10,91	7,27	10,91				100	31,25	1
Makedonya adına lobi faaliyetlerine katıldım ve katılmaktayım	**Frekans**			1	1	1			3		
	%			33,33	33,33	33,33			100	1,7	7
Türkiye'ye gelecek meslektaş ve öğrencilere yardım ettim ve etmekteyim	**Frekans**	17	20	4	1				42		
	%	40,48	47,62	9,52	2,38				100	23,86	2
Makedonya'dan gelen öğrencilere Türkiye'de burs bulmalarına yardım ettim ve etmekteyim	**Frekans**	6	13	3	3	1			26		
	%	23,08	50,00	11,54	11,54	3,85			100	14,77	4
Makedonya ile Türkiye ilişkilerinin artırılmasında yardımcı oldum ve olmaktayım	**Frekans**	6	6	5	1	1			19		
	%	31,58	31,58	26,32	5,26	5,26			100	10,79	5
Makedonya'dan gelen öğrencilere burs veren örgütler bağışta bulundum ve bulunmaktayım	**Frekans**		1	2		1			4		
	%		25	50		25			100	2,27	6
Makedonya'daki meslektaşlarım ile Türkiye'deki meslektaşlar arasındaki mesleki ilişkilerin oluşturulması ve geliştirmesine yardımcı oldum ve olmaktayım	**Frekans**	8	14	2	1	2			27		
	%	29,63	51,85	7,41	3,70	7,41			100	15,34	3
Toplam	**Frekans**	76	54	21	7	6			176		
	%	124,77	216,69	138,12	56,21	74,85			610.64		

Katılımcıların Türkiye'de çalışmalarında Makedonya'ya ne gibi katkıları olduğunu düşünüp önem dercesine göre belirttikleri, yoğun olarak frekansı olanın (55 kişi)"Makedonya'nın ve Makedon kültürünüm tanıtılmasında katkımın olduğunu düşünmekteyim" konusu olduğu ve bunu katılımcıların % 70,91'i birinci sırada, % 10,91'i ikinci sırada, %7,27'si üçüncü ve %10,91'i ise beşinci sırada belirtmiştir. Ayrıca katılımcıların %40,48'i "Türkiye'ye gelecek meslektaş ve öğrencilere yardım ettim ve etmekteyim" ifadesini, % 23,08'i "Makedonya'dan gelen öğrencilerin Türkiye'de burs bulmalarına yardım ettim ve etmekteyim" ifadesini, % 29,63'ü ise "Makedonya'daki meslektaşlarım ile Türkiye'deki meslektaşlar arasındaki mesleki ilişkilerin oluşturulması ve geliştirilmesine yardımcı oldum ve olmaktayım" ifadesini birinci sıraya koymuşlardır.

3.4.3.9. Gelecek ile İlgili Düşünce ve Tavsiyeler

Ankete katılanlara; Makedonya'nın Türkiye'de bulunan vatandaşlarından en iyi şekilde nasıl faydalanabileceği, Türkiye'ye eğitim almak ya da çalışmak için gelip daha sonra yerleşmeye karar veren Makedon vatandaşlarını geri döndürmek için neler yapılabileceği, ne gibi tedbirler alınması gerektiği konusundaki öneri, düşünce ve tavsiyeleri sorulmuş, alınan cevaplar bölüm bölüm ve önem sırasına göre aktarılmıştır.

Makedonya'nın Türkiye'de bulunan vatandaşlarından en iyi şekilde faydalanmabilmesi için alınması gereken tedbirler şu şekilde sıralanabilir;

- Makedonya'daki ile Türkiye'deki meslektaşların birbirleriyle ilişkileri iyi tutularak karşılıklı seminerler bilgi ve tecrübe aktarımı gibi programlara katılmaları sağlanabilir.

- Makedonya vatandaşlarının Türkiye'de lobi faaliyetlerine katılmaları sağlanabilir.

- Türkiye'de bulunan yüksek vasıflı tecrübeli uzman Makedon vatandaşları Makedonya'ya davet edilip seminerler verilebilir.

- Makedonya ile Türkiye arasında yılda birkaç kez olmak şartıyla iş forumları düzenlenebilir.

- Makedonya'ya Türk yatırımı çekmek için Türkiye'de bulunan yüksek vasıflı Makedon vatandaşları aracılık yapabilir.

- Türkiye'ye öğrenim amaçlı gelmiş öğrencilere burada Makedon vatandaşları rehberlik edebilir.

- Türkiye'de öğrenim gören öğrencilere Türkiye'de ikamet eden Makedon vatandaşları staj imkânları sunabilir.

- Makedonya'dan gelen öğrencilere burs imkânları sağlanabilir.

- Makedonya ve Türkiye'de bulunan iş adamları arasında bir iletişim ağı kurulabilir.

- Makedonya ve Türkiye'de bulunan Makedon vatandaşı iş adamaları arasında Makedonya'nın gelişmesi için ortak projeler hazırlanabilir.

- Türkiye'de bulunan Makedon iş adamları çevrelerindeki iş adamlarını Makedonya'ya yatırım yapmalarında teşvik etmelidirler.

- Türkiye'deki yüksek vasıflı vatandaşların Makedonya'ya ziyaretler yapması sağlanabilir.

- Türkiye'deki Makedon iş adamları ortak şirketler kurarak Makedonya'nın ekonomisinin gelişmesi için katkı sağlayabilirler.

Türkiye'de eğitim almak ya da çalışmak için gelip daha sonra yerleşmeye karar veren Makedon vatandaşlarını geri döndürmek için alınması gereken tedbirler ise şu şekilde sıralanabilir;

- Makedonya'nın refah seviyesi arttırılmalıdır.

- İstihdam oranı arttırılmalıdır.

- İşe alınırken etnik ayrımcılık kesinlikle yapılmamalıdır.

- Nitelikli kişilerin çalışabileceği iş ortamları sağlanmalıdır.

- Sosyal ve kültürel olanaklar artırılmalıdır.

- İşe alınırken politik görüşe göre değil işin uzmanı olan kişilerin istihdam edilmesi gerekir.

- Makedonya vatandaşlarına çifte vatandaşlık verilmesi.

- Makedonya'ya yabancı sermaye yatırımları çekilmeli.

- Eğitim seviyesinin ve kalitesinin artırılması.

- Makedonya'nın yaşam standartlarını iyileştirmek.

- Makedonya'nın azınlıklara karşı yürüttüğü politikanın gözden geçirilmesi.

- Kendi ülkene hizmet etme düşüncesinin empoze edilmesi

- Araştırma geliştirme altyapısı oluşturulması gerekir.

- Verimli ve cazip iş ortamları oluşturulmalıdır.

- Makedonya'nın Gelir düzeyleri yükseltilmelidir.

- Makedonya'nın ekonomik, siyasi, kültürel, sosyal akademik düzeyinin yükseltilmesi.

- Bilim ve yüksek teknolojiye verilen önem artırılmalıdır. Bu alanda çalışmalar yapılması gerekmektedir.

- Eğitim kalitesi kesinlikle arttırılmalıdır.

Beyin göçün ortaya çıkmasından bu yana Literatürde beyin göçünün en önemli sebeplerin ekonomik sebepler olduğu söylenmektedir. Nitekim Makedonya'dan Türkiye'ye beyin göçü kapsamında yapılan bu alan araştırmasında da, Türkiye'ye olan beyin göçün en etkili sebeplerin ekonomik sebepler olduğu gözlenmektedir. Elde ettiğimiz sonuçlardan Makedonya'dan Türkiyeye olan beyin göçün öğrencilikle başlayan bir beyin göçü olduğu ortaya çıkmaktadır. Makedonya vatandaşları Türkiye'deki eğitimin Makedonya'daki eğitimde çok daha kaliteli olduğundan, diğer yurtdışı ülkelerine kıyasen Türkiye'nin Makedonya vatandaşlarına sağladıkları eğitim maliyetinin daha düşük olmasından, Bazı vatandaşların, Türkiye Cumhuriyetinin her yıl Türkiye Bursları çerçevesinde sağladığı eğitim imkânlarından yaralanarak, Türkiye'de eğitim almayı tercih etmişlerdir. Eğitimlerini tamamladıktan sonra Türkiye'de kalma kararı almalarının en etkili sebepleri olarak, yapılan alan araştırmasında; Makedonya vatandaşlarının, Alanlarında kendilerini daha iyi yetiştirmek ve geliştirmek için, alanlarında daha iyi işe sahip olup yüksek gelir kazanmak, Makedonya'daki yüksek orandaki işsizlikten, gelecek endişesi yaşayacakları korkusu, sebepleri olduğu sonucuna varılmıştır. Bir diğer önemli varılan sonuç ise Makedonya'da işe alınırken etnik ayrımcılığın yapılıyor olması sebebi, Makedonya'dan Türkiye'ye beyin göçünü tetikleyen sebebi olduğu sonucuna varılmıştır. Bir başka sebebi olarak ta Makedonya'nın Türkiye ile tarihsel bağların güçlü olması ve günümüzde Makedonya Türkiye ilişkilerinin artarak devam etmesi, Türkçeye duyulan özlemden dolayı sebepler olduğu da açıkça görülmektedir

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Beyin göçü, genel anlamıyla, yüksek nitelikli insan gücünün kendi ülkesinden ayrılıp, başka ülkeye gidip orada çalışması ya da başta eğitim öğretim görme niyetiyle giden, ancak eğitimlerini tamamladıktan sonra gittikleri ülkede çalışmaya ve kalmaya karar veren insan gücünün hareketi olarak nitelendirilmektedir. Beyin göçünün önemi, 1960 yıllarında İngiltere'den çok sayıda yüksek nitelikli kişilerin ABD'ye gitmesi ile başlamaktadır. ABD sadece yüksek nitelikli insan gücü değil dünyanın diğer ülkelerinden eğitim öğretim amaçlı gelen öğrencilerde yerleşmiştir.

Beyin Göçünü veren ülkenin kaybı alan ülkenin ise kazançları bulunmaktadır. Beyin göçü veren ülkenin uğradığı zarar, beyin göçü alan ülkenin sağladığı kazançla kıyaslandığında birincisinin boyutunun daha büyük olduğu görülmektedir.

Beyin göçü veren ülke ile alan ülkenin yönü süreç içinde bazen değişime uğramıştır. Bugün beyin göçü, gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru, iki gelişmiş ülke arasında veya iki gelişmekte olan ülke arasında yapılmaktadır. Yine gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere nispeten az da olsa beyin göçü yaşanmaktadır. Bunlar arasında en çok yapılan beyin göçü gelişmekte olan ülkeden gelişmiş ülke yönüne doğru olandır.

Beyin göçü sadece salt yüksek nitelikli işgücünün ülke değiştirmesi olarak değil, gençlerin eğitim öğretim almak için gittikleri ülkeye kalıcı olarak yerleşmeleri şeklinde de gerçekleşmektedir. Öğrencilikle başlayan beyin göçü bu konunun en dikkati çeken tarafıdır.

Makedonya Cumhuriyeti az gelişmiş ve gelişmekte olan bir ülke olduğundan Türkiye Makedonya Cumhuriyeti için gelişmiş bir ülke olarak görülmektedir. Bu sebeple Makedonya'dan Türkiye'ye doğru sürekli bir beyin göçü akışı görülmektedir. Ancak bu konuda Yapılan tüm araştırmalara rağmen öğrencilerin ne kadarının Türkiye'de kaldığı ne kadarının Makedonya'ya döndüğüne dair ne Makedonya'da ne de Türkiye'de kayıt tutulmamaktadır.

Beyin göçünün genel olarak temel nedenleri daha çok iktisadi nedenlere bağlanmaktadır. Bunun yanında Küreselleşmenin de beyin göçünü tetikleyen önemli bir unsur olduğu tarihten bu yana açıkça görülmektedir.

Makedonya, 500 yıldan fazla Osmanlı hâkimiyeti altında kalmış, Ardından Osmanlının Balkanlardaki çöküşünden sonra 1918 yılında kurulan Sırp-Hırvat-Sloven krallığı içinde yer almış,1929 yılında SHS krallığı Yugoslavya Krallığı olarak değiştirilmiştir. Makedonya 1945 yılına kadar bu krallıklar içinde bulunmuş, 1945 yılında ise Yosip Broz Tito önderliğinde kurulan Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti içinde yer almıştır.

1991 Yılında bağımsızlığını kazanan Makedonya Cumhuriyeti 2.022.547 nüfusa sahip, girişimci gücü zayıf, orta milli gelir seviyesinde yer alan bir ülkedir.

Yukarıda belirtildiği gibi Makedonya'dan Türkiye'ye beyin göçünün tam olarak ne zaman başladığına yönelik kayıt bulunamamaktadır. Fakat tahminlere göre ve yapılan anket çalışmasına göre Beyin göçünün Yugoslavya döneminden başlayarak, günümüze kadar devam ettiği görülmektedir.

Makedonya'dan Türkiye'ye beyin göçü genel olarak ekonomik sebeplere dayandırılmaktadır. Fakat ekonomik sebeplerle beraber diğer sebepleri görebilmek, beyin göçü alan ve veren ülke açısından itici-çekici sebepleri analiz etmek ve göç edenlerin Makedonya'ya dönme düşüncelerinin olup olmadığını görmek açısından bu alan araştırması önem arzetmektedir. Anket ile elde edilen bulgular şu şekildedir:

Araştırmaya katılanlar ile ilgili elde edilen eğitim bilgilerine göre; ankete katılanların %48,75'i Gostivar' da, %28,75'i Üsküp'te, %15'i Tetova'da (Kalkandelen) eğitim almaktadır. Orta öğretim diline bakıldığında, %66,25'i Türkçe eğitim gördüğünü belirtmiştir. Eğitim öğretim şehrinin yoğunluk olarak Gostivar'da bulunması ve eğitim öğretim dilinin çoğunun Türkçe olması durumu, daha sonraki eğitimleri için Türkiye'yi tercih edenlerin genelinin Makedonyalı Türkler olduğunu göstermektedir. Makedonya'da yaşayan Türkler her ne kadar ilkokul, lise eğitimlerine olan yetersizlikler, kadro eksiklikleri, kitap sıkıntılarına rağmen, Makedonya topraklarında varlıklarını sürdürebilmeleri, Makedonya'da Türk kimliklerini korumaları için bu tür sıkıntılara katlanarak eğitimlerini Türkçe almaktadırlar.

Ankete katılanların çoğunun (%22,5) lisans derecelerini İstanbul Üniversitesi'nden aldığı görülmektedir. Bu durumun nedeni diğer üniversitelere göre İstanbul Üniversitesinin yabancılara ayırdığı kontenjanın daha yüksek olmasıdır. Lisans alanlarına da bakıldığında % 61'25'inin Sosyal bilimlerde eğitim aldığı

görülmektedir. Bunun önemli bir sebebi Türkiye'deki üniversitelerin yabancı uyruklulara ayırdığı kontenjanların daha çok sosyal bilimler alanında olmasıdır. Yüksek lisans yapanların da yüksek lisans yapılan üniversite ve alan olarak yine yoğunluğun İstanbul Üniversitesinde ve sosyal bilimlerde olması aynı sebebe dayandırılmaktadır.

Eğitimlerini Türkiye'de alma nedenleri sorusuna katılımcıların % 58,06'sına göre "Makedonya'ya göre Türkiye'nin eğitim öğretim kalitesin daha iyi olması" birinci neden iken, %30'una göre "Uzmanlaşmak istediğim eğitim programında Türkiye'de bulunuyor olması" ikinci nedendir. Bu cevaplara sebep olan durumun Makedonya'daki eğitimin kalitesinin düşük olması, Türkçe eğitimin kadro eksikliği, eğitime gereken yatırımın yapılamaması olduğu görülmektedir.

Makedonya vatandaşlarının Türkiye'de aldıkları eğitim beklentilerinin derecesi ile ilgili alınan cevaplarda ise %78,75'inin beklentilerine karşılık bulduğu görülmektedir. Katılımcılara Türkiye'de alınan eğitimden pişman olup olmadıkları sorusuna %98.75'i (79 kişi) pişman olmadıklarını belirtmiştir. Bu sonuçların eğitim beklentileri ile karşılaştırıldığında anlamlı olduğu görülmektedir.

Türkiye'de çalışma kararı almalarının temel nedenleri sorusuna verilen cevaplarda ise, "alanımda daha iyi iş tecrübesi ve ücret kazanma" nedeninde yığılma olduğu gözlenmektedir. Yine bu soruya verilen diğer cevaplarında birçoğunun ekonomik sebepli cevaplar olduğu görülmektedir. Bu sonuç Makedonya' lı gençlerin Türkiye'de çalışma kararı almalarının temel nedenlerinin ekonomik nedenler olduğu göstermekte ve hipotezimizi desteklemektedir.

Türkiye'de çalışma kararı almalarında aile desteği olup olmadığı katılımcılara sorulmuş ve % 63,75'i evet, % 21,25'i "etkileri olmadı" ve %15'i "hayır" cevabını vermiştir. Buradan da görüldüğü gibi Türkiye'de çalışma kararı almada ailenin de desteği büyük olmuştur. Makedonya'da ailelerin yaşadıkları ekonomik sıkıntılardan dolayı, çocuklarını bu sıkıntılardan uzak tutmak istemektedirler. Dolayısıyla ailelerin böyle bir refleks göstermesi beklenebilir bir durumdur.

Ankete konu olanların Türkiye ile ilgili çeken ve Makedonya'dan iten ekonomik ve mesleki, sosyal ve kültürel, kişisel ailevi ve eğitim, bilim ve teknoloji ile ilgili faktörlerin katılımcılar üzerinde farklı derecelerde etkili olduğu görülmektedir. Çok önemli, önemli ve biraz önemli şeklinde belirtilen cevaplar

"önemli" çatısı altında, önemli değil, hiç önemli değil şeklindeki cevaplar ise "önemli olmayan" çatısı altında toplanmıştır. Alanlarda yoğunluk gösterilen en etkili faktörlerin ortalamalarını alacak olursak, çekici faktörlerin önem derecelerine göre; ekonomik ve mesleki faktörler (% 92,9), sosyal ve kültürel faktörler (%88,3), kişisel ailevi faktörler (72,5) "önemli" dir. Yine en önemli olmayanından başlayarak kişisel, ailevi ve eğitim ile ilgili faktörler (%62.5),ekonomik ve mesleki faktörler (%59,3), sosyal ve kültürel faktörler ise (%35), şeklinde sıralanmaktadır. İtici faktörlere baktığımızda sırasıyla ekonomik ve mesleki faktörler (%93,3), kişisel ailevi faktörler (%89,5), bilim ve teknoloji ile ilgili faktörler (%88,75), sosyal ve kültürel faktörler ise (% 86) "önemli" faktörler iken, Makedonya'dan itici yönde önemli olmayan faktörlerin ise olmadığı görülmektedir. Ankette bulunan faktörlerde itici yönde önemli olmayan faktörlerin olmaması Makedonya'nın ekonomik, sosyal, kültürel, bilim ve teknoloji alanlarında çokça sorunları olduğunu düşündürmektedir.

Araştırmaya konu olanların, Türkiye'de çalışma kararı almalarında ekonomik, mesleki, sosyal, kişisel, ailevi vb. faktörler çekici ve itici olarak farklılık göstermekle beraber, önem sıralarının hepsinin birbirine yakın olduğu fakat ekonomik faktörlerin Türkiye'de çalışmayı çeken ve Makedonya'dan iten en önemli faktör olduğu görülmektedir ve bu bulgu hipotezimizi desteklemektedir.

Ankete katılanların, Türkiye'de çalışırken karşılaştıkları zorluklar sorusunda, "yoğun çalışma temposu ve boş zaman bulamamak" faktöründe yığılma görünürken "yabancılara karşı ayrımcılık yapılıyor olması" ikinci sırada, "Ülkemden ve ailemden uzak kalmak" ise üçüncü sırada yer almaktadır. Genel olarak katılımcılar "yoğun çalışma temposu ve boş zaman bulamamak" cevabını vermişlerdir. Bu sonuç, Türkiye'de çalışma hayatının Makedonya'daki çalışma hayatından daha yoğun olması, rekabet etme ortamının ise daha zor ve yıpratıcı olması gibi sebeplere dayandırılabilir.

Araştırmaya konu olanların, şu anda Makedonya'ya dönmeyi ve orda çalışma konusundaki düşüncelerine bakıldığında, %2,5'inin "kesinlikle düşünüyorum" , %13,75'inin "düşünüyorum" , % 63,75'inin "düşünmüyorum" , %11,25'inin "kesinlikle düşünmüyorum", %8,75'inin "kararsızım" cevabı verdiği görülmektedir. Düşünenler ile düşünmeyenler olarak genelleme yapıp baktığımızda, katılımcıların %16,25'inin dönmeyi düşünmediği, %75'inin ise dönmeyi düşündüğü

görülmektedir. Kararsız olanları düşünmeyenler ile beraber düşündüğümüzde ise %83,75'inin dönmeyi düşünmediği görülmektedir.

Katılımcıların emekli olduktan sonra Makedonya'ya dönme düşünceleri sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında; % 11,25'i "kesinlikle düşünüyorum" , % 13,75'i "düşünüyorum" cevabını verirken, % 43,75'i "düşünmüyorum" , % 7,5'i "kesinlikle düşünmüyorum" ve % 23,75'i ise "kararsızım" cevabını vermiştir. Emekli olduktan sonra Makedonya'ya dönmeyi düşünenler ve düşünmeyenler olarak genelleme yaptığımızda, % 25'inin dönmeyi düşündüğü, % 51,75'inin ise dönmeyi düşünmediği görülmektedir. Kararsız olanları dönmeyi düşünmeyenlere dahil ettiğimizde ise, % 75'inin dönmeyi düşünmediği görülmektedir. Şu anda Makedonya'ya dönme ve orda çalışma düşüncesi ile emekli olduktan sonra Makedonya'ya dönme düşüncesi karşılaştırıldığında, şu anda Makedonya'ya dönme düşüncesinde olanlar % 16,25 iken emekli olduktan sonra Makedonya'ya dönme düşüncesi olanlar ise %25 oranındadır. Şu anda Makedonya'ya dönmeyi düşünmeyenlerin oranı ise %75 iken emekli olduktan sonra dönmeyi düşünmeyenlerin oranı %52'dir.

Ankete konu olanların Türkiye'ye çalışmaya başlamadan önce Makedonya'ya dönme ve Şu anda Makedonya'ya dönme düşünceleri karşılaştırıldığında; Türkiye'de çalışmaya başlamadan önce Makedonya'ya mutlaka geri dönmeyi düşünen 23 kişiden, 2 kişi şu anda Makedonya'ya dönüp orda çalışmayı "kesinlikle düşünüyorum", 6 kişi "düşünüyorum", 2 kişi "kararsızım", 11 kişi "düşünmüyorum" ve 2 kişi "kesinlikle düşünmüyorum" cevabını vermiştir.Türkiye'ye çalışmaya başlamadan önce Makedonya'ya dönmeyi düşünmeyen 22 kişiden 12'si, şu anda Makedonya'ya dönmeyi düşünmüyor, 5 kişi kesinlikle düşünmüyor, 3 kişi kararsız olduğunu bildirmektedir. Türkiye'de çalışmaya başlamadan önce Makedonya'ya dönme konusunda kararsız olan 35 kişinin, Türkiye'de çalışmaya başladıktan sonra 30 kişinin dönmeyi düşünmediği görülmektedir. Türkiye'de çalışmaya başlamadan önce Makedonya'ya dönmeyi düşünmeyen 22 kişiden, 12'si şu anda yine Makedonya'ya dönmeyi düşünmüyor, 5 kişi kesinlikle düşünmüyor, 3 kişi düşünüyor ve 2 kişinin kararsız olduğu görülmektedir. Genel olarak, Türkiye'de çalışmaya başlamadan önce kararsız olanların çoğu, çalışmaya başladıklarında, düşüncelerini Türkiye'de kalma yönünde değiştirmektedirler. Aynı zamanda

Türkiye'de çalışmaya başlamadan önce Makedonya'ya mutlaka geri dönmeyi düşünen 23 kişiden, sadece 8 kişi, şu anda dönmeyi planladıklarını bildirmektedir. Kararsız olanları da Türkiye'de çalışmaya başlamadan önce Makedonya'ya dönme düşüncelerinde geri dönmeyi düşünenlere dahil edildiğinde, 58 kişi geri dönmeyi düşünür iken, şu anda sadece 10 kişi dönmeyi düşünüyor, 48 kişi ise dönmeyi düşünmediğini bildirmiştir. Bu bulgular Türkiye'de bulunan Makedonya vatandaşlarının çalışma hayatlarından memnun, mutlu olduklarını ve gelecek hayatlarını da Türkiye'de geçirme eğilimde olduklarını açıkça göstermektedir.

Makedonya'dan Türkiye'ye olan beyin göçünün, genellikle öğrencilikle başlayan beyin göçü tipi olduğu görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti her ne kadar gelişmekte olan bir ülke olarak bilinse de, Makedonya Cumhuriyeti'yle kıyaslandığında, aradaki farkın oldukça yüksek boyutlarda olduğu açıkça görülmektedir. Bir Makedonya vatandaşına Türkiye'nin sağlayacağı ekonomik, mesleki, sosyal, kültürel, bilim, teknoloji imkânları ile Makedonya'nın sağlayacağı imkanlar arasındaki farkın kıyaslanamayacak kadar çok olduğu söylenebilir. Ayrıca, Türkiye'nin Balkan coğrafyasıyla olan tarihsel bağları da Türkiye'ye olan beyin göçü hareketinde hızlandırıcı bir etki yapmaktadır.

Makedonya'dan Türkiye'ye beyin göçünün başlıca sebeplerinin; ekonomik ve siyasi istikrarsızlık, düşük gelir düzeyi, işe alınırken etnik ayrımcılığın yapılması, iş hayatı ile siyasi hayatın birbirine karıştırılması, işsizliğin yüksek seviyede olması, gelir dağılımın adaletsiz olması, yüksek vasıflı elemanlara ve bilime yeterli değer verilmemesi, AR-GE imkânlarının olmaması, bilim ve teknolojik yetersizlikler olduğu görülmektedir.

Makedonya'dan Türkiye'ye olan beyin göçü hareketini tamamen durdurmak mümkün değildir. Ancak, Makedonya Cumhuriyeti, Makedonya'dan Türkiye'ye eğitim amaçlı gelip ardından kalmaya karar veren vatandaşlarını, Türkiye'ye çeken ve Makedonya'dan iten faktörleri çok iyi şekilde analiz edip, Türkiye'de yetişen vatandaşlarını Makedonya'ya geri getirmeye teşvik edecek çekici koşulları tespit ederek, nitelikli insan kaynağı planlaması yaparak, ücret politikalarını geliştirerek, etnik ayrımcılığa çözüm bularak, biraz da olsa beyin göçü hareketini azaltabilecektir.

KAYNAKÇA

Adıyaman, Şeyma : ”Türkiye Makedonya İlişkileri”, (Çevrimiçi), http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=2090:tuerkiye-makedonya-likileri&catid=95:analizler-balkanlar&Itemid=143, 25 Mart 2012.

Alp, İlker : “Makedonya Üzerindeki Mücadeleler ve Makedonya Cumhuriyeti”, Derleyen: Murat Hatipoğlu, **Dünden Bugüne Makedonya Sorunu**, Ankara, Asam Yayınları, 2002.

Arayıcı, Ali : Beyin Göçü: **Öğretmen Dünyası,** Yıl 8, Ekim 1987, S 94.

Armaoğlu, Fahir H : Siyasi Tarih, 1789- 1960, Ankara, y.y, 1975.

Aslanoğlu, Hayrullah : “Beyin Gücü Kaybı” İnsan ve Kainat Dergisi, Cilt:2, Sayı 18, Şubat 1987.

Babataş, Gönül : “Beyin Göçü Ve Türkiye’nin Sosyo – Ekonomisinin Beyin Göçüne Etkisi “ , Marmara Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, Haziran 2007, s 263- 267. (Çevrimiçi) http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=9&vtadi=TPRY%2CTTIP%2CTMUH%2CTSOS&ano=76076_4c69e33fa7b0100e446ffeb3250befa0, 12 Mart 2011.

Barbara, Rhode : "East-West Migration, Brain Drain" ,**Mapping The Available Knowledge And Recommendations For A European Research Programme Brussels,** October 1991.

Berber, Şakir : "Beşeri Sermaye Kaybı Olarak Beyin Göçü ve Türkiye", **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,** Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1998.

Bhagwati, Jagdish : " İnternational Migration and İnvestment" The Brain Drain İnternational Resource Flow Acconty Compsation Taxation and Related Propasals Black well, Oxford, 1985.

Cansız, Ahmet : "Son Yıllarda Beyin Göçünün Türk Yüksek Öğretimi Üzerindeki Etkileri", (Çevrimiçi) http://www.emo.org.tr/ekler/0353558f3ae8b91_ek.pdf, 5 Ekim 2011.

Cviic, Christopher : **Renaking The Balkans,** RIIA, Londra, 1991.

Çağ, Galip : "Dağılan Yugoslavya'nın Ardından Makedonya ve Türkiye", Çankırı Karatekin Üniversitesi ,**Uluslar Arası Avrasya Stratejisi Dergisi,** S.1, s. 207.

Çetintaş, Hakan : " Küreselleşme ve Beyin Göçü", **II. Bilgi Ekonomileri Kongresi,** Derbent Kocaeli, 17-18 Mayıs, 2003 (Çevrimiçi) http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=229 , 11 Ocak 2012.

Demirtaş, C. Birgül : "Makedonya Bıçak Sırtında; Balkanların Eski Model Ülkesi Yeni İstatistikrarsızlık Unsuru Mu? ", Derleyen; Murat Hatipoğlu, **Dünden Bugüne Makedonya Sorunu,** Ankara, Asam Yayınları, 2003.

Desilmek, Enes : Yugoslavya'nın Dağılış Süreci ve Bosna Hersek Savaşı, **Anakara Üniversitesi Siyasal ve Sosyal Bilimler Kongresi Bildirisi**, 25.05. 2013.

Ekinci, Berhan : "Yugoslavya'nın Dağılması ve Türkiye", y.y, t.y.

Erdoğan, Buşra : "Makedonyada Seçimler ve Türkler" , (Çevrimiçi), http://www.turksam.org/tr/a2454.html, 5 Ocak 2013.

Erkal, Mustafa : "Beyin Göçü", Cavit Orhan Tütengile Armağan**,** **Sosyoloji Konferansları**, İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını, S.469, İstanbul, 1980, s. 303-304.

Erkal, Mustafa : **İktisadi Kalkınmanın Kültür Temelleri**, Ankara, Der Yayınları, 1990.

---------- : **Sosyoloji**, İstanbul, Der Yayınları, 2006.

---------- : Sosyoloji,**Toplum Bilimi,** İstanbul, 1983.

Fikret Gezgin, Mehmet : "İsgücü Göçü ve Avusturya'daki Türk isçileri" , İÜ. İktisat Fakültesi Yayınları, S. 546, İstanbul, 1994, s.228-231.

Gençler, Ayhan : "Beyin Göçüyle Sömürgeciliğe Devam", **MÜSİAD, Çerçeve Dergisi**, 2004, S. 32, (Çevrimiçi), http:// iibf.trakya.edu.tr/calismaekonomisi/ayhangencler.htm, 20 Kasım 2011.

Geray, Cevat : "Türkiye'den ve Türkiye'ye Göçler", Türk İktisadi Geliştirme Araştırma Projesi, (Teksir), **SBF Maliye Enstitüsü**, Ankara 1962.

Guellec, Dominuque : Cervantes , Mario " Interantional Mobility Skilled Workers: From Statistical, Analysis to Policy Formulation" , **International Mobility Highly Skilled**, Paris; OECD Proceedings, 2002, s. 84, (Çevrimiçi), http://pesona.mmu.edu.my/~chtan/Seminar/9202011E.pdf, 12 Mart 2012.

Güner İsmail, " The Position Of The Turks İn The Republic Of Macedonia" , **New Balkan Politics,**Sayı 2, (Çevrimiçi) http:// www.newbalkanpolitics.org.mk, 20 Eylül 2012.

Gürak, Hasan : **Ekonomik Büyüme ve Küresel Ekonomi**, y.y., Ekin Yayınevi, 2006.

Gürkan, İhsan : "Jeopolitik ve Stratejik Yönleriyle Balkanlar ve Türkiye"**,**İstanbul, Orta Doğu ve Balkanlar İncelemeleri Vakfı Yayınları, 1999.

Gürkaynak, Hikmet : "Beyin Göçü ve Sömürgecilik", **Yeni Gazete,** 18 Ekim 1970, s. 2; Doğan Atılgan; "Beyin Göçü", **Türkiye Kütüphaneciler Derneği,** C. 35, S. 3, 1986.

Hacısalihoğlu, Mehmet : "Makedonya" , Ankara, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, C.27, 2003, s. 438.

Hatipoğlu, Murat : **Dünden Bugüne Makedonya Sorunu** , Ankara, Asam Yayınları, 2002.

---------- : "Kuruluşundan Günümüze Makedonya Cumhuriyetinin Dış Politikası ve Balkan Ülkeleriyle İlişkileri (1991-2000)" , Balkan Diplomasisi, Derleyen; Ömer E. Lütem, B. Demirtaş Coşkun, Ankara, Asam Yayınları, 2001, s.169.

Hoca, Fadıl : "Makedonya Devlet Organlarında Kamu Kuruluşlarında Eğitim Sisteminde Türklerin Katılım Oranı ile İlgili Mukayeseli Çalışma**" Adeksam-"Abdül Hakim Hikmet Doğan" Eğitim, Kültür ve Sanat Merkezi,** Gostivar, 2001.

Karadeniz, Harun : **Eğitim Üretim İçindir**, İstanbul, Gözlem Yayınları, Ekim 1979.

Kaya, Muammer : "Beyin Göçü Erozyonu", (Çevrimiçi) www.genbilim.com , 20 Şubat 2012.

Kondis, Basil : "The Macedonian Questions As a Balkan Problem 1940's" Macedonian Past and Present, **Institude For Balkan Studies**, Tehsalloini, 1992, s.185.

Kurtulmuş, Numan : "Gelişmekte Olan Ülkeler Açısından Stratejik İnsan Sermayesi Kaybı; Beyin Göçü" , **Sosyal Siyaset**

Konferansları, 37-38. Kitap, İ.Ü. Yayınları No.3662, İstanbul, 1992, s.211-212.

Kurtuluş, Berrak : **Amerika Birleşik Devletleri'ne Türk Beyin Göçü,** İstanbul**,** Alfa Yayınları, 1999.

---------- : "Beyin Göçü; Geçmişte, Günümüzde ve Gelecekte", **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, C. 46, 1988.

Kuşçu, Zeki : **Yurt Dışına Beyin Göçü,** Ankara, y.y., 1979.

Lewis, Bernard : **Tarihte Araplar**, Çev. Hakkı Dursun Yıldız, İstanbul, İÜ Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1979.

Mcharty, Justin : **Death and Exıle**: **The Ethnic Cleansing Of Ottoman Muslims**, 1821-1922, The Darwin PressİInc., Princeton, 1995.

Merey, Jean Bapsite : "Scientific Diasporas; A New Approach to the Brain Drain", **Paper Prepared for the UNESCO-ICSU world Conference on Science,** Budapest, June 1999.

Nuredin, Abdülmecit : **Osmanlı Sonrası Makedonya,** Üsküp, Makedonya Türk Sivil Toplum Teşkilatları Birliği, Temmuz, 2008, s. 71.

Oğuzkan, Turhan : **Yurt Dışında Çalışan Doktoralı Türkler: Türkiye'den Başka Ülkelere Yüksek Seviyede Eleman Göçü Üzerinde Bir Araştırma,** Ankara; ODTÜ, Fen ve Edebiyat Fakültesi Yayın No. 23, Başnur Matbaası, 1971

OECD : **Trends in International Migration,** Continuous Reporting System on Migration Annual Report 1996, Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 1997.

Oral, Murat : Makedonya Ülke Profili, Şubat 2005, (Çevrimiçi), www.otso.org.tr, 12 Kasım 2012.

Oktay.O , Emel: **Çözülmeyen Düğüm Makedonya Sorunu ve Makedonya Türkleri,** Derleyen; Erhan Türbedar, Ankara, Asam Yayınları, 2003.

Ostrogorski, George : **Bizans Devlet Tarihi,** 4.Baskı, Çeviren; Fikret Işıltan, Ankara, 2002 s.25.

Popovski, Toşo : **Makedonskoto Nacionalno Malcinstvo vo Bulgaria Gırciya i Albania,** Üsküp 1981.

Poulthon, Hugh : **Balkanlar Çatışan Azınlıklar Çatışan Devletler**,Çeviren;Yavuz Alagon, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1993.

Sağbaş, Seyla Meltem : ”Beyin Göçünün Ekonomik ve Sosyal Etkileri” ,**Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,** İstanbul, Kasım 2009.

Sağırlı, Muhittin: “Eğitim ve İnsan Kaynağı Yönünden Türk Beyin Göçü: Geri Dönen Türk Akademisyenler Üzerine Alan Araştırması”, **İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü,** Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2006.

Solak, Ferruk : **“**Türkiye’ye Göçler” , **Gök Aylık Dergi,** S.9, Ankara, Ağustos,1995 s. 7.

Soysal, İsmail : **Balkanlar,** İstanbul, Eren Yayıncılık, 2003.

Stavrianos, Leften Stavros : **The Balkans Since 1453,** New York University Press, New York, Fourth Edition, 2005, s. 18-19.

Stojanovski, Aleksandar : ” Gardovitena Makedonija od Krajotna XIV do XVII vek” Skopje 1981 s. 14-17.

Tokay, Gül : **Makedonya Sorunu, Jön İhtlalinin Kökenleri (1903 – 1908)**, İstanbul, Alfa Yayınları , 1995.

Turan, Ömer : “Makedonya’da Türkler**”** Derleyen; Murat Hatipoğlu, Dünde Bugüne Makedonya Sorunu, Ankara, Asam Yayınları, 2002.

Türbedar, Erhan : **Balkan Türkleri, Balkanlarda Türk Varlığı,** Ankara, Asam Yayınları, 2003.

Uyaroğlu, H.Nevzat : “Türkiye’den Beyin Göçü” , **İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,** Yayınlanmamış Doktora Tezi**,** İstanbul, 2013, s. 68-69.

Zeyniloviç, Seniha : “Makedonya Demokratik Süreçlerinde Türkler**”,** Üsküp, Birlik- Mediya Yayınları, 2005.

Zhang, X: “Residental Preferences: A Brain Drain Study o Chinese Students in the Unites States”, Unplished Ph. D. Thesis, Hardward University, Department of Sociology, Cambridge, 1992.

Yararlanılan Diğer Kyanaklar

www.een.kso.org.tr/up/dene/Makedonya_ulke_raporu_2011.pdf, 5 Mayıs 2013

www.otso.org.tr/admin/dosya/makedonya_ulkeraporu.pdf , 11 Aralık 2012.

www.yenibalkan.com. 19 Aralık 2012.

http://www.mfa.gov.tr/makedonya-cumhuriyeti-ekonomisi.tr.mfa, 27 Kasım 2012.

http://www.deik.org.tr/2837/Makedonya_%C3%9Clke_B%C3%BClteni_A%C4%9Fustos_2011.html www.deik.org.tr , Makedonya Ülke Bülteni, Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2012.

www.deik.gov.tr. Makedonya Ülke Bülteni 2011.

http://balkansiad.org/makedonya-39-nin-genel-ekonomik-verileri/c71/default.aspx , 2 Mart 2012.

www.tumbalkanlilar.org . Makedonya ve Türk Toplumunun Bugünkü Durumu, 3 Nisan 2012.

İKV Değerlendirme Notu: AB Konseyi Zirvesi Yapıldı", (Çevrimiçi) http://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/14-ab_konsey_zirvesi_yapildi-can_mindek-nisan_2010.pdf, 10 Nisan 2012.

http://www.tuicakademi.org/index.php/kategoriler/balkanlar/3987-kurulusundan-beri-turkiye-makedonya-iliskileri , 10 Nisan 2013.

http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=2090:tuerkiyemakedonyalikileri , 5 Aralık 2012.

http://www.balkangunlugu.com/2010/01/21yy-balarnda-tuerkiye-makedonya-ilikileri-uezerine.html, 17 Şubat 2012.

http://www.sde.org.tr/tr/haberler/1992/2012-ilerleme-raporu-isiginda-makedonya-ekonomisi-ab-ve-turkiye-ile-karsilastirma.aspx , 25 Aralık 2012.

http://ekutup.dpt.gov.tr/yerlesim/doganayf/gocmen.pdf, Erişim Tarihi: 17.02.2012

www.stat.gov.mk, 14 Mayıs 2012.

http://www.imf.org/external/np/sec/pn/2013/pn1370.htm, 5 Haziran 2013.

https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mk.html,19 Temmuz 2012 .

http://www.musavirlikler.gov.tr/upload/MAK/MAKEDONYA%20GENEL%20SUNUM%20-%2008.04.2010.ppt , 20 Nisan 2012.

http://birlesmismarkalar.org.tr/images/UF/file/hedef-ulke-raporlari/Makedonya.pdf, 13 Ocak 2013.

http://mk.zaman.com.tr/mk-tr/newsDetail_getNewsById.action?newsId=6751 , 5 Temmuz 3013.

http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=248352 , 20 Nisan 2013.

http://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/14-ab_konsey_zirvesi_yapildi-can_mindek-nisan_2010.pdf, 10 Nisan 2012.

http://ua.mfa.gov.tr/

www.ekonomi.gov.tr/upload/F30C1618-D8D3-8566.../Makedonya.ppt, 22 Şubat 2013.

EKLER

ANKET SORULARI

MAKEDONYA'DAN TÜRKİYE'YE BEYİN GÖÇÜ, EĞİTİM-ÖĞETİM AMACI İÇİN YADA ÇALIŞMAK İÇİN TÜRKİYE'YE GELİP TÜRKİYE'DE KALMA KARARLARINA İLİŞKİN ALAN ARAŞTIRMASI

Bu anket "Makedonya'dan Türkiye'ye Beyin Göçü" konulu yüksek lisans tez çalışmasının uygulama kısmına veri toplamak amacıyla hazırlanmış olup veriler gizli tutularak bilimsel amaçlı kullanılacaktır.

Soruların bir kısmını yazarak,bir kısmını 1,2,3,4...şeklinde önem sırasına koyarak ve bir kısmını da (x) veya (√) şeklinde işaret koyarak cevaplandırmanız istenmektedir.

Araştırmanın amacına ulaşması ancak, anket sorularına ait ve maddelerinin tümünün tarafınızdan dikkatli bir şekilde okunması içtenlikle,doğru, eksiksiz cevaplandırılmasıyla mümkün olacaktır.

İlgi ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

İncilay ŞABANİ
İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi

Doç. Dr. Umut OMAY
Tez Danışmanı

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz: Erkek ( ) Kadın ( )
2. Doğum Yeriniz: _____
3. Yaşınız: _____

4. Size uygun olan seçenekleri işaretleyiniz.
a) Doğuştaki Uyruğunuz:
Makedonya( ) Çifte Vatandaşlık (Türk ve Mekedon) ( )
Diğer (Belirtiniz): _____

b) Şimdiki uyruğunuz:
Makedonya ( ) Türkiye( ) Çifte Vatandaşlık (Türk ve diğer) ( )
Diğer (Belirtiniz): _____

5. Medeni durumunuz Bekar ( ) Evli ( ) Dul( )

6. Eşiniz ile ilgili olarak uygun olanları işaretleyiniz, Belirtiniz.

a) Eşinizn uyruğu:
Makedonya ( ) Türkiye ( ) Çifte Vatandaş (Türk ve Makedon) ( )

Diğer (Belirtiniz): _____

b) Eşinizin eğitim durumu:
İlk öğretim ( ) Orta öğretim ( ) Lisans ( ) Y.Lisans ( ) Doktora ( )

7. Çocuğunuz varsa uygun olanı işaretleyiniz . Evet ( ) Hayır ( )

a) Çocuk sayısı _____

b) Çocuğunuzun eğitim durumu:
1. Çocuk: İlkokul( ) Orta okul( ) Lise( ) Üniversite( ) Yüksek Lisans ( )
2. Çocuk : İlkokul( ) Orta okul( ) Lise( ) Üniversite( ) Yüksek Lisans ( )
3. Çocuk : İlkokul( ) Orta okul( ) Lise( ) Üniversite( ) Yüksek Lisans ( )
4. Çocuk : İlkokul( ) Orta okul( ) Lise( ) Üniversite( ) Yüksek Lisans ( )

EĞİTİM BİLGİLERİ

8. Orta (lise) öğretiminizi nerede tamamladınız?

a) Okul Adı: _____

b) Okulun Bulunduğu Şehir: _____

c) Okulun Bulunduğu Ülke:_____

d) Eğitim- Öğretim Dili: Türkçe ( )

İngilizce( )

Arnavutça( )

Makedonca( )

Diğer (Belirtiniz): _____

9. Lisans eğitiminizi nerede tamamladınız?

a) Üniversitenin Adı: _____

b) Fakülte: _____

c) Bölüm: _____

d) Eğitim-Öğretim Dili: _____

10.Yüksek Lisans eğitiminizi nerede tamamladınız?

a) Üniversitenin Adı: _____

b) Fakülte: _____

c) Bilim Dalı: _____

d) Ana Bilim Dalı: _____

e) Eğitim-Öğretim Dili: Türkçe( )

İngilizce( )

Arnavutça( )

Makedonca( )

Diğer (Belirtiniz): _____

11. Doktora eğitiminizi nerede tamamladınız?

a) Üniversitenin Adı: _____

b) Fakülte: _____

c) Ana Bilim Dalı: _____

d) Eğitim-Öğretim Dili: Türkçe( )

İngilizce( )

Arnavutça( )

Makedonca( )

Diğer (Belirtiniz): _____

12. Bildiğiniz yabancı diller nelerdir?

İngilizce ( ) Almanca ( ) Fransızca ( ) Rusça ( )

Diğer(Belirtiniz): _____

13. Eğitim-Öğretiminizi Türkiye'de yapma nedenleriniz nelerdir? (Sizin için geçerli olan seçenekleri önem derecesine göre 1,2,3..... şeklinde sıralayınız.Seçeneklerin tümünü değil,sadece sizin için geçerli olanların kendi içinde, önem derecesine göre sıralayınız.)

( )Makedonya'da etnik vb ayrımcılığın yapılıyor olması

( )Türkiye'de görülecek öğreminin sağlayacağı imkan ve prestij

( )Türkiye'nin sosyal imkânları ve yaşam tarzı

( )Uzmanlaşmak istediğim eğitim programında Türkiye'de bulunuyor olması

( )Öğrenim sırasında alanımla ilgili çalışma imkânımın olması

( )Öğrenimim sırasında alanım dışında da geniş çalışma imkânına sahip olma

( )Eğitim-Öğretime verilen değer

( )Çok sayıda eğitim-öğretim programının bulunması ve tercih imkânı

( )Makedonya'ya göre Türkiye'nin eğitim-öğretim kalitesinin daha yüksek olması

( )Akrabalarımın çoğu Türkiye'de yaşıyor olması

( )Aile,öğretmen,arkadaş v.b teşvik ve yönlendirmesi

( )Türkiye'de eğitim-öğretim görüp dönenlerin etkisi

( )Yaşam,düşünce,inanç,ifade,siyasal vb, ayrımcılığın yapılıyor olması

Diğer (Belirtiniz): _____

14. Türkiye'de öğreniminiz sırasında masraflarınızı ne şekilde karşıladınız? (Lütfen geçerli seçenekleri işaretleyiniz.)

( )Aile desteğiyle

( )Tcs bursuyla

( )Hükümet bursuyla

( )Türkiye'de sosyal dayanışma dernekleri burslarıyla

Diğer(Belirtiniz): _____

15. Öğrenim gördüğünüz üniversite veya araştırma merkezini seçmenizde aşağıdakilerden hangileri etkili olmuştur? (Sizin için geçerli olan seçenekleri önem derecesine göre 1,2,3..... şeklinde sıralayınız.Seçeneklerin tümünü değil,sadece sizin için geçerli olanların kendi içinde, önem derecesine göre sıralayınız.)

( )İstediğim en uygun programın orada bulunması

( )En iyi burs veya maddi desteğin sağlanması

( )Üniversite ya da Araştırma merkezinde arkadaşlarımın yada tanışıklarımın bulunması

Diğer(Belirtiniz): _____

16. Öğrenim gördüğünüz üniversitede veya araştırma merkezinde memnuniyetinizi yakaladınız mı?

Evet yakladım ( ) Hayır yaklayamadım ( ) Kısmen yakaladım ( )

17. Türkiye'de aldığınız eğitim beklentilerinizi ne derece karşıladı?

İstediğim derecede( ) Tam istediğim derecede değil( ) Hiçbir şekilde karşılamadı( )

18. Türkiye'de eğitim aldığınıza pişman mısınız?

Evet pişmanım ( ) Hayır pişman değilim ( )

19.Öğrenim sırasında na tür zorluklarla karşılaştınız? (Sizin için geçerli olan seçenekleri önem derecesine göre 1,2,3..... şeklinde sıralayınız.Seçeneklerin tümünü değil,sadece sizin için geçerli olanların kendi içinde, önem derecesine göre sıralayınız.)

( ) Maddi sıkıntı çektim

( ) Aile hasreti çektim

( ) Yanlızlık

( ) Derslerimin zor olması

Diğer: _____

20. Genel anlamda Türkiye'de eğitim aldığınıza memnun musunuz?

Evet memnunum ( ) Hayır memnun değilim ( ) Kısmen memnunum ( )

TÜRKİYE'DE ÇALIŞMA, KALMA VE GERİ DÖNME KARARLARINA İLİŞKİN BİLGİLER

21. Türkiye'de çalışma kararınızın temel nedenleri nelerdir? (sizin için geçerli olan tüm seçenekleri önem derecesine göre 1,2,3.... şeklinde sıralayınız. (Seçeneklerin tümünü değil,sadece sizin için geçerli olanları kendi içinde,önem derecesine göre sıralayınız.)

( ) Alanımda daha iyi iş tecrübesi ve ücret kazanmak

( ) Türkiye'nin sosyal imkânları ve yaşam tarzı

( ) Makedonya'da iş bulamamak

( ) Çok sayıda ve daha iyi istihdam alanları,çalışma imkânlarının bulunması

( ) Makedonya'da uzmanlaşmak istediğim alanda programın bulunmaması

( ) Yakın çevremin teşvik ve yönlendirmesi

( ) Ailemde daha iyi bir ortam, gelecek hazırlamak

( ) Makedonya'daki ekonomik, siyasi kriz ve ortamlarından uzaklaşmak

( ) Türkiye'de çalışmakta olanların tesiri

Diğer(belirtiniz):_____

22. Aileniz Türkiye'de çalışma kararınızı destekledi mi?

Evet ( ) Hayır ( ) Etkileri olmadı ( )

23. Türkiye'de çalışmaya başlamadan önce Makedonya'ya geri dönme konusundaki düşünceniz:

Mutlaka geri dönmeyi düşünüyordum ( ) Dönme konusunda kararsızdım ( )
Dönmeyi düşünmüyordum ( )

24. Türkiye'de çalışmaya karar vermenizde Türkiye ile ilgili sizi **çeken faktörler** nelerdir? (Lütfen önem derecesine göre belirtiniz).

A- Ekonomik-Mesleki faktörler	**Çok Önemli**	**Önemli**	**Biraz Önemli**	**Önemli değil**	**Hiç Önemli değil**
1.Yüksek gelir düzeyi	( )	( )	( )	( )	( )
2.Daha iyi istihdam fırsatları	( )	( )	( )	( )	( )
3.Alanımda kendimi daha iyi geliştirme ve yetiştirme	( )	( )	( )	( )	( )
4.Daha yüksek yaşam standardı	( )	( )	( )	( )	( )
5.Daha düşük vergi	( )	( )	( )	( )	( )
6.Sosyal güvenlik imkânlarının daha iyi olması	( )	( )	( )	( )	( )

B- Sosyal- Kültürel faktörler	**Çok Önemli**	**Önemli**	**Biraz Önemli**	**Önemli değil**	**Hiç Önemli değil**
1.Daha iyi bir sosyal-kültürel yaşam	( )	( )	( )	( )	( )
2.Çalışma hayatında huzur veren ortam ve ilişkiler	( )	( )	( )	( )	( )
3.Herşeyin daha sistemli ve daha	( )	( )	( )	( )	( )

düzenli olması,işlemesi

4. Özgürlüğümün engellenmemesi ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

C- Kişisel ,Eğitim ve Ailevi Faktörler	**Çok Önemli**	**Önemli**	**Biraz Önemli**	**Önemli değil**	**Hiç Önemli değil**
1.Çocuklarımın Türkiye'de daha iyi bir gelecek sağlama düşüncesi	( )	( )	( )	( )	( )
2.Bir projede görev alma isteği veya çalışma zorunluğunun bulunması	( )	( )	( )	( )	( )
3.Eşimin işinin Türkiye'de olması	( )	( )	( )	( )	( )

25. Türkiye'de çalışma kararı almanızda Makedonya'dan sizi **iten faktörler** nelerdir? (Lütfen önem derecesine göre belirtiniz).

A- Ekonomik-Mesleki faktörler	**Çok Önemli**	**Önemli**	**Biraz Önemli**	**Önemli değil**	**Hiç Önemli değil**
1.Düşük gelir düzeyi	( )	( )	( )	( )	( )
2.İşe alınırken etnik ayrımcılığın Yapılması	( )	( )	( )	( )	( )
3.İstihdam yetersizliği ve işsizlik	( )	( )	( )	( )	( )
4.Alanımda kendimi yetiştirme ve geliştirme imkânının olmaması ve ya sınırlı olması	( )	( )	( )	( )	( )
5.Ekonomik istikrarsızlık ve gelecek endişesi	( )	( )	( )	( )	( )
6.Düşük yaşam standardı	( )	( )	( )	( )	( )

B- Sosyal- Kültürel Faktörler	**Çok Önemli**	**Önemli**	**Biraz Önemli**	**Önemli değil**	**Hiç Önemli değil**
1.Sosyal ve Kültürel yaşam yetersizliği	( )	( )	( )	( )	( )
2.Çalışma hayatı ve iş ortamındaki olumsuzluklar	( )	( )	( )	( )	( )
3.Esnek olmayan olumsuz çalışma şartlar	( )	( )	( )	( )	( )
4.Birçok şeyin düzensiz ve sistemsiz olması	( )	( )	( )	( )	( )
5.Sosyal hakların yetersizliği	( )	( )	( )	( )	( )

C- Kişisel, Eğitim ve Ailevi faktörler	**Çok Önemli**	**Önemli**	**Biraz Önemli**	**Önemli değil**	**Hiç Önemli Değil**
1.Kariyer noktama ulaşmak için yeterli imkâlara sahip olamama	( )	( )	( )	( )	( )
2.Çocuklarıma Makedonya'da istediğim imkânları sunamama	( )	( )	( )	( )	( )
3.Eğitim şartlarının kısıtlı olması	( )	( )	( )	( )	( )

D- Bilim ve Teknoloji ile ilgili faktörler	**Çok Önemli**	**Önemli**	**Biraz Önemli**	**Önemli değil**	**Hiç Önemli değil**
1.Bilim ve yüksek teknolojiye önemin verilmeyişi	( )	( )	( )	( )	( )
2.Çalışma- araştırma faaliyetleri için gerekli yüksek teknolojik imkânlarının yetersiz oluşu	( )	( )	( )	( )	( )
3.Buluş ve teknolojik yeniliklerin yüksek gelir sağlamaması	( )	( )	( )	( )	( )

26. Türkiye'de çalışma hayatınızda hangi zorluklarla karşılaştınız?(Sizin için geçerli olan seçenekleri önem derecesine göre 1,2,3... şeklinde sırlayınız. Lütfen seçeneklerin tümünü değil,sadece sizin için geçerli olanları kendi içinde,önem derecesine göre sıralayınız.)

( ) Yalnızlık,uyum sağlamamak

( ) İşsizlik ve kendi alanımda iş bulamamak

( ) Dilimin yetersiz kalması

( ) Ülkemden ve ailemden uzak kalmak

( ) Yoğun çalışma temposu ve boş zaman bulamamak

( ) Yüksek suç oranı ve kendimi güvende hissetmemek

( ) Yabancılar karşı ayrımcılık yapılması

Diğer(belirtiniz): _____

27. Türkiye'de çalıştığınızda ülkeye alışmanıza yardımcı olan faktörler nelerdir? (Sizin için geçerli olan seçenekleri önem derecesine göre 1,2,3... şeklinde sırlayınız. Lütfen,seçeneklerin tümünü değil,sadece sizin için geçerli olanları kendi içinde,önem derecesine göre sıralayınız.)

( ) Ailemin,yakınlarımın yanımda bulunması

( ) Bulunduğum kurumda arkadaş, tanıdık meslektaşlarımın bulunması

( ) Daha önce yurt dışında bulunmuş olmak

( ) Türk dernekleri

Diğer(Belirtiniz): _____

28. Şu anda Makedonya'ya dönmeyi ve orda çalışmayı düşünüyor musunuz?

( ) Kesinlikle düşünüyorum ( ) Düşünüyorum ( ) Karasızım

( ) Düşünmüyorum ( )Kesinlikle düşünmüyorum

29. Emekli olduktan sonra Makedonya'ya dönmeyi düşünüyor musunuz?

( ) Kesinlikle düşünüyorum ( ) Düşünüyorum ( ) Karasızım

( ) Düşünmüyorum ( )Kesinlikle düşünmüyorum

DİĞER

30. Türkiye'de çalışmanızın Makedonya'ya ne gibi olumlu katkıları olduğunu düşünüyorsunuz? (Sizin için geçerli olan seçenekleri önem derecesine göre 1,2,3... şeklinde sıralayınız. Lütfen,seçeneklerin tümünü değil,sadece sizin için geçerli olanları kendi içinde,önem derecesine göre sıralayınız.)

( )Makedonya'nın ve Makedonya kültürünün tanıtılmasında katkımın olduğunu düşünmekteyim

( ) Makedonya adına lobi faaliyetlerine katıldım ve katılmaktayım.

( ) Türkiye'ye gelecek meslektaş ve öğrencilere yardım ettim ve etmeketeyim

( ) Makedonya'dan gelen öğrencilere Türkiyede burs bulmalarına yardım ettim ve etmekteyim.

( ) Makedonya ile Türkiye ilişkilerinin arttırılmasında yardımcı oldum ve olmaktayım.

( ) Makedonya'dan gelen öğrencilere burs veren örgütlere bağışta bulundum ve bulunmaktayım

( ) Makedonya'daki meslektaşlarım ile Türkiye'deki meslekdaşlar arasındaki mesleki ilişkilerin oluşturulması ve geliştirilmesine yardımcı oldum ve olmaktayım.

Diğer( ) belirtiniz: _____

31. Makedonya, Türkiye'de bulunan vatandaşlarından en iyi şekilde nasıl faydalanabilir? Düşüncelerinizi,önem sırasına göre yazınız.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

32. Türkiye'ye eğitim almak yada çalışmak için gelip daha sonra yerleşmeye karar veren Makedon vatandaşları için, bu düşünceden vazgeçtirebilmek için neler yapılmalı ve ne gibi tedbirler alınmalıdır? Düşüncelerinizi önem sırasına göre yazınız.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

32. Halen Türkiye'de bulunan,çalışmakta olan Makedon potansiyeli Makedonya'ya nasıl hangi yollarla geri getirebilir? Düşüncelerinizi önem sırasına göre yazınız.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____